

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інститут	Навчально-науковий інститут Економіки і управління
Кафедра	Економіки і права
Освітній ступінь	Магістр
Спеціальність	051 «Економіка» (шифр і назва)
Освітньо-професійна програма	«Економіка підприємства» (назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. завідувача кафедри економіки і права
Юлія ЛЕВЧЕНКО
«09» жовтня 2023 року

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ Поперечного Богдана Михайловича

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Механізм стимулювання оновлення основних засобів підприємства». керівник роботи: д.е.н., проф. Данкевич Андрій Євгенович
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від «09» жовтня 2023 року № 817-КС

2. Строк подання здобувачем роботи 05.02.2024 року,

3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативні акти України, монографії, посібники, підручники, наукові статті відповідно до обраної теми, фінансова та статистична звітність за 2020-2022 роки ТОВ «Фабрика печива «Борзна» мережа Інтернет.

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

Розділ 1. Теоретичні засади дослідження економічного механізму оновлення основних засобів підприємства. 1.1. Економічна сутність та зміст основних засобів підприємства. 1.2. Форми оновлення основних засобів підприємства та джерела їх фінансового забезпечення. 1.3. Методичні підходи до оцінки ефективності використання та оновлення основних засобів на підприємстві. Розділ 2. Аналіз господарської діяльності ТОВ «Фабрика печива «Борзна». 2.1. Загальна характеристика функціонування підприємства. 2.2. Аналіз господарської діяльності підприємства. 2.3. Аналіз витрат підприємства. 2.4. Аналіз фінансових результатів та оцінка фінансового стану підприємства. Розділ 3. Аналіз ефективності використання та оновлення основних засобів ТОВ «Фабрика печива «Борзна». 3.1. Оцінка структури, стану та ефективності використання основних засобів підприємства. 3.2. Факторний аналіз використання основних засобів підприємства. 3.3. Оцінка оновлення основних засобів та джерел його фінансового забезпечення на підприємстві. Розділ 4. Шляхи та напрями удосконалення механізму стимулювання оновлення основних засобів ТОВ «Фабрика печива «Борзна». 4.1. Напрями покращення механізм стимулювання оновлення основних засобів підприємства. 4.2. Економічне обґрунтування доцільності введення нового обладнання за рахунок лізингу для виробництва печива «Здоров'я». 4.3. Економічне обґрунтування оновлення основних засобів шляхом ремонту власного транспорту.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 09 жовтня 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи (роботи)	Примітка
1	Розроблення та затвердження плану роботи керівником	15.10.2023 р.	виконано
2	Написання розділу 1	03.11.2023 р.	виконано
3	Робота над розділом 2	20.11.2023 р.	виконано
4	Підготовка розділу 3	05.12.2023 р.	виконано
5	Розроблення розділу 4	05.01.2024 р.	виконано
6	Остаточне оформлення роботи. Формування висновків і пропозицій, проекту доповіді, презентації. Погодження з керівником кваліфікаційної роботи	20.01.2024 р.	виконано
7	Проходження перевірки на плагіат	06.02.2024 р.	виконано
8	Попередній захист кваліфікаційної роботи	29.01.2024 р.	виконано
9	Подання завершеної роботи на розгляд завідувачу кафедри	01.02.2024 р.	виконано
10	Отримання зовнішньої рецензії, оформлення необхідних документів для захисту	01.02.2024 р.	виконано
11	Захист кваліфікаційної роботи	15.02.2024 р.	виконано

Здобувач _____

(підпис)

Богдан ПОПЕРЕЧНИЙ

(прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи) _____

(підпис)

Андрій ДАНКЕВИЧ

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Поперечний Богдан Михайлович. Механізм стимулювання оновлення основних засобів підприємства.

Кваліфікаційна робота за спеціальністю 051 «Економіка» освітньо-професійна програма «Економіка підприємства». – Національний університет харчових технологій. – Київ 2024.

В кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні засади механізму стимулювання оновлення основних засобів підприємства., вивчено теоретичні основи економічного і правового змісту основних засобів: розкрито поняття, види та їх роль, визначена важливість їх ефективного використання в процесі господарської діяльності, розглянуто причини необхідності вдосконалення шляхів оновлення основних засобів, розглянуто особливості та методи оновлення основних засобів на підприємстві, проведено аналіз механізму оновлення основних засобів на ТОВ «Фабрика печива «Борзна» та оцінено його ефективність, розроблено пропозиції щодо вдосконалення механізму стимулювання оновлення основних засобів на підприємстві шляхом фінансового лізингу, обґрунтований проект по ремонту транспортних засобів за рахунок власних коштів підприємства, а також запропоновано впровадження нового виду печива «Здоров'я», реалізація якого дозволить підвищити прибутковість підприємства.

Кваліфікаційна робота викладена на 143 сторінках комп'ютерного тексту та складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Ключові слова: основні засоби, лізинг, фінансування, оновлення, ремонт, прибутковість.

ABSTRACT

Poperechniy Bohdan Mykhailovych. A mechanism for stimulating the renewal of fixed assets of the enterprise.

Qualification work on the specialty 051 «Economics» educational and professional program «Economics of the enterprise». – National University of Food Technologies. – Kyiv 2024.

In the qualification work, the theoretical foundations of the mechanism for stimulating the renewal of fixed assets of the enterprise were studied, the theoretical foundations of the economic and legal content of fixed assets were studied: the concepts, types and their role were revealed, the importance of their effective use in the process of economic activity was determined, the reasons for the need to improve ways of renewing fixed assets were considered, considered the features and methods of updating fixed assets at the enterprise, analyzed the mechanism of updating fixed assets at Borzna Biscuit Factory LLC and evaluated its effectiveness, developed proposals for improving the mechanism for stimulating the renewal of fixed assets at the enterprise through financial leasing, substantiated the project for the repair of transport funds at the expense of the company's own funds, as well as the introduction of a new type of cookie «Health», the implementation of which will increase the profitability of the company.

The qualification work is laid out on 143 pages of computer text and consists of an introduction, four chapters, conclusions, a list of used sources, and appendices.

Key words: fixed assets, leasing, financing, renewal, repair, profitability.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1. Економічна сутність та зміст основних засобів підприємства	7
1.2. Форми оновлення основних засобів підприємства та джерела їх фінансового забезпечення	19
1.3. Методичні підходи до оцінки ефективності використання та оновлення основних засобів на підприємстві.....	35
Висновки до 1 розділу	45
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ФАБРИКА ПЕЧИВА «БОРЗНА»	47
2.1. Загальна характеристика функціонування підприємства.....	47
2.2. Аналіз господарської діяльності підприємства	52
2.3. Аналіз витрат підприємства.....	61
2.4. Аналіз фінансових результатів та оцінка фінансового стану підприємства.....	65
Висновки до розділу 2	70
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «ФАБРИКА ПЕЧИВА «БОРЗНА»	74
3.1. Оцінка структури, стану та ефективності використання основних засобів підприємства.....	74
3.2. Факторний аналіз використання основних засобів підприємства	80
3.3. Оцінка оновлення основних засобів та джерел його фінансового забезпечення на підприємстві	83
Висновки до розділу 3	89
РОЗДІЛ 4. ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ СТИМУЛЮВАННЯ ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «ФАБРИКА ПЕЧИВА «БОРЗНА»	93
4.1. Напрями покращення механізм стимулювання оновлення основних засобів підприємства.....	93
4.2. Економічне обґрунтування доцільності введення нового обладнання за рахунок лізингу для виробництва печива «Здоров'я»	103
4.3. Економічне обґрунтування оновлення основних засобів шляхом ремонту власного транспорту	124
Висновки до розділу 4	128
ВИСНОВКИ	133
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	145
ДОДАТКИ.....	156

ВСТУП

Актуальність теми. Невід’ємною частиною господарської діяльності підприємства є основні засоби. Без них не може здійснюватися жоден господарський процес. Відмінною рисою основних засобів є їхнє багатократне використання в процесі виробництва, зберігання початкового зовнішнього вигляду протягом тривалого періоду. Під впливом виробничого процесу і зовнішнього середовища вони зношуються поступово і переносять свою початкову вартість на витрати виробництва протягом нормативного терміну служби шляхом нарахування зносу (амортизації) згідно встановлених норм.

Більшість українських підприємств на даний час мають переважно старі, зношені більш ніж на 50-60%, основні засоби. Більш того, активна частина цих основних засобів, тобто робочі машини і устаткування, зношена на 70-80%. У таких умовах підвищення технологічного рівня виробництва і відповідно якості продукції стає неможливим без їх оновлення. А механізм стимулювання оновлення основних засобів підприємства дозволить збільшувати обсяг виробництва продукції без додаткових інвестиційних ресурсів, знижувати собівартість виробів за рахунок скорочення питомої амортизації й витрат на обслуговування виробництва та його управління, підвищувати віддачу основних засобів і прибутковість.

Питанням дослідження механізму стимулювання оновлення основних засобів підприємства займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Т.С. Гайдучок, А.О. Заїнчковський, А.О., І.В. Ковальчук, В.А. Мостепанюк, Р.І. Бакалець, В.Г. Андрійчук, І.І. Лукінова, М.Я. Дем’яненко, О.В. Олійник, О.М. Шпичак, П. М. Макаренко, В.А. Борисова, Є.П. Островська, І.Г. Кириленко та інші. Однак розглянуті проблеми складні та багатоаспектні, щодо багатьох важливих питань у вітчизняній та зарубіжній літературі не дається вичерпних відповідей. Це стосується як трактування механізму стимулювання оновлення основних засобів підприємства, так і методичних підходів до управління цим процесом на рівні підприємств з урахуванням динаміки економічного розвитку зовнішнього

середовища. Тому актуальність теми кваліфікаційної роботи визначається об'єктивною необхідністю подальшого поглиблення теоретичних, методичних і прикладних досліджень, що забезпечують удосконалення існуючої практики спрямованого на оновлення основних засобів підприємства і підвищення ефективності їх використання на підприємствах харчової промисловості.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в оцінці ефективності функціонування та механізму стимулювання оновлення основних засобів підприємства харчової промисловості з метою їх практичного використання.

Для досягнення поставленої мети у роботі було вирішено наступні **завдання**:

- досліджено поняття та класифікацію основних засобів підприємства;
- розглянуто форми оновлення основних засобів та джерела їх фінансового забезпечення;
- наведено методичні підходи та показники оцінки ефективності оновлення та використання основних засобів;
- проаналізовано господарську діяльність досліджуваного підприємства;
- проведено аналіз використання основних засобів, механізму стимулювання оновлення основних засобів на підприємстві та оцінено його ефективність;
- розроблено пропозиції щодо вдосконалення механізму стимулювання оновлення основних засобів підприємства.

Предметом кваліфікаційної роботи є сукупність теоретичних, методичних та практичних питань щодо ефективного використання та механізму оновлення основних засобів з урахуванням галузевої специфіки харчової промисловості в умовах ринкових відносин.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є господарська діяльність та механізм стимулювання оновлення основних засобів підприємства. основних засобів ТОВ «Фабрика печива «Борзна».

Методи дослідження. У процесі написання кваліфікаційної роботи використовувалися наступні методи економічного аналізу: *логічного узагальнення та наукової абстракції* – при групуванні різних підходів до визначення терміну

«основні засоби підприємства» та для уточнення змісту даного поняття; *класифікаційно-аналітичний метод* – для розкриття класифікації основних засобів за основними класифікаційними групами; *системного і порівняльного аналізу* – для класифікації і групування показників оцінювання відтворення основних засобів на підприємстві; *метод коефіцієнтів* – при здійсненні розрахунку основних показників діяльності досліджуваного підприємства; *графічний метод* – при побудові графіків для більшої наочності отриманих даних; *моделювання і прогнозування* – для дослідження динаміки розвитку підприємства після запропонованих заходів щодо покращення механізму стимулювання оновлення основних засобів підприємства.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в наступному:

- уточнено сутнісні характеристики змісту категорії «основні засоби», напрямків підвищення ефективності її використання;
- удосконалено вимірювальну систему показників ефективності оновлення та використання основних засобів шляхом введення деяких коефіцієнтів;
- обґрунтовано циклічність оновлення основних виробничих засобів;
- визначено алгоритм оцінки результативності інвестиційних проектів по фінансовому відтворенню основних засобів на підприємстві;
- виокремлено переваги та недоліки лізингових операцій для фінансового забезпечення відтворення основних засобів;
- запропоновано шляхи підвищення ефективності лізингу для фінансового забезпечення відтворення основних засобів;
- обґрунтовано ефективність застосування селенгу як альтернативного джерела формування інвестиційних ресурсів для фінансового забезпечення відтворення основних засобів.

Практичне значення отриманих результатів. Кваліфікаційна робота містить науково обґрунтовані висновки і рекомендації, які формують підґрунтя

для дослідження і практичного розв'язання питань удосконалення механізму стимулювання оновлення основних засобів підприємства.

Інформаційною базою у кваліфікаційній роботі були законодавчі та інші нормативно-правові акти, монографічні праці та наукові публікації вітчизняних та зарубіжних авторів, а також дані бухгалтерської звітності підприємства.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, додатків, списку використаних літературних джерел (103 найменувань). Робота викладена на 143 сторінках комп'ютерного тексту (без списку використаних джерел та додатків) містить 54 таблиці, 22 рисунка, 15 формул.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ООНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність та зміст основних засобів підприємства

Будь-який господарюючий суб'єкт, здійснюючи виробничу діяльність, використовує обмежені економічні ресурси, що підрозділяються на природні, матеріальні, трудові, фінансові і підприємництво (як особливий ресурс).

Однією з умов ефективного функціонування підприємств в умовах ринкової економіки є їх забезпеченість основними засобами, оскільки саме основні засоби є тією рушійною силою, за допомогою якої починає працювати підприємство, а в подальшому розширювати свою діяльність.

В економічній літературі часто трапляється ототожнення понять «основні засоби» та «основні фонди» [9, с. 154].

Під основними фондами прийнято вважати об'єкти зі строком служби не менше року і вартістю не менше розміру, визначеного на нормативному рівні, які тривалий час у незмінній натурально-речовій формі використовуються протягом багатьох операційних циклів, поступово переносячи свою вартість на вартість продукції, що виготовляється.

Під основними фондами можна розуміти:

- 1) ресурси, запаси;
- 2) матеріальні і грошові кошти, які використовує підприємство, наприклад, основні виробничі фонди, фонди обігу, фонд заробітної плати;
- 3) джерела засобів, які мають певний порядок утворення і використання, наприклад, статутний капітал.

Під основними засобами в економічній літературі прийнято вважати капітальні вкладення, які беруть участь у виробництві протягом тривалого строку та вимірюються у грошовому і вартісному виразі [8, с. 15].

Отже, «основні фонди» – це натурально-речова форма засобів праці, а «основні засоби» – це їх вимірювання у вартісному виразі, що в економічній теорії і є відмінністю у розумінні цих термінів.

У вітчизняному законодавстві така відмінність не прослідковується. Прийнято вважати, що термінами «основні фонди» і «основні засоби» визначено одні й ті самі об'єкти, проте перший із термінів використовується в податковому законодавстві, а другий використовується в бухгалтерському обліку. До 2011 року в податковому законодавстві використовувалося поняття «основні фонди», яке було частково ліквідовано шляхом заміни на «основні засоби» в п'ятому розділі «податок на прибуток» [2].

Зважаючи на роль та місце основних засобів в діяльності підприємств та економіки країни, в науковій літературі приділено багато уваги теоретичним та практичним питанням їх обліку, проте єдиної думки щодо визначення змісту терміну «основні засоби підприємства» науковцями не досягнуто. Найтиповіші трактування сутності даного поняття у сучасних дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених наведено в табл. 1.1

Таблиця 1.1

Трактування сутності поняття «основні засоби підприємства» в економічній літературі

Автор, джерело	Визначення поняття «основні засоби підприємства»
І. С. Завадський [42].	– це засоби праці, що беруть участь у процесі виробництва протягом багатьох циклів, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, і поступово, в міру зношення, переносять свою вартість на продукцію, що виробляється
В. С. Сухарський [26].	– це засоби праці виробничого і невиробничого призначення, що беруть участь у процесі виробництва впродовж багатьох циклів, зберігаючи при цьому свою натуральну форму
Н. А. Литнєва, Л. І. Малявкіна, Т. В. Федорова [40].	– це частина його майна, яка виступає у ролі коштів, праці при виробництві продукції, виконанні робіт чи наданні послуг або для управління організацією на протязі періоду, що перевищує 12 місяців, або звичайного операційного циклу, якщо він перевищує 12 місяців
Л. К. Сук, П. Л. Сук [90].	– це сукупність матеріально-речових цінностей, що діють у натуральній формі протягом тривалого часу як у сфері матеріального виробництва, так і у невиробничій сфері

Автор, джерело	Визначення поняття «основні засоби підприємства»
І. П. Фаминский [90].	– сума капіталу, вкладеного підприємством в сукупність матеріально-речових об'єктів і цінностей, що використовуються в процесі виробництва для впливу на предмети праці і їх перетворення в придатні до споживання продукти
Н. І. Верхоглядова, П. Шило, Б. Ільїна, В. І. Кисла [26].	– це засоби праці, які використовуються (експлуатуються) впродовж тривалого часу, при цьому зберігаючи свою первісну фізичну форму, і переносять свою вартість на вироблений продукт частинами, протягом декількох виробничих циклів унаслідок фізичного та морального зносу
А. М. Коваленко [40].	– це матеріальні активи з очікуваним терміном корисного використання більш ніж один рік (або на протязі операційного циклу, якщо він більше ніж рік), які підприємство утримує в цілях: використання під час виробництва або поставки товарів, надання послуг, надання в оренду іншим особам; виконання адміністративних та соціальних функцій
А. Б. Борисов [42].	– засоби праці виробничого та невиробничого призначення. Характерною особливістю основних засобів, є участь в процесі виробництва тривалий час, в перебігу багатьох циклів, при збереженні основних властивостей і первинної форми, при цьому поступове зношування і їх вартість переносяться на продукцію, що виготовляється
О. Г. Агрес [8, с. 178].	– це засоби праці у формі матеріальних активів, які утримує підприємство з метою використання у виробничому процесі або здійсненні адміністративних чи соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання яких становить більше ніж один рік, не змінюючи при цьому своїх форм і розмірів, вартість яких є не меншою від законодавчо встановленого розміру та поступово переноситься в міру фізичного спрацювання та (або) морального старіння на вартість готової продукції проведенням амортизаційних відрахувань
Ю. В. Неміш [59, с. 66].	– це вартісно виражені ресурси, які утримуються суб'єктом господарювання з метою використання в процесі виробництва, постачання товарів і послуг, надання в оренду іншим особам або для здійснення чи соціально-культурних функцій, очікуваний строк експлуатації яких становить не менше одного року, чи визначається межами операційного циклу понад один рік, вартість яких зменшується в процесі використання
Н. Д. Бабяк [13, с. 178].	– це активи з терміном корисного використання більше одного року, які використовуються на підприємствах у декількох операційних циклах з метою отримання економічної вигоди, не втрачаючи при цьому матеріально-речової форми, та переносять свою вартість на знов створену продукцію частинами у вигляді нарахованих амортизаційних відрахувань
А. В. Янчев [103 с. 88].	– частина постійного продуктивного капіталу у формі засобів праці, що поступово, протягом багатьох виробничих циклів, переносить свою вартість на виготовлений продукт

Аналіз наведених визначень поняття «основні засоби» дозволяє стверджувати, що більшість авторів при розкритті сутності цієї категорії акцентують увагу на таких ключових критеріях визнання основних засобів, як:

- матеріальність (наявність матеріально-речової форми);
- призначення (утримуються з метою використання їх в процесі виробництва, постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних чи соціально-культурних функцій);
- строк корисного використання (більше року або операційного циклу, якщо він більше року).

Інші автори, серед яких С. М. Гречко, Н. Д. Бабяк, звертають увагу на особливості визнання об'єкту основних засобів активом, тобто коли існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з використанням цього об'єкта в господарській діяльності [28, с. 24].

Іншим важливим критерієм при визначенні поняття «основні засоби підприємства» Й. С. Завадський, Н. І. Верхоглядова, В. П. Шило, С. Б. Ільїна, В. І. Кисла, Н. Д. Бабяк вважають амортизацію, тобто «поступове, в міру зношення, перенесення вартості основного засобу на продукцію, що виробляється підприємством». З їх точки зору, основні засоби – це засоби праці (матеріальні активи), які тривалий час (більше 365 днів або протягом декількох операційних циклів) приймають участь у виробничому процесі або господарській діяльності, зберігають свою натурально-речову форму і по частинах переносять свою вартість на виготовлений продукт (шляхом амортизаційних відрахувань) [42, с. 154].

Слід зауважити, що деякими авторами при визначенні сутності основних засобів підприємства звужується сфера їх використання. Так, наприклад, Й. С. Завадський [42, с. 155], О. В. Коваленко, І. В. Громова вважають, що сферою використання основних засобів є лише «виробничі процеси». Але основні засоби використовуються як у процесі виробництва, так і під час постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам, здійснення адміністративних чи

соціально-культурних функцій. Отже, вважаємо, що дане визначення основних засобів є дуже вузьким, оскільки не враховує інші сфери їх використання.

Наступна група науковців, серед яких Н. А. Литнєва, Л. И. Малявкина, Т. В. Федорова, Л. К. Сук, П. Л. Сук, А. М. Коваленко, О. Г. Агрес, Ю. В. Неміш, наголошує на необхідності конкретизації сфери використання основних засобів – у виробничій або невиробничій діяльності підприємства (під час виконання адміністративних та соціальних функцій). В той же час цими авторами (окрім О. Г. Агрес, Ю. В. Неміш) поняття «основні засоби підприємства» не пов'язується з амортизацією, яка є одним із суттєвих критеріїв ідентифікації об'єкта основних засобів.

Доволі дискусійним видається також визначення основних засобів А. В. Янчева, який тлумачив їх як частину постійного продуктивного капіталу у формі засобів праці, що поступово, протягом багатьох виробничих циклів, переносить свою вартість на виготовлений продукт [104, с. 87]. Тобто автор концентрується на засобах праці. Якщо такий підхід застосувати до визначення основних засобів у сільськогосподарській діяльності, необхідно звернути увагу, що, за А. В. Янчевим, тут основними засобами будуть тільки знаряддя праці, без землі, тварин, посівів і т.п., тому таке визначення не повністю відображає сутність основних засобів як економічної категорії.

Слід зазначити, що більшість науковців при розкритті змісту поняття «основні засоби підприємства» обов'язковим критерієм визнання об'єкту основних засобів вважають строк їх корисного використання, який може бути понад одного року або операційного циклу, якщо він більше року. Погоджуємося з цією позицією, оскільки підприємство набуває основний засіб з метою його тривалої експлуатації під час господарської діяльності.

У той же час жоден із авторів до критеріїв визнання об'єкту основним засобом не включає вартісний показник такого об'єкту, що є цілком доречним з огляду на високий рівень інфляції.

Визначення поняття «основні засоби» у нормативно-правових актах України, які регулюють їх бухгалтерський облік, призводять до ще більшої плутанини до розуміння їх сутності, оскільки при встановленні критеріїв віднесення об'єкту до основних засобів перевага надається їх призначенню.

Відповідно до зазначеного вище матеріалу, можна виділити наступні характерні особливості основних засобів підприємства:

- 1) використання в натуральному вигляді впродовж тривалого часу (не менше року);
- 2) схильність до зносу, який виявляється у поступовій втраті можливої подальшої експлуатації у зв'язку з старінням, закінченням резерву потужності (матеріальний знос) або із втратою доцільності подальшої експлуатації у зв'язку з виникненням основних засобів, що мають якісніші характеристики (моральний знос);
- 3) специфічний характер кругообігу та відшкодування вартості через механізм поступової амортизації з віднесенням амортизаційних відрахувань на поточні витрати підприємства [98, с. 212].

Таким чином, на основі дослідження економічної сутності основних засобів підприємства визначено, що **основні засоби підприємства** – це сукупність матеріально-речових цінностей, що діють у натуральній формі протягом тривалого часу як у сфері матеріального виробництва, так і в невиробничій сфері, вартість яких поступово зменшується у зв'язку з фізичним та моральним зносом та переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції у вигляді амортизаційних відрахувань.

Основні засоби підприємства повинні забезпечити належні матеріальні умови для здійснення господарської діяльності підприємства, зберігання необхідного обсягу товарних запасів, проведення транспортних, розвантажувально-навантажувальних, фасувальних та інших підготовчих операцій. Рішенню цих завдань сприяє цілеспрямована робота з формування

обсягу та складу основних засобів, створення режиму та умов їх експлуатації, підтримки у робочому стані та вибору політики амортизації [89, с. 141].

Економічний зміст основних засобів розкривається через їх класифікацію.

Відповідно до діючої типової класифікації основні засоби групуються за їх функціональним призначенням, галузями, речовим та натуральним характером, ступенем використання в окремих видах діяльності, використанням і належністю. Наглядно класифікацію основних засобів за основними ознаками зображено на рис. 1.1.

Залежно від функціонального призначення основні засоби поділяються на виробничі та невиробничі.

Виробничі основні засоби – це засоби, які безпосередньо беруть участь у виробничому процесі або сприяють його здійсненню. До них належать: будови, споруди, передавальні пристрої, машини і устаткування, робочі машини і обладнання, вимірювальні й регулюючі прилади, лабораторне устаткування, обчислювальна техніка, інші машини і обладнання, транспортні засоби, інструмент, виробничий інвентар і приладдя, господарський інвентар, робочі і продуктивні тварини, багаторічні насадження, меліорація земель і водойми та інші основні засоби.

У складі виробничих основних засобів виділяють їх активну частину – машини, обладнання, транспортні засоби.

Невиробничі основні засоби – це засоби, що не беруть безпосередньої або побічної участі у процесі виробництва та передбачені для обслуговування потреб житлово-комунального господарства, охорони здоров'я, освіти, культури. До них належать: будови і споруди житлово-комунального та культурно-побутового призначення, транспортні засоби, обладнання, інструменти та інші основні засоби невиробничого призначення для обслуговування житлових, комунальних та культурно-побутових потреб населення [71, с. 397].

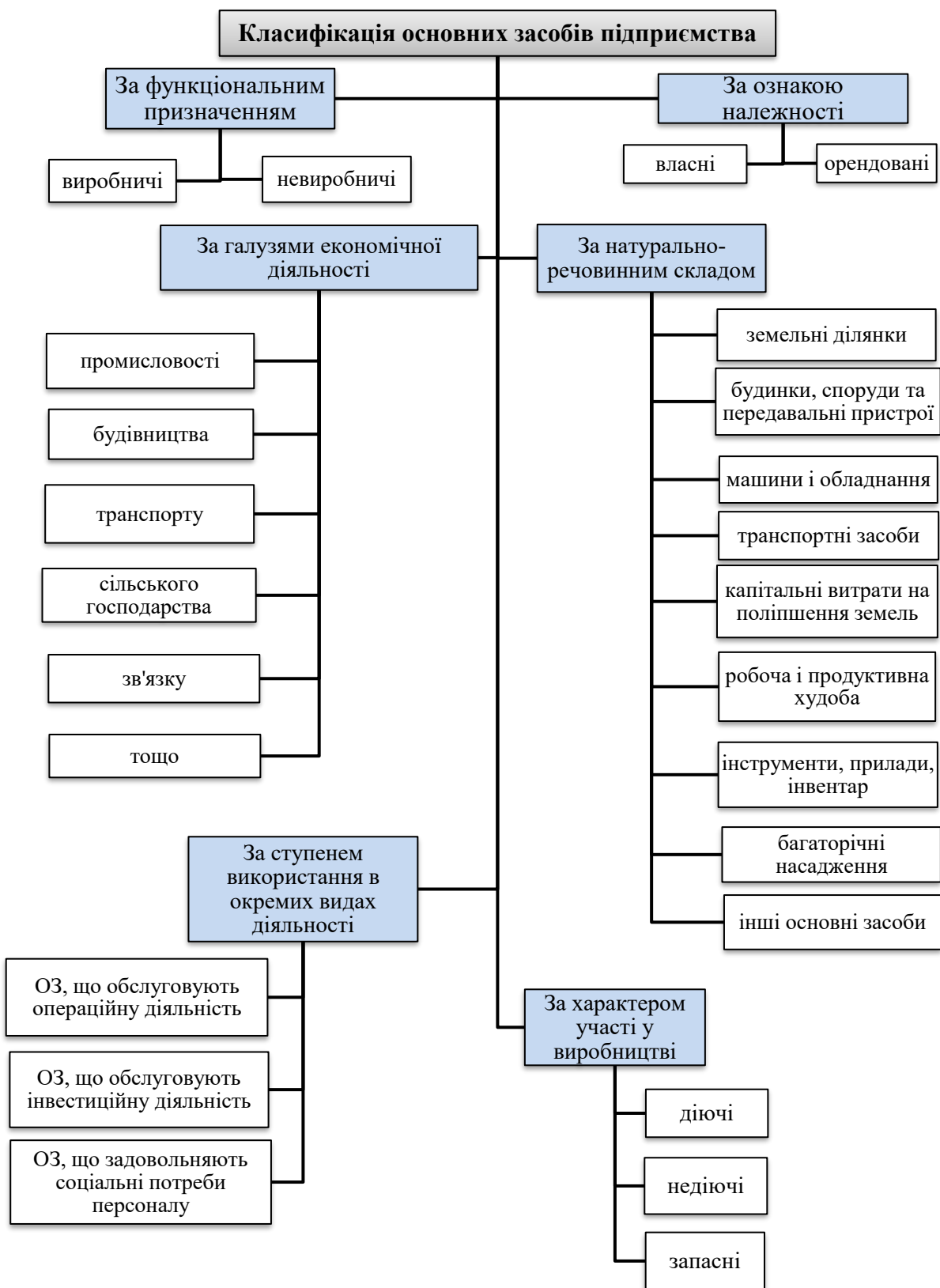


Рис. 1.1. Класифікація основних засобів підприємства.

За галузями економічної діяльності (народного господарства) основні засоби розподіляються на: промисловість, будівництво, сільське господарство, транспорт, зв'язок тощо.

Більша частина основних засобів належить до галузі «промисловість». Вона безпосередньо пов'язана з процесом виробництва продукції. Але наявність інших видів господарської діяльності зумовлює необхідність обліку основних засобів, що належать до інших галузей господарства, які знаходяться на балансі промислового підприємства [60, с. 181].

У зв'язку з цим у бухгалтерському обліку основні засоби промислових підприємств розподіляються на промислово-виробничі, виробничі, основні засоби інших галузей народного господарства і невиробничі.

За ступенем використання в окремих видах діяльності основні засоби поділяють на:

- основні засоби, що обслуговують операційну діяльність;
- основні засоби, що обслуговують інвестиційну діяльність;
- основні засоби, що задовольняють соціальні потреби персоналу.

Істотне значення в обліку основних засобів має розподіл їх за ознакою належності на власні й орендовані. Власні засоби можуть складатися із Статутного (пайового, акціонерного) капіталу, допоміжного фінансування з відповідних джерел на розширення роботи підприємства, власних прибутків, коштів Амортизаційного фонду, спеціальних фондів. Орендовані основні засоби відображаються у балансі орендодавача, тим самим виключається можливість подвійного обліку одних і тих же засобів [50].

За натурально-речовинним складом основні виробничі засоби поділяються на: будівлі, споруди, передавальні пристрої; машини та обладнання; транспортні засоби; інструменти і приладдя; виробничий та господарський інвентар; робочу та продуктивну худобу; багаторічні насадження; земельні ділянки; капітальні витрати на поліпшення земель; інші основні засоби.

За використанням основні засоби поділяються на:

- 1) діючі – всі основні засоби, що використовуються у господарстві;
- 2) недіючі – основні засоби, що використовуються у даний період часу у зв'язку з тимчасовою консервацією підприємств або окремих цехів;
- 3) запасні – різне устаткування, що знаходиться в резерві і призначене для заміни об'єктів основних засобів.

Основні засоби залежно від наявних у підприємства прав на них можуть поділятися на:

- основні засоби, що належать на праві власності (в тому числі здані в оренду, передані в безоплатне користування, передані в довірче управління);
- основні засоби, що знаходяться у організації в господарському віданні або оперативному управлінні (в тому числі здані в оренду, передані в безоплатне користування, передані в довірче управління);
- основні засоби, отримані організацією в оренду;
- основні засоби, отримані організацією у безоплатне користування;
- основні засоби, отримані організацією в довірче управління [8, с. 218].

Для цілей бухгалтерського обліку основні засоби класифікуються за такими групами:

1. Земельні ділянки.
2. Капітальні витрати на поліпшення земель.
3. Будинки, споруди та передавальні пристрої.
4. Машини та обладнання.
5. Транспортні засоби.
6. Інструменти, прилади, інвентар (меблі).
7. Тварини.
8. Багаторічні насадження.
9. Інші основні засоби.
10. Бібліотечні фонди.
11. Малоцінні необоротні матеріальні активи.
12. Тимчасові (нетитульні) споруди.

13. Природні ресурси.
14. Інвентарна тара.
15. Предмети прокату.
16. Інші необоротні матеріальні активи [6].

Для аналізу якісного стану основних засобів на підприємстві необхідно знати їх структуру. Структура виробничих засобів – відсоткове відношення вартості окремих видів або груп основних засобів до їх загальної вартості.

Розрізняють виробничу (видову), технологічну та вікову структуру основних засобів [10, с. 294].

Під виробничою структурою розуміється співвідношення різних груп основних виробничих засобів в матеріально-натуральному складі до їх загальної середньорічної вартості.

Найважливішим показником виробничої структури основних засобів є частка активної частини в загальній вартості. Це пов'язано з тим, що обсяг випуску продукції, виробнича потужність підприємства, інші економічні показники роботи підприємства значною мірою залежать від величини активної частини основних засобів. Тому підвищення її частки до оптимального рівня є одним із напрямів удосконалення виробничої структури основних засобів на підприємстві [11, с. 245].

На підприємства виділяють активну та пасивну частини основних виробничих засобів.

Активна частина основних виробничих засобів включає:

- робочі машини і устаткування;
- транспортні засоби;
- вимірювальні й регулюючі прилади;
- обчислювальна техніка і лабораторне устаткування.

Пасивна частина основних виробничих засобів включає в себе тільки господарський інвентар.

Підприємство зацікавлене в оптимальному підвищенні питомої ваги активної частини основних виробничих засобів (ті, котрі обслуговують процес виробництва і характеризують виробничі можливості підприємства).

Поліпшення структури основних засобів, передовсім підвищення питомої ваги активної їх частини, сприяє зростанню виробництва, зниженню собівартості продукції, збільшенню грошових нагромаджень підприємства. Воно може бути досягнуте за рахунок відновлення і модернізації устаткування, ефективного використання робочих приміщень, ліквідації зайвого і малоефективного устаткування, удосконалення галузевої структури виробництва та досягнення раціонального співвідношення між силовими та робочими машинами [37, с. 528].

Виробнича структура основних засобів на підприємстві залежить від наступних факторів: специфіка підприємства; прискорення НТП; рівня концентрації, спеціалізації, кооперування і диверсифікації виробництва; географічного місцезнаходження та ін.

Технологічна структура основних засобів характеризує їх розподіл по структурних підрозділах підприємства в процентному вираженні від їх загальної вартості. У «вузькому» плані технологічна структура може бути представлена, наприклад, як частка окремих видів верстатів в загальній кількості верстатного парку або як частка автосамоскидів в загальній кількості автотранспорту, наявного на підприємстві.

Вікова структура основних засобів характеризує їх розподіл за віковими групами (до 5 років, від 5 до 10 років, від 10 до 15 років, від 15 до 20 років, понад 20 років). Середній вік обладнання розраховується як середньозважена величина. Такий розрахунок може бути здійснений як в цілому по підприємству, так і по окремих групах машин і устаткування.

Основне завдання на підприємстві повинно зводитися до того, щоб не допускати надмірного старіння основних засобів (особливо активної частини), оскільки від цього залежить рівень їх фізичного та морального зносу, а, отже, і результати роботи підприємства [38, с. 625].

Основні засоби є найважливішим фактором виробництва, а в умовах ринкової економіки і прискорення НТП їх оновлення набуває першочергового значення для підприємства.

1.2. Форми оновлення основних засобів підприємства та джерела їх фінансового забезпечення

Необхідність оновлення (відтворення) основних виробничих засобів за ринкових відносин визначається перед усім конкуренцією товаровиробників. Саме конкуренція спонукує підприємства здійснювати прискорене списання основних виробничих засобів з метою нагромадження фінансових ресурсів для наступного вкладання коштів у придбання більш прогресивного устаткування, впровадження нових технологій та іншого поліпшення основних виробничих засобів.

Відтворення основних засобів підприємства – це безперервний процес їх оновлення шляхом придбання нових, реконструкції, технічного переозброєння, модернізації та капітального ремонту вже діючих. Основні цілі цього процесу – відшкодування зношених основних засобів, збільшення маси основних засобів, забезпечення ними підприємств в відповідності з виробничою програмою і підтримання їх в робочому стані [47, с. 168].

Відтворення основних виробничих засобів, як процес, має низку характерних ознак, зокрема:

- основні виробничі засоби поступово переносять свою вартість на вироблену продукцію;
- у процесі відтворення основних виробничих засобів одночасно відбувається рух їхньої споживної вартості та вартості;
- нарахуванням амортизаційних відрахувань здійснюється нагромадження в грошовій формі частково перенесеної вартості основних виробничих засобів на готову продукцію;

– основні виробничі засоби поновлюються в натуральній формі протягом тривалого часу, що створює можливість маневрувати коштами амортизаційного фонду.

Процес відтворення основних виробничих засобів складається з кількох етапів, які представлені на рис. 1.2.

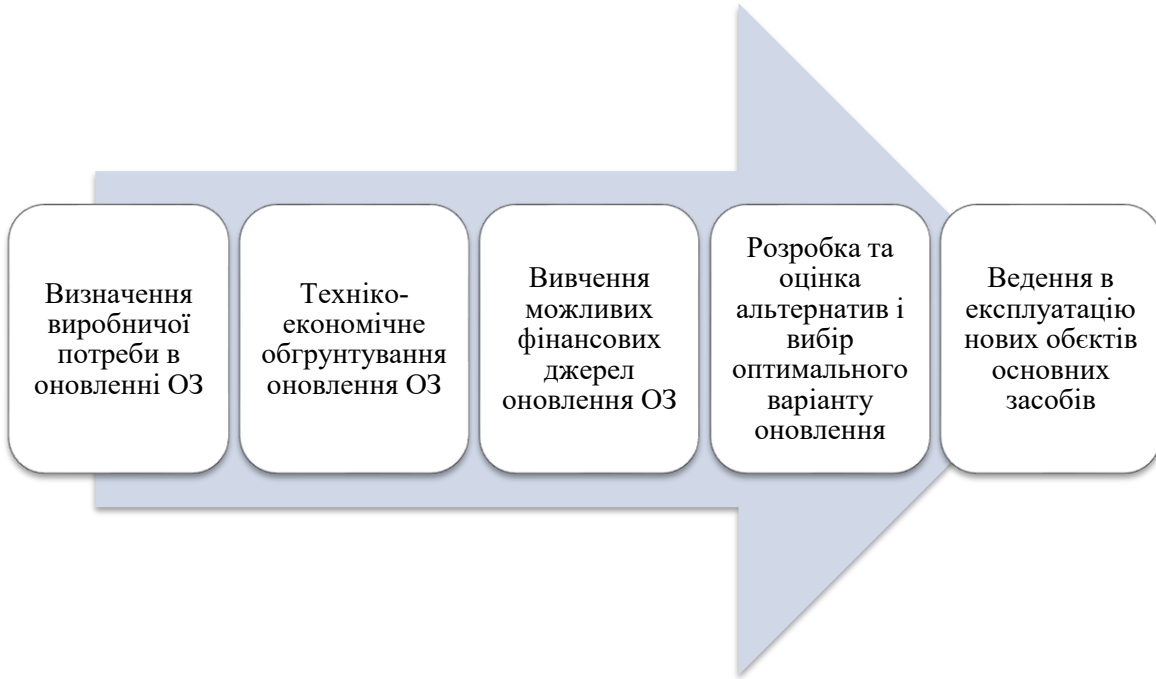


Рис. 1.2. Етапи відтворення основних засобів на підприємстві.

Процес відтворення основних засобів є наслідком їх інтенсивного руху та використання діючих основних засобів підприємства. Він сприяє постійному підтриманню належного технічного рівня кожного підприємства та дає змогу збільшувати обсяг виробництва продукції без додаткових інвестиційних ресурсів, знижувати собівартість виробів за рахунок скорочення питомої амортизації й витрат на обслуговування виробництва та його управління, підвищувати віддачу основних засобів і прибутковість. Це все зумовлює необхідність розробки ефективного механізму стимулювання оновлення основних засобів на підприємстві [20, с. 128].

Щодо сукупності основних засобів підприємства як вартісної категорії існування засобів праці можна виділити такі види відтворення:

– просте: має місце у разі, коли обсяг введених в експлуатацію основних засобів за певний період часу дорівнює обсягу вибулих з підприємства основних

засобів за той самий період. Вводиться в експлуатацію можуть основні засоби, придбані шляхом купівлі за гроші, отримані в обмін на інші активи, отримані безкоштовно або як внесок до статутного капіталу;

- розширене, ознакою якого є перевищення суми введених за певний період основних засобів над сумою вибулих за той самий період;
- звужене: має місце у разі, коли вартість введених за певний період основних засобів менша за вартість вибулих за той самий період [35, с. 432].

За охопленням виділяють наступні види відтворення основних засобів:

- часткове: здійснюється за допомогою ремонтних робіт;
- одиничне: здійснюється шляхом заміни ліквідованого засобу праці іншим, або ліквідацією його у зв'язку з тим, що функції, які він виконує не потрібні;
- сукупне: означає заміну однієї системи засобів праці іншою системою, більш досконалою, що викликає якісні зміни в структурі основних засобів [22, с. 428].

Форми відтворення основних засобів прийнято виділяти дві:

1) просте:

- капітальний ремонт – часткове відновлення основних засобів для підтримання їх у робочому стані;
- модернізація – управління вдосконаленням конструкції, що забезпечує підвищення продуктивності об'єкта, який модернізується, сприяє розширенню його технологічних можливостей до рівня сучасних технічних і технологічних вимог, досягненню економії ресурсів, поліпшенню умов праці. Це порівняно незначні зміни в конструкції робочих механізмів, машин, установок та іншого обладнання, а також матеріалів та методів обробки;
- зміна спрацьованого устаткування.

2) розширене:

- технічне переозброєння – комплекс заходів по підвищенню техніко-економічного рівня окремих виробництв, цехів та ділянок на основі впровадження передової техніки та технології, механізації і автоматизації виробництва, модернізації та заміни застарілого і фізично зношеного устаткування новим, більш продуктивним, а

також по удосконаленню загальнозаводського господарства та допоміжних служб. Технічне переозброєння діючих підприємств здійснюється за проектами і кошторисами на окремі об'єкти або види робіт, що розробляються на основі єдиного техніко-економічного обґрунтування та у відповідності з планом підвищення техніко-економічного рівня галузі (підгалузі), як правило, без розширення виробничих площ;

- реконструкція – управління комплексом заходів щодо збільшення виробничих потужностей, підвищення продуктивності праці, технічного рівня виробництва з метою збільшення випуску продукції, зниження її собівартості з якнайменшими затратами матеріальних і грошових ресурсів на одиницю введеної потужності;

- розширення діючих потужностей – оновлення основних засобів в кожному наступному циклі у зростаючому масштабі щодо кількості та якості виготовленого продукту;

- нове будівництво.

Фізичне спрацювання та техніко-економічне старіння діючих знарядь праці можна усунути частково або повністю, застосовуючи різні форми відтворення.

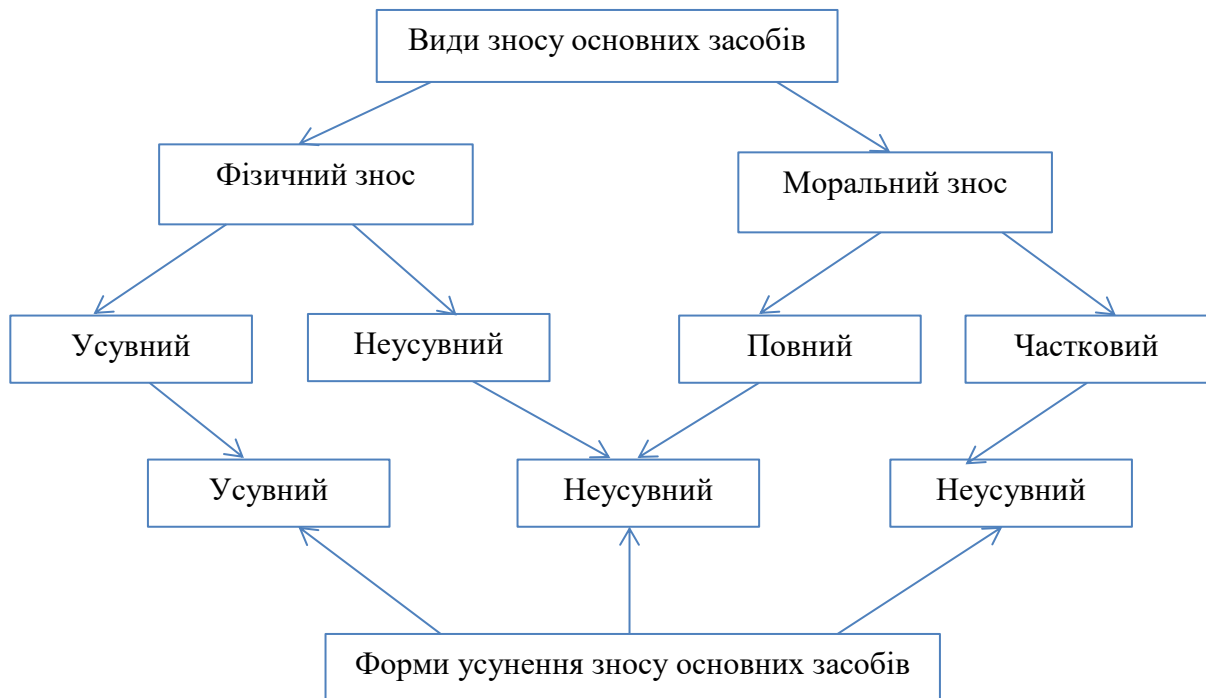


Рис. 1.3. Типи зносу основних засобів та форми їх усунення

Джерело: [94].

Безперервний процес виробництва вимагає постійного відтворення фізично спрацьованих і технічно застарілих основних засобів.

В економічній літературі виділяють таких три форми їх відтворення:

- підтримання основних засобів у придатному для експлуатації стані без зміни їх первісної корисності. Для цієї мети може створюватися фонд ремонтних робіт;

- реновація основних засобів, тобто заміна фізично і морально зношених основних засобів новими нерідко з кращими технічними характеристиками. Джерелом цієї форми відтворення є амортизаційні відрахування, надходження від реалізації потриманих основних засобів;

- розширене відтворення основних засобів на існуючій та новій технічній основі (здійснення модернізації, переоснащення виробництва). Воно здійснюється за рахунок прибутку підприємства і частково амортизаційних відрахувань, а також позичкових і залучених коштів [36].

Стосовно першої форми відтворення основних засобів, то вона здійснюється шляхом проведення їх технічних доглядів, поточних і капітальних ремонтів. Витрати на них залежать від їх кількості і розцінок, які в свою чергу залежать від складності ремонту, вартості запасних частин, вузлів, рівня оплати праці тощо. Метою проведення поточного ремонту є усунення дрібних неполадок, запобігання інтенсивному фізичному спрацюванню вузлів основного засобу і завдяки цьому підтримання його в придатному для цільового використання стані. Капітальний ремонт проводиться з метою максимально можливого відновлення нормативних техніко-експлуатаційних характеристик основного засобу. Він вимагає значно більших витрат, ніж поточний ремонт і здійснюється, як правило, в спеціалізованих ремонтних підприємствах. Оскільки технічний догляд, поточний та капітальний ремонт забезпечують лише підтримання основних засобів у робочому стані і збереження первісно визначеної економічної вигоди від їх експлуатації, то цілком виправдано, що витрати на їх проведення відносять до поточних [36].

Лізинг є особливою формою відтворення основних засобів, своєрідним видом підприємницької діяльності. Основоположним, сутнісним аспектом лізингу є довгострокова оренда майна, тобто передача його у тимчасове користування на умовах платності, строковості і зворотності або викупу.

У Законі України «Про лізинг» (грудень 1997 р.) дається таке визначення лізингу: *лізинг* – підприємницька діяльність, яка спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів і полягає в наданні лізингодавцем у виключне користування на визначений строк лізингоодержувачу майна, що є власністю лізингодавця або набувається ним у власність за дорученням і погодженням з лізингоодержувачем у відповідного продавця майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів [3].

Розрізняють два види лізингу: фінансовий і оперативний. Фінансовий лізинг вітчизняним законодавством трактується як лізингова угода, в результаті укладання якої лізингоодержувач на своє замовлення отримує в платне користування від лізингодавця об'єкт лізингу на строк, не менший від строку, за який амортизується 60 % вартості об'єкта лізингу, визначеної в день укладання угоди. Із завершенням строку угоди фінансового лізингу об'єкт лізингу переходить у власність лізингоодержувача або викупується ним за залишковою вартістю. [48]

Оперативний лізинг – це лізингова угода, якою передбачається, що лізингоодержувач на своє замовлення отримує у платне користування від лізингодавця об'єкт лізингу на строк, не менший від строку, за який амортизується 90 % вартості об'єкта лізингу. Після завершення строку угоди оперативного лізингу об'єкт лізингу повертається лізингодавцю [20].

За *фінансового лізингу* витрати на утримання об'єкта лізингу (на його експлуатацію, технічне обслуговування і ремонт, страхування) несе лізингоодержувач, а тому вони не включаються до лізингових платежів. У міжнародній практиці такий фінансовий лізинг називають «чистим». Якщо лізингодавець надає лізингоотримувачу певні сервісні послуги, то в цьому разі

фінансовий лізинг називають «мокрим» лізингом. За оперативного лізингу всі витрати на утримання об'єкта лізингу, крім витрат на його експлуатацію та поновлення використаних матеріалів, несе лізингодавець [20].

Важливо пам'ятати, що за фінансового лізингу об'єкт лізингу береться на баланс лізингоодержувача. Останній бере на себе ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження об'єкта лізингу. За оперативного лізингу вказаний ризик бере на себе лізингодавець. Лізингоодержувач за використання об'єкта лізингу сплачує лізингодавцю лізингові платежі, які встановлюються в розмірі, що забезпечує відшкодування його вартості й одержання лізингодавцем певного прибутку.

Одним з найважливіших завдань економічної політики підприємства має стати відновлення відтворювальної функції амортизації. За рахунок коштів нарахованої амортизації забезпечується відтворення вибулих основних засобів у середньому трохи більше ніж на третину. З урахуванням цього фактору, для вдосконалення управління відтворювальним процесом і підвищення його ефективності на підприємствах необхідно відновлювати відтворювальну функцію амортизації [16, 40].

В сучасних умовах слід запровадити і реалізувати такі головні напрямки інтенсифікації відтворення основних засобів [25, 76]:

- всебічне прискорення розвитку переробного та харчового комплексу України, радикальна перебудова його структури з метою максимально можливого задоволення власного народногосподарського попиту на достатньо широку номенклатуру різних видів продовольчих товарів, забезпечення виготовлення нових поколінь харчової продукції, розробка і організація виробництва тих продуктів, які раніше взагалі не виготовлялись або імпортувались з інших країн;

- зосередження зусиль різних галузей науки на пріоритетних напрямках науково-технічного прогресу, форсованому розвитку перш за все наукомістких виробництв, істотному підвищенню техніко-організаційного рівня та соціально-економічної ефективності виробництва на підприємствах різних галузей харчової промисловості;

- докорінне поліпшення всієї організації робіт і економічного їх обґрунтування на всіх стадіях відтворювального процесу (проектування – виробництво – розподіл – впровадження – експлуатація);
- дотримання кожним підприємством власної стратегії технічного, організаційного і економічного розвитку;
- переорієнтація інвестиційної політики на максимальне технічне переозброєння і реконструкцію діючих виробничих об'єктів; різке збільшення масштабів вилучення з виробництва технічно застарілих і економічно малоефективних машин та устаткування, перехід від практики одиничної заміни спрацьованих знарядь праці до систематичного комплексного оновлення техніко-технологічної бази взаємозв'язаних виробничих ланок підприємств;
- створення ринкового економічного механізму країни, спроможного викликати постійну зацікавленість усіх ланок управління виробництвом у здійсненні найбільш ефективних відтворювальних процесів та сприймати науково-технічні і організаційні новини (нововведення).

Практична реалізація перелічених головних напрямків інтенсифікації відтворювальних процесів потребує не лише активної інженерно-виробничої діяльності самих підприємств, а й концентрованої мобілізації великих власних фінансових коштів. В повному обсязі вона можлива за умови перш за все постійної державної підтримки, безпосередньої участі багатьох інститутів ринкової інфраструктури та іноземного капіталу.

Фінансове забезпечення відтворення основних засобів – це система джерел і форм фінансування оновлення основних виробничих засобів підприємства. Воно здійснюється в трьох формах: самофінансування, кредитування, бюджетні асигнування [36].

Самофінансування – це покриття витрат за рахунок власних коштів, яке є визначальною формою фінансового забезпечення, хоча і не основною за питомою вагою [39].

Кредитування як ефективна форма фінансового забезпечення означає покриття частини витрат за рахунок позичених коштів, яке здійснюється у формах комерційного і банківського кредитів. Але ефективність забезпечується встановленням таких принципів кредитування, як поворотність, терміновість, платність, матеріальна забезпеченість. Це змушує позичальників працювати максимально ефективно, але для отримання кредиту знову ж потрібно мати відповідне матеріальне забезпечення і стабільні фінансові результати. Для погашення кредиту в строк і сплати процентів необхідно мати сталий фінансовий стан і джерело сплати процентів - виручку від реалізації та прибуток [47].

Бюджетні асигнування – форма фінансового забезпечення за рахунок централізованого фонду грошових коштів держави. Адже бюджетні асигнування не потрібно заробляти, як власні джерела, їх не треба було повертати і платити за їх використання проценти, як за кредити. Це стало однією з причин низької ефективності планової економіки і врешті-решт призвело до кризи [16].

Відтворення основних засобів є системним процесом, ефективне управління яким дає можливість забезпечити стабільне функціонування суб'єкта господарювання, успішну реалізацію виробничої політики підприємства. Проведення економічної оцінки доцільності відтворення основних засобів і їх використання дозволить приймати обґрунтовані рішення щодо розробки перспективних планів розвитку підприємства.

Потребу фінансових ресурсів на відтворення основних засобів доцільно покривати за рахунок накопичення амортизаційних відрахувань, а не лише банківських кредитів та інших джерел, використання яких є платним. Для цього корисно впровадити пооб'єктний облік витрат на капітальний ремонт, що дасть можливість більш ефективно використовувати кожен окрему деталь основних засобів, не тільки об'єктів активної частини, але й об'єктів пасивної частини основних засобів. Уваги заслуговує більш детальний облік деталей, які утворюються при ліквідації обладнання, що придатні для повторного використання. Таким чином, вибір напрямів удосконалення та формування

стратегії фінансування відтворення основних засобів можна розглядати як складову системи управління виробничим потенціалом підприємства з огляду на їх значимість у господарській діяльності суб'єкта господарювання [51].

Капітальні вкладення – це витрати на створення нових, реконструкцію і технічне переозброєння діючих основних засобів. За допомогою капітальних вкладень здійснюється як просте, так і розширене відтворення основних засобів [41].

Для визначення розміру капітальних вкладень на підприємстві складається бюджет капітальних витрат, тобто Розрахунок запланованих витрат на капітальні вкладення.

Розрізняють технологічну та відтворювальну структури капітальних вкладень.

Технологічна структура капітальних вкладень відображає співвідношення таких витрат:

- будівельні роботи;
- придбання устаткування, інструментів та інвентарю;
- монтаж устаткування;
- проектно-дослідні роботи;
- інші витрати [46].

Важливе значення для підвищення ефективності виробництва має поліпшення технологічної структури капітальних вкладень за рахунок збільшення питомої ваги витрат на придбання активної частини основних виробничих засобів.

Відтворювальна структура капітальних вкладень включає такі напрямки витрат:

- нове будівництво;
- технічне переозброєння та реконструкція діючих підприємств;
- розширення діючих підприємств;
- витрати на окремі об'єкти діючих підприємств.

Відтворювальна структура капітальних вкладень оцінюється як прогресивна, коли в її складі збільшується питома вага витрат на технічне переозброєння та реконструкцію діючих підприємств [46].

Розширення діючих підприємств передбачає витрати на будівництво і розширення існуючих основних цехів, допоміжних і обслуговуючих виробництв і комунікацій на території підприємства і прилеглих до нього площ.

Реконструкція діючого підприємства – повне або часткове переобладнання виробництва без будівництва нових і розширення діючих цехів основного виробничого призначення.

Технічне переозброєння діючого підприємства включає виконання відповідно до затвердженого плану комплексу заходів із підвищення сучасних вимог щодо технічного рівня окремих ділянок виробництва, агрегатів, устаткування шляхом впровадження нової техніки і технології, механізації та автоматизації виробничих процесів, модернізації тощо.

Реконструкція і технічне переозброєння діючих підприємств дають змогу збільшити обсяг виробництва, покращити якість продукції та інші техніко-економічні показники з меншими витратами, ніж при будівництві нових підприємств. При цьому строки будівництва скорочуються в 1,5 - 2 рази.

Відтворювальна структура капітальних вкладень оцінюється як прогресивна, коли в її складі збільшується частка витрат на технічне переозброєння та реконструкцію діючих підприємств [46].

За ринкових відносин важливе значення має вибір оптимальної структури джерел фінансування капітальних вкладень. Фінансування капітальних вкладень здійснюється за рахунок власних і залучених коштів

Найприйнятнішим для підприємства є комплексний підхід до вибору джерел фінансування капітальних вкладень. Тоді основною передумовою визначення оптимальної структури таких джерел може бути детальний аналіз:

- по-перше, можливого обсягу внутрішніх джерел фінансування капітальних вкладень;

– по-друге, можливого обсягу залучення додаткових коштів, пов'язаного із подорожчанням капітальних витрат.

Не слід забувати, що порушення оптимального співвідношення між власними і залученими джерелами фінансування капітальних вкладень може призвести до погіршення фінансового стану підприємства.

Фінансовий менеджер повинен визначити граничний розмір капітальних витрат виходячи з розміру та питомої ваги кожного джерела фінансування, які можна залучити для здійснення капітальних вкладень.

Структура джерел фінансування капітальних вкладень підприємства залежить від багатьох факторів, зокрема:

- оподаткування доходів підприємства;
- темпів зростання реалізації товарної продукції і її стабільності;
- структури активів підприємства;
- стану ринку капіталу;
- відсоткової політики комерційних банків;
- рівня управління фінансовими ресурсами підприємства;
- суті стратегічних цільових фінансових рішень підприємства [41].

Відповідно до чинного законодавства джерелами фінансування капітальних вкладень можуть бути:

- 1) власні фінансові ресурси;
- 2) позичені фінансові ресурси;
- 3) кошти, отримані від продажу цінних паперів, внески членів трудових колективів;
- 4) кошти державного бюджету та місцевих бюджетів;
- 5) кошти іноземних інвесторів [41].

Власні фінансові ресурси включають внески засновників підприємства, амортизаційні відрахування; прибуток, який використовується у вигляді засобів, резервів у процесі господарської діяльності.

Грошова частина внесків власників підприємства передовсім спрямовується на придбання основних засобів.

Сума амортизаційних відрахувань, що спрямовується на капітальні вкладення, залежить від балансової вартості основних засобів, норм амортизаційних відрахувань, структури основних виробничих засобів.

Сума прибутку, що використовується на капітальні вкладення, залежить від розміру прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства.

Коли капітальне будівництво здійснюється господарським способом, у підприємства утворюються специфічні джерела фінансування, які мобілізуються в процесі будівництва. До них належать: мобілізація внутрішніх ресурсів у будівництві, планові нагромадження від виконання будівельно-монтажних робіт господарським способом та економія від зниження їх собівартості.

Позичені та залучені кошти використовуються підприємством за браком власних фінансових ресурсів на капітальні вкладення [41].

До позичених та залучених коштів належать: довгострокові банківські кредити; позики інших підприємств; кошти від випуску векселів та інших боргових зобов'язань; кошти від емісії та реалізації цінних паперів, які належать підприємству; фінансування з благодійних засобів; іноземні інвестиції.

За рахунок державного бюджету фінансуються централізовані капітальні вкладення. Бюджетні кошти надаються підприємствам лише в тому разі, коли об'єкти включено до цільової комплексної програми, затвердженої Кабінетом Міністрів України.

Порядок фінансування капітальних вкладень залежить від способу проведення капітальних робіт.

За підрядного способу будівництво об'єктів здійснюється відповідними підрядними організаціями.

Господарський спосіб будівництва застосовується за будівництва невеликих об'єктів, реконструкції та розширення діючих підприємств. Господарський спосіб відрізняється від підрядного тим, що підприємство самостійно, власними силами

здійснює будівельно-монтажні роботи, тобто об'єднує функції і замовника, і підрядчика. У цьому разі розрахунки здійснюються за фактично виконані роботи, включаючи витрати на утримання підрозділів, зайнятих організацією будівництва. Після завершення будівництва підприємство визначає інвентарну вартість кожного введеного в експлуатацію елемента в складі об'єкта будівництва [41].

Фінансування ремонту основних засобів.

Основні виробничі засоби в процесі експлуатації зазнають фізичного зносу і втрачають свої експлуатаційні якості. У зв'язку з цим ремонт основних засобів є необхідною умовою виробничого процесу. Від своєчасності та якості ремонту залежить ефективність використання основних виробничих засобів на підприємстві [53].

Своєчасний ремонт основних виробничих засобів запобігає передчасному їх зносу та вибуттю, продовжує строк служби, підвищує виробничу потужність та скорочує потребу в нових капітальних вкладеннях.

Поточний ремонт здійснюється для забезпечення роботи основних виробничих засобів і полягає в усуненні окремих поломок основних засобів і заміні або поновленні їхніх окремих частин.

Середній ремонт провадиться для часткового поновлення основних засобів із заміною деталей, вузлів обмеженої номенклатури, яка визначається технічною документацією.

Капітальний ремонт машин, устаткувань провадиться для відновлення їх виробничого ресурсу. При цьому здійснюється, як правило, повне розбирання машини або верстата, виявлення дефектів, контроль технічного стану, власне ремонт, складання устаткування після ремонту, його регулювання та випробування.

Витрати на всі види ремонтів визначаються підприємствами самостійно, виходячи з технічного рівня, фізичного зносу основних виробничих засобів та забезпечення ремонтних робіт матеріально-технічними ресурсами [53].

Економічна доцільність капітального ремонту основних виробничих засобів визначається порівнюванням витрат на капітальний ремонт об'єкта з вартістю

аналогічного нового устаткування. Якщо вартість капітального ремонту цього об'єкта перевищує вартість аналогічного нового устаткування, то такий ремонт робити недоцільно.

Фінансування капітального ремонту на підприємстві здійснюється згідно з планом капітального ремонту. План складають на підставі кошторисно-фінансових розрахунків щодо ремонту окремих об'єктів з урахуванням чинних норм, цін, тарифів. Затверджує план керівник підприємства.

До складу витрат на капітальний ремонт включають проектно-кошторисні витрати; оплату ремонтних робіт; вартість придбання нових деталей, вузлів, агрегатів; вартість заміни зношених конструкцій і деталей у будівлях і спорудах [53].

Визначення оптимальних шляхів фінансування оновлення основних засобів є дуже важливим для будь-якого підприємства. Воно може зводитись до двох варіантів (внутрішнього та зовнішнього) кожен з яких поділяється ще на дві групи: власні і залучені та позикові і централізовані відповідно.

Вибір варіанта фінансування оновлення основних засобів по підприємству в цілому здійснюється з врахуванням таких основних факторів:

- достатності власних фінансових ресурсів для забезпечення економічного розвитку підприємства у майбутньому періоді;
- вартості довгострокового фінансового кредиту порівняно з рівнем прибутку, що генерується тими основними засобами, які оновлюються;
- досягнутого співвідношення використання власного й позикового капіталу, що визначає рівень фінансової стійкості підприємства;
- доступності довгострокового фінансового кредиту для підприємства [27, с. 224].

При наданні переваги позиковим джерелам фінансового відтворення основних засобів підприємства необхідно врахувати їх переваги та недоліки залучення (рис. 1.4).

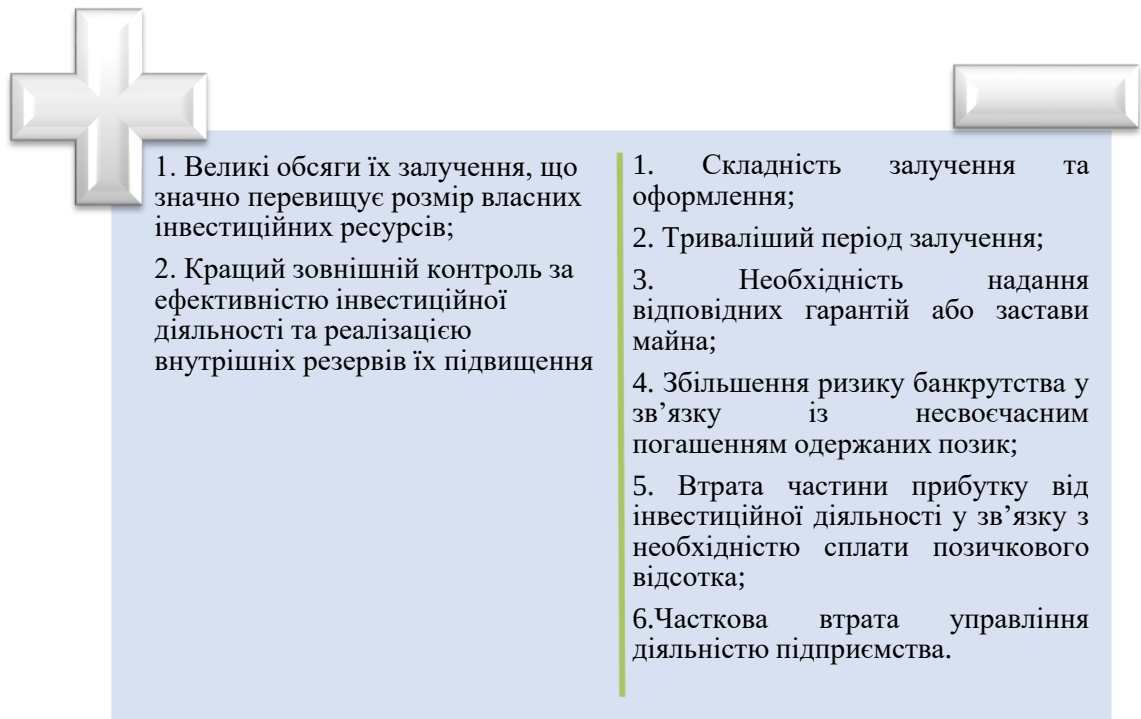


Рис. 1.4. Переваги та недоліки залучення позикових джерел фінансування оновлення основних засобів підприємства.

У процесі фінансування оновлення основних засобів одним з найбільш складних завдань є вибір альтернативного варіанта – придбання цих активів у власність або їх оренда. У сучасних умовах орендні (лізингові) операції можуть здійснюватися підприємством у формі оперативної фінансової, зворотної й інших форм оренди (лізингу) активів [29, с. 230].

Наступний етап полягає у встановленні необхідного обсягу оновлення основних засобів підприємства залежно від його потреб та можливостей.

Шостий етап передбачає вкладання коштів в безпосереднє оновлення основних засобів ґрунтуючись на попередніх двох етапах.

Заключний етап – аналіз ефективності механізму стимулювання оновлення основних засобів на підприємстві, який базується на проведенні розрахунків на основі коефіцієнтів інтенсивності оновлення (формули наведені в пункті 1.3).

1.3. Методичні підходи до оцінки ефективності використання та оновлення основних засобів на підприємстві

Основні засоби займають, як правило, основну питому вагу в загальній сумі основного капіталу підприємства. Від їх кількості, вартості, технічного рівня, ефективності використання залежать кінцеві результати діяльності підприємства: випуск продукції, її собівартість, прибуток, рентабельність, стійкість фінансового стану [10, с. 294].

Сучасна наука виробила велику кількість підходів до оцінювання ефективності використання та відтворення основних засобів, які зведені у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Підходи різних авторів до оцінювання ефективності відтворення та оновлення основних засобів підприємства

Автори	Підходи до оцінювання ефективності оновлення та використання основних засобів
С.Ф. Покропивний, П.В. Круш, В.І. Подвійна [32]	Наголошують дві підсистеми показників: 1. показників ефективності відтворення ОЗ; 2. показників використання ОЗ;
Бондар Н. М. [19]	Наголошує чотири підсистеми показників основних засобів: 1. показники стану та руху ОЗ; 2. показники завантаження ОЗ; 3. показники технічного оснащення підприємства; 4. показники ефективності використання ОЗ;
В.К. Скляренко та В.М. Прудніков [84]	Виділяють чотири групи показників основних засобів: 1. показники екстенсивного використання ОЗ; 2. показники інтенсивного використання ОЗ; 3. показники інтегрального використання ОЗ; 4. узагальнюючі показники відтворення ОЗ, які характеризують ремонтні аспекти відновлення ОЗ в цілому по підприємству .
В.І. Мацибора та В.К. Збарський [54]	Виділяють три групи показників ОЗ: 1. показники, які характеризують відтворення ОЗ, тобто їх технічний стан; 2. показники, які характеризують оснащеність підприємства ОЗ; 3. показники, які характеризують ефективність використання ОВЗ підприємства.

Джерело: систематизовано автором на основі [19, 32, 54, 84].

Для вирішення завдання підвищення ефективності оновлення і використання основних засобів та отримання бажаних результатів у діяльності підприємства повинні бути розроблені конкретні шляхи, спрямовані на поліпшення

використання основних засобів, практичне застосування яких дасть змогу використовувати наявні на підприємствах резерви підвищення їх ефективності, а також визначити основні чинники, що сприятимуть цьому [36].

Оновлення основних засобів передбачає в першу чергу розрахунок показників інтенсивності оновлення основних засобів, проте воно також потребує визначання інших показників, які представлені на рис 1.5, оскільки перш ніж відтворювати основні засоби необхідно визначити їх обсяги, динаміку, ступінь зношеності, фактори, які впливають на основні засоби тощо.



Рис. 1.5. Методика оцінювання оновлення та ефективності використання основних засобів підприємства.

Отже, доцільно більш детальніше розглянути кожен з етапів оцінювання процесу оновлення основних засобів підприємства.

Перший етап проведення аналізу передбачає проведення аналізу обсягів основних засобів, їх динаміки та структури.

На цьому етапі аналізу визначається загальний обсяг основних засобів підприємства у вартісному вимірі та вивчається динаміка обсягу основних засобів порівняно з попередніми періодами. Також досліджується структура основних засобів, що дозволяє здійснювати ефективну організацію процесів виготовлення продукції (надання послуг) високої якості та конкурентоспроможності на

внутрішньому і зовнішньому ринках. Тому поряд з намаганнями збільшувати активну частину основних засобів підприємства, яка характеризує підвищення його технічного рівня, треба постійно дбати про необхідну кількість і утримання в належному стані інших груп основних засобів.

Другим етапом аналізу основних засобів є аналіз стану та ефективності використання основних засобів.

Показники стану й ефективності використання основних засобів можна об'єднати в чотири групи, які показано на рис. 1.6.

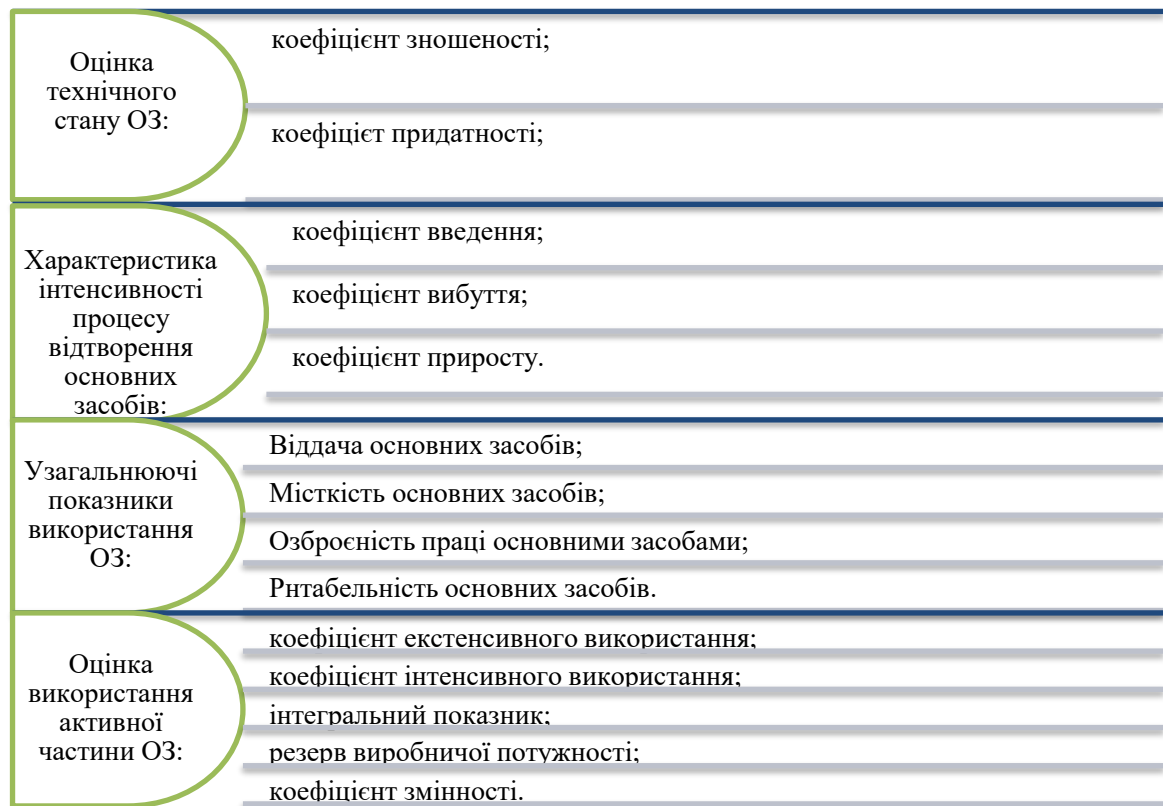


Рис. 1.6. Систематизація комплексу показників оцінки стану та ефективності використання основних засобів підприємства

Представлені показники відображають: забезпечення підприємства основними засобами; оцінку технічного стану основних засобів; оцінку використання активної частини основних засобів та узагальнюючі показники використання основних засобів [8, с. 18].

Впровадження в дію всього комплексу показників оцінки основних засобів забезпечить безперервне оновлення і нагромадження основних виробничих

засобів до рівня їх перспективної потреби, виробничих потужностей, усього наявного майна підприємства.

Стан і ефективність відтворення та використання основних виробничих засобів характеризує система показників (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Показники стану й ефективності оновлення і використання основних засобів підприємства

Показник	Розрахункова формула	Характеристика
1	2	3
Група 1. Показники технічного стану основних засобів		
1	2	3
Коефіцієнт зношування (зносу), K_{zn}	$K_{zn} = \frac{\sum Z_{носу}}{ПВ_{оз}}$	Характеризує рівень зношеності (зносу) основних засобів по відношенню до початкової вартості
Коефіцієнт придатності, K_n	$K_{прид} = \frac{ПВ_{оз} - \sum Z_{носу}}{ПВ_{оз}}$ або $1 - K_{zn}$	Відображає частину основних засобів, придатну до експлуатації
Група 2. Показники інтенсивності процесу оновлення основних засобів підприємства		
1	2	3
Коефіцієнт введення, $K_{ев}$	$K_{ев} = \frac{ОЗ_{вв}}{ОЗ_{к.р.}}$	Характеризує частку, яку становлять введені за період основні засоби від вартості всієї сукупності основних засобів підприємства.
Коефіцієнт вибуття, K_v	$K_{vv} = \frac{ОЗ_{виб}}{ОЗ_{п.р.}}$	Характеризує частку, яку становлять вибулі за період основні засоби від вартості всієї сукупності основних засобів підприємства.
Коефіцієнт приросту, K_p	$K_{прир} = \frac{ОЗ_{вв} - ОЗ_{виб}}{ОЗ_{п.р.}}$	Вказує, на яку частку збільшилася сукупність основних засобів підприємства за досліджуваний період.
Група 3. Показники ефективності використання основних засобів підприємства		
Віддача основних засобів	$B_{оз} = \frac{ВП}{ОЗ}$	Характеризує кількість виробленої продукції з 1 грн., вкладеної в основні засоби.
Місткість основних засобів	$ОЗ_m = \frac{\overline{ОЗ}}{ВП}$	Показує, скільки потрібно витратити основних засобів на виготовлення одиниці продукції.
Рентабельність основних засобів	$R_{оз} = \frac{\Pi}{ОЗ} \times 100$	Вказує на частку прибутку підприємства, отриманого за рік, від вартості основних засобів.

Показник	Розрахункова формула	Характеристика
Озброєність праці основними засобами	$OZ_{озб} = \frac{\overline{OZ}}{Ч_{ПВП}}$	Показує, яка частина вартості основних виробничих засобів припадає на одного працівника основної діяльності або одного працівника ПВП.

Умовні позначення:

Де $\sum$ Зносу – сума зносу, ПВОЗ – первісна вартість основних засобів.

ОЗвв – вартість введених основних засобів за аналізований період; ОЗ виб – вартість вибулих основних засобів за аналізований період; ОЗп.р. – первісна (відновна) вартість основних засобів на початок року; ОЗк.р. – первісна (відновна) вартість основних засобів на кінець року;

$V_{оз}$ – віддача основних засобів; ВП – річний обсяг виробленої продукції у вартісних одиницях; $\overline{OZ}$ – середньорічна вартість основних засобів, яка визначається за формулою:

$$\overline{OZ} = OZ_{n.p.} + \frac{OZ_{в} \times t_1}{12} - \frac{OZ_{виб} \times t_2}{12}$$

де, t_1 – кількість повних місяців з моменту введення основних засобів до кінця року;

t_2 – кількість повних місяців з моменту вибуття основних засобів до кінця року.

Джерело: систематизовано автором на основі [37, 42, 43, 50].

Четверта група показників, за допомогою яких проводиться оцінка використання активної частини основних засобів пов'язана з вивченням часу його роботи. Аналіз використання обладнання за часом роботи здійснюється на основі балансу часу роботи обладнання, складовими елементами якого є календарний фонд часу, режимний фонд часу, можливий, плановий та фактичний фонди часу [16, с. 192].

Розрахунок екстенсивних показників використання обладнання наведено на рис. 1.7.

Календарний фонд часу обладнання розраховується як добуток кількості календарних днів у досліджуваному періоді, тривалості доби (24 години) та кількості одиниць обладнання.



Рис. 1.7. Показники екстенсивного використання обладнання

Для того, щоб визначити режимний фонд часу роботи обладнання, необхідно знайти добуток кількості одиниць обладнання, кількості робочих днів в досліджуваному періоді і тривалості робочого дня в годинах з врахуванням коефіцієнта змінності.

Можливий фонд часу роботи обладнання розраховується як різниця між режимним фондом часу і часом, передбаченим на ремонт обладнання.

Плановий фонд часу – час, необхідний для планового випуску продукції. Фактичний фонд часу – час, необхідний для фактичного випуску продукції [22, с. 417].

Порівнюючи календарний і режимний фонд часу, виявляють можливості більш ефективного використання обладнання за рахунок підвищення коефіцієнта змінності.

Здійснюючи порівняння режимного і можливого фондів часу, аналізують використання обладнання за рахунок скорочення часу на здійснення ремонтів.

Співставляючи фактичний фонд часу з плановим, визначають відповідні зміни в часу роботи (понадпланові втрати або збільшення часу роботи обладнання порівняно з планом).

До даної групи показників належать:

1) коефіцієнт екстенсивного використання обладнання ($k_{\text{екс}}$) показує, який час було витрачено для здійснення виробничих процесів в календарному фонді робочого часу визначеної одиниці обладнання. Його можна обчислити за формулою:

$$k_{\text{екс}} = \frac{T_{\text{ф}}}{T_{\text{п}}} \dots\dots\dots(1.1)$$

де, $T_{\text{ф}}$ – фактичний час роботи обладнання, годин; $T_{\text{п}}$ – плановий час роботи обладнання, годин.

2) коефіцієнт інтенсивного використання обладнання ($k_{\text{інт}}$) показує, яку кількість продукції було виготовлено за одиницю часу ($P_{\text{ф}}$) відповідно до технічної (паспортної) продуктивності ($P_{\text{пасп}}$) визначеної одиниці обладнання. Його можна обчислити за формулою:

$$k_{\text{інт}} = \frac{V_{\text{прод}}}{\Pi_{\text{пасп}}} \dots\dots\dots(1.2)$$

де, $V_{\text{прод}}$ – фактичний обсяг випуску продукції, тис. грн.; $\Pi_{\text{пасп}}$ – виробнича потужність заводу, м³.

3) коефіцієнт інтегрального використання обладнання ($k_{\text{інтегр}}$) характеризує ступінь завантаження виробничого обладнання за його продуктивністю і часом роботи. Він розраховується як добуток індексів інтенсивного ($k_{\text{інт}}$) та екстенсивного ($k_{\text{екс}}$) використання обладнання, тобто за формулою:

$$k_{\text{інтегр}} = k_{\text{екс}} \times k_{\text{інт}} \dots\dots\dots(1.3)$$

Резерв виробничої потужності ($R_{\text{п}}$) показує, на скільки можна підвищити ефективність використання виробничого обладнання згідно з умовами його використання за продуктивністю і часом. Його обчислюють за формулою:

$$R_{\text{п}} = 1 - k_{\text{інтегр}} \dots\dots\dots(1.4)$$

Коефіцієнт змінності роботи устаткування ($k_{зм}$) показує, як використовується парк наявного на підприємстві обладнання протягом доби, він розраховується як відношення загальної кількості обладнання, яке працює протягом машино-зміни ($N_{зм}$) до кількості працюючих одиниць обладнання в максимально завантажену зміну (N_{max}), тобто за формулою:

$$k_{зм} = \frac{\sum N_{зм}}{N_{max}} \dots\dots\dots (1.5)$$

Третій етап передбачає аналіз інтенсивності відновлення (руху) основних засобів, який здійснюється на підставі коефіцієнтів оновлення, вибуття та приросту основних засобів. Погіршення цих показників свідчить про наявність серйозних проблем у фінансуванні потреб суб'єкта господарювання на технічне переозброєння і оновлення устаткування. Слід враховувати, що спрацьовані основні засоби не зумовлюють конкурентоспроможність продукції більшості підприємств [27, с. 225].

Відповідно для оцінки руху основних засобів застосовуються коефіцієнт оновлення і коефіцієнт вибуття, які характеризують інтенсивність введення і вибуття окремих видів і груп основних засобів та їх сукупність.

Для оцінки тенденції зміни обсягу і руху основних засобів та їх оновлення використовуються їх баланси.

Так, баланс основних засобів за повною первісною вартістю має вигляд:

$$OЗ_{п} + OЗ_{в} = OЗ_{вив} + OЗ_{к} \dots\dots\dots (1.6)$$

де, $OЗ_{п}$, $OЗ_{к}$ – вартість основних засобів відповідно на початок і кінець звітного періоду; $OЗ_{в}$ – вартість придбаних основних засобів за звітний період; $OЗ_{вив}$ – вартість виведених з експлуатації основних засобів за звітний період.

На підставі балансу визначається система показників, які характеризують рух основних засобів, зокрема:

– коефіцієнт оновлення основних засобів ($K_{он}$) характеризує частку введених у дію основних засобів за певний період у загальній вартості основних засобів на кінець звітного періоду:

$$K_{\text{он}} = \frac{OЗ_{\text{в}}}{OЗ_{\text{к}}} \dots\dots\dots (1.7)$$

– коефіцієнт вибуття основних засобів ($K_{\text{в}}$) характеризує частку виведених основних засобів за певний період у загальній вартості основних засобів на початок звітного періоду:

$$K_{\text{в}} = \frac{OЗ_{\text{вив}}}{OЗ_{\text{п}}} \dots\dots\dots (1.8)$$

Позитивною в діяльності підприємства є ситуація, коли вартість введених у дію основних засобів перевищує вартість вибулих основних засобів.

– коефіцієнт (темп) приросту вартості основних засобів ($K_{\text{пр}}$):

$$K_{\text{пр}} = \frac{OЗ_{\text{в}} - OЗ_{\text{вив}}}{OЗ_{\text{п}}} \dots\dots\dots (1.9)$$

Даний показник характеризує приріст основних засобів за певний період внаслідок їх оновлення протягом певного періоду.

– коефіцієнт компенсації вибуття основних засобів ($K_{\text{комп}}$):

$$K_{\text{комп}} = \frac{OЗ_{\text{вив}}}{OЗ_{\text{в}}} \dots\dots\dots (1.10)$$

Цей показник характеризує інтенсивність процесу заміщення основних засобів, які вибувають новими об'єктами.

Завершальним етапом оцінки механізму оновлення основних засобів є факторний аналіз ефективності використання основних засобів.

Факторний аналіз буде побудовано на основі розрахунку впливу різних факторів на зміну показника віддачі основних засобів інтегральним методом та методом абсолютних відхилень.

Вплив зміни виручки від реалізації на віддачу основних засобів ($\Delta\Phi_{\text{від } OЗ}$ (ΔBP)) розраховується за формулою:

$$\Delta\Phi_{\text{від } OЗ} (\Delta BP) = \frac{\Delta BP}{\Delta OЗ} \times \ln \left| \frac{\overline{OЗ}^{к.п}}{\overline{OЗ}^{п.п}} \right| \dots\dots\dots (1.11)$$

де, ΔBP – зміна виручки від реалізації продукції протягом аналізованого періоду, $\Delta \overline{OЗ}$ – зміна середньорічної вартості основних засобів протягом досліджуваного періоду, $\overline{OЗ}^{к.п}$ та $\overline{OЗ}^{п.п}$ – середньорічна вартість основних засобів на кінець та початок періоду.

Вплив зміни середньорічної вартості основних засобів на віддачу основних засобів розраховують наступним чином:

$$\Delta \Phi_{від OЗ} (\Delta \overline{OЗ}) = \Delta \Phi_{від OЗ} - \Delta \Phi_{від OЗ} (\Delta BP) \dots \dots \dots (1.12)$$

Факторами, що впливають на віддачу основних засобів основних засобів, є також: зміна частки активної частини основних засобів у загальній їх сумі (D_a) та зміна віддачі основних засобів активної частини засобів ($\Phi_{від АОЗ}$).

Розрахунок впливу цих факторів на зміну віддачі основних засобів проведемо способом абсолютних різниць:

Вплив зміни частки активної частини основних засобів на початок періоду у загальній їх частині розраховують за формулою:

$$\Delta \Phi_{від OЗ} (\Delta D_a) = \Delta D_a \times \Phi_{від АОЗ}^{п.п} \dots \dots \dots (1.13)$$

Вплив зміни віддачі основних засобів активної частини основних засобів розраховується наступним чином:

$$\Delta \Phi_{від OЗ} (\Delta \Phi_{від АОЗ}) = D_a^{к.п} \times \Delta \Phi_{від АОЗ} \dots \dots \dots (1.14)$$

Зміну віддачі основних засобів за рахунок впливу двох факторів можна визначити за наступною формулою :

$$\Delta \Phi_{від OЗ загал} = \Delta \Phi_{від OЗ} (\Delta D_a) + \Delta \Phi_{від OЗ} (\Delta \Phi_{від АОЗ}) \dots \dots \dots (1.15)$$

Аналізуючи віддачу основних засобів, і чисельник і знаменник дробу можна розділити на середньоспискову чисельність персоналу (Φ_n), що дасть можливість встановити пряму залежність віддачі основних засобів від продуктивності праці (ПП) і зворотну залежність від Озброєності праці основних засобів працівників ($\Phi_{озб}$):

$$\Delta \Phi_{від OЗ} = \frac{BP / \Phi_n}{OЗ / \Phi_n} = \frac{ПП}{\Phi_{озб}} \dots \dots \dots (1.16)$$

Розрахунок впливу факторів на віддачу основних засобів буде проведено інтегральним методом.

Вплив зміни продуктивності праці знайдемо за формулою:

$$\Delta\Phi_{\text{від ОЗ}} (\Delta\Pi\Pi) = \frac{\Delta\Pi\Pi}{\Delta\Phi_{\text{озб}}} \times \ln \left| \frac{\Phi_{\text{озб}}^{\kappa.п}}{\Phi_{\text{озб}}^{\text{п.п}}} \right| \dots\dots\dots(1.17)$$

Вплив зміни Озброєності праці основних засобів буде розраховано за наступною формулою:

$$\Delta\Phi_{\text{від ОЗ}} (\Delta\Phi_{\text{озб}}) = \Delta\Phi_{\text{від ОЗ}} - \Delta\Phi_{\text{від ОЗ}} (\Delta\Pi\Pi) \dots\dots\dots(1.18)$$

Таким чином, ефективність використання та відтворення основних засобів відіграє важливе значення для розвитку діяльності підприємства, оскільки збільшується економічний потенціал і виробничі можливості галузі, підвищується технічний рівень виробництва та збільшуються темпи зростання продуктивності праці, поліпшення якості промислової продукції та інших показників.

Висновки до 1 розділу

Дослідивши економічну сутність основних засобів підприємства, ми встановили, що це сукупність матеріально-речових цінностей, що діють у натуральній формі протягом тривалого часу як у сфері матеріального виробництва, так і в невиробничій сфері, вартість яких поступово зменшується у зв'язку з фізичним та моральним зносом та переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції у вигляді амортизаційних відрахувань.

Однією з характерних рис основних засобів є здатність їх до зносу, тому виникає необхідність їх заміни новими засобами праці, тобто відбувається процес оновлення.

Оновлення основних засобів підприємства – це певна система або сукупність безперервних процесів, що відбуваються на підприємстві щодо оновлення засобів праці шляхом придбання нових, реконструкції, технічного переозброєння, модернізації та капітального ремонту вже діючих основних засобів.

Джерелами простого і розширеного відтворення основних засобів можуть бути власні, позичкові і залучені кошти та цільові надходження і благодійні внески.

Головним джерелом оновлення основних засобів є амортизаційні відрахування і прибуток. Саме завдяки їм підприємство може здійснювати не лише просте, а й розширене відтворення цього ресурсу. Прийнято вважати, що амортизаційні відрахування є джерелом здійснення простого відтворення основних засобів. Проте вони нерідко можуть стати і джерелом розширеного відтворення.

Методика оцінювання оновлення основних засобів на підприємстві ґрунтується на основі проведення аналізу чотирьох основних блоків:

- 1) аналіз обсягів основних засобів, їх динаміка та структура;
- 2) оцінка стану та ефективності використання основних засобів;
- 3) аналіз інтенсивності оновлення основних засобів;
- 4) факторний аналіз ефективності використання основних засобів підприємства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ФАБРИКА ПЕЧИВА «БОРЗНА»

2.1. Загальна характеристика функціонування підприємства

ТОВ «Фабрика печива «Борзна» добре відома по всій Україні.

Історія фабрики печива «Борзна» починається з 1939 року. Саме тоді було створено Борзнянський харчокомбінат, на якому працювали млин та пекарня.

Основною продукцією були хліб, булочки, борошно, гречана крупа.

У післявоєнні роки було збудовано два цехи.

Поступово на підприємстві освоїли виробництво цукерок, зефіру.

У 1984 році було введено в експлуатацію цех з виробництва вівсяного печива з потужною тунельною піччю. Нова продукція з перших днів почала користуватись неабияким попитом серед споживачів. У інших цехах виготовлялись сухі торти та борошно млинцеве різних видів.

Наприкінці 90-х років харчокомбінат змінив форму власності і змінив назву на ТОВ «Фабрика печива «Борзна».

Взявши курс на виробництво кондитерських виробів, керівництво підприємства провело реконструкцію, добудувало виробничі приміщення, закупило сучасне обладнання вітчизняного та європейського виробництва, впровадило нові технології кондитерських виробів.

На підприємстві виготовляється великий асортимент продукції: печиво різноманітних видів (здобне, цукрове, галетне, листкове, в шоколадній та білій глазурі) пряники цукрові та здобні, сухарі і сушка, кекси, мафіни, мармелад, зефір, крекери, круасани, цукерки, шоколад та торти.

Нині на підприємстві випускається понад 370 найменувань кондитерських виробів, а колектив технологів продовжує працювати над розробкою нових видів виробів, запроваджуючи фірмові найменування.

Саме завдяки цьому фабрика печива добре відома по всій Україні, а продукція не залежується на полицях магазинів. Продукція відзначається хорошими смаковими якостями та виготовляється тільки з натуральної сировини.

Обласна дегустаційна комісія держцентру стандартизації метрології та сертифікації виставляє борзнянській продукції, котра представляється на дегустацію постійно, тільки найвищі оцінки.

Місце знаходження підприємства: 16400, Чернігівська обл., Борзнянський р-н, м. Борзна, вул. Барвінок, 3.

Підприємство має власний автотранспорт для перевезення готової продукції, що веде до зменшення собівартості і, як наслідок, ціни на продукцію.

Успіх і авторитет ТОВ «Фабрика печива «Борзна» визначається:

- використанням передових технологій, сучасного обладнання;
- високим рівнем професійної майстерності спеціалістів усіх рівнів;
- постійна праця над удосконаленням та розширенням асортименту продукції;
- відповідальність та надійність по відношенню до партнерів.

ТОВ «Фабрика печива «Борзна» не має в своєму складі державної частини власності. Вищим органом Товариства є директор. Дочірних підприємств, філій, представництв та інших відокремлених структурних підрозділів емітент немає. Змін в організаційній структурі у відповідності з попереднім звітним періодом немає.

Бухгалтерський облік та звітність в товаристві здійснюється у відповідності до законодавства України. Амортизація нараховується методом зменшення залишку, шляхом використання встановлених норм до залишкової вартості основних засобів на початок звітного періоду. ТОВ «Фабрика печива «Борзна» є одним з найбільших виробників печива вівсяного в Чернігові та Чернігівській області. Поряд з провідним продуктом виробляються печиво здобне, печиво цукрове, печиво крекерне галетне, печиво зі згущеном молоком,

печиво в шоколадній глазурі, вафлі, пряники, сухарі, сушка, кекси, тестечка заварнімафіни, зефір, мармелад і рахат лукум, цукерки.

Виробнича площа забудови підприємства становить 2,04 тис. кв.м, у тому числі:

- кондитерський цех 0,42 тис. кв.м
- зефірний цех та цех пряників 0,62 тис. кв.м
- столярна майстерня 0,24 тис. кв.м
- котельня 0,34 тис.кв.м
- компресорна 0,12 тис.кв.м
- гараж 0,2 тис.кв.м
- адміністративний корпус 0,1 тис. кв.м

Продукція ТОВ «Фабрика печива «Борзна» представлена по всій Україні. Продукція користується широким попитом у населення, а звідси і попитом у великих торгових базах, які займаються безпосередньо торгівлею і розвозкою в певному регіоні чи місті.

Сучасне виробництво передбачає широке впровадження комплексно-механізованих і автоматизованих ліній. Враховуючи ці потреби ТОВ «Фабрика печива «Борзна» придбав обладнання і розпочав роботу по реконструкції приміщень для роботи виробництва. Розпочата реконструкція основних цехів підприємства та модернізація технологічного обладнання. Головною метою підприємства є підвищення якості продукції та виробництво ексклюзивної продукції на вітчизняний ринок.

На даний час підприємство не тільки продовжує успішно функціонувати, але й розробляє нові види продукції, спрямовує всі зусилля для забезпечення надійної позитивної перспективи.

Основними напрямками діяльності товариства є:

- виробництво (реалізація продовольчих товарів, надання послуг, інші види господарської діяльності);

- створення мережі торгівельних точок і магазинів;
- експедиційно-транспортні послуги по перевезенню вантажів;
- посередницька та комерційна діяльність;
- виробництво товарів народного вжитку;
- надання послуг по замовленню державних, колективних спільних приватних підприємств та інших замовників за профілем діяльності товариства;
- надання в оренду основних засобів на вигідних умовах;
- закупівлю сировини, паливномастильних матеріалів необхідних для виробничої діяльності;
- участь в зовнішньоекономічній діяльності.

Найбільш істотними проблемами, що впливають на діяльність підприємства, ступінь залежності від яких дуже висока, можна визнати:

- підвищення цін на сировину, а звідси і підвищення цін на продукцію, що виготовляється підприємством;
- підвищення цін на пальне, газ та енергію, а звідси і зростання транспортних витрат і т.д.

Організаційна структура управління підприємством належить до лінійно-функціонального типу, який передбачає прийняття рішень, розподіл відповідальності та повноважень по вертикалі. Управління організоване за лінійною схемою, а функціональні підрозділи апарату управління (бухгалтерія, відділ економіки та виробництва, юридичний відділ і ін.) допомагають директору та лінійним керівникам вирішувати управлінські завдання.

Організаційна структура ТОВ «Фабрика печива «Борзна» представлена на рис. 2.1.

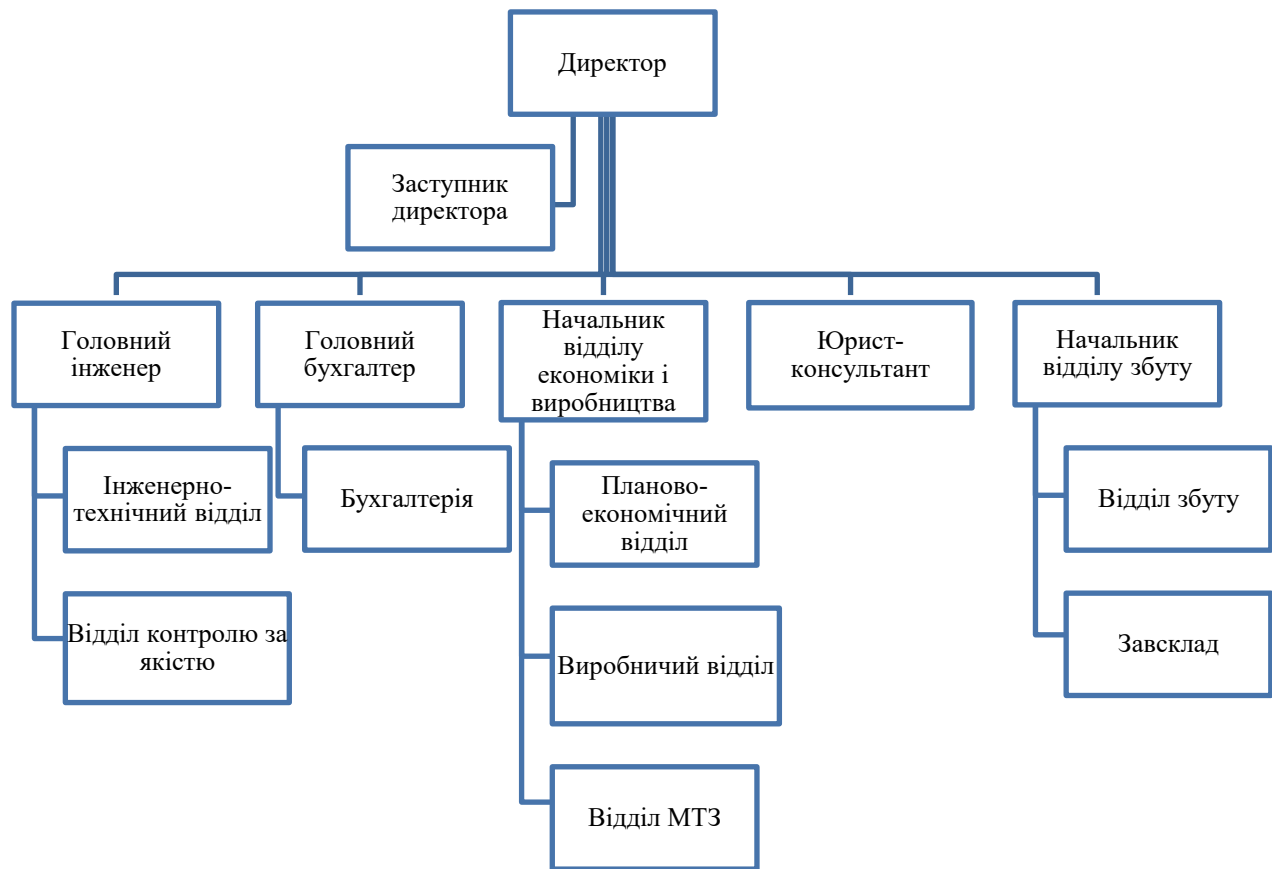


Рис. 2.1. Організаційна структура ТОВ «Фабрика печива «Борзна»

Джерело: надано підприємством

Директор – голова правління. Структурні підрозділи, що безпосередньо підпорядковані цій посаді:

- головний інженер;
- заступник директора;
- головний бухгалтер;
- начальник відділу економіки та виробництва;
- юрист – консультант;
- начальник відділу збуту.

У підприємства не виникає проблем з пошуком покупця для своєї продукції, а також діє чітко налагоджена система взаємодії з постійними партнерами.

Упаковку всіх видів продукції прикрашають зображення золотих медалей, відзнак «Вища проба», «Гран-прі» – вказані відзнаки продукція підприємства

отримала на престижних дегустаційних конкурсах «Краща торгова марка України» та «Солодощі України». Колектив підприємства постійно наполегливо працює над кількісними та якісними показниками. Мета, що стоїть перед колективом підприємства – якість, харчова безпека продукції та екологічна чистота. Проводиться контроль якості на всіх етапах виробництва. З 2012 року на підприємстві впроваджені системи управління якістю ДСТУ ISO 9001-2001 та система управління безпекою харчових продуктів ДСТУ 4161-2003.

ТОВ «Фабрика печива «Борзна» уважно слідкує за всіма новітніми процесами розвитку харчової галузі та постійно працює над створенням нових товарів, які дадуть змогу підприємству:

- здійснити прорив на ринок,
- перемогти конкурентів,
- зберегти й розширити свій ринок,
- збільшити доходи й прибуток.

Для розробки нових товарів підприємство бере за основу споживчі вимоги певних груп покупців (сегментів ринку), а також необхідність забезпечити підприємству найефективніше використання сировинних, технологічних, фінансових та інших ресурсів для виготовлення продукції з низькими витратами.

2.2. Аналіз господарської діяльності підприємства

Аналіз господарської діяльності передбачає аналіз забезпечення підприємства економічними ресурсами. Найбільш важливими економічними ресурсами і головним фактором розвитку підприємства харчової промисловості є персонал, оборотні кошти, нематеріальні ресурси й основні засоби (аналіз в розділі 3).

Розглядаючи діяльність підприємства, перш за все, потрібно проаналізувати основні показники діяльності, для того, щоб оцінити поточний стан підприємства та визначити його подальші перспективи розвитку.

Основні показники діяльності підприємства – це величини, які характеризують матеріально-виробничу базу підприємства, використання знарядь

і предметів праці, організацію виробництва, затрати на виробництво продукції. Вони застосовуються для ефективного планування та аналізу організації виробництва і праці, рівня техніки, якості продукції, використання основних і оборотних засобів, трудових ресурсів [28, с. 23].

Основні показники діяльності підприємства за аналізований період представлено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

**Основні показники діяльності ТОВ «Фабрика печива «Борзна»
за 2021-2022 рр.**

Показник	Одиниці вимірювання	Роки		Відхилення	
		2021	2022	Абсолютне (+/-)	Відносне, %
1	2	3	4	5	6
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації	тис. грн.	11047	12157	+1110	+10
2. Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.	9736	11245	+1503	+15
3. Середньорічна вартість ОВЗ	тис. грн.	2076	2198	+122	+5,8
4. Середньорічна вартість оборотних активів	тис. грн.	1523	1264	-259	-17,1
5. Середньоспискова чисельність працівників	осіб	136	147	11	9,02
6. Продуктивність праці	тис.грн/особу	81,22	82,70	1,47	1,81
7. Озброєність праці основними засобами	тис.грн/особу	15264	14952	-312	-2,04
8. Віддача основних засобів	грн./ грн	6,39	6,65	+0,26	+4,06
9. Чистий прибуток	тис. грн.	105	11	-94	-89

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Провівши аналіз основних показників, робимо висновок, що чистий дохід від реалізації продукції зріс на 1110 тис. грн у 2022 році порівняно з 2021 роком на 10% і склав 12157 тис. грн. Середньорічна вартість ОВЗ у 2021 році дорівнювала 2076 тис. грн. а у 2022 – 2198 тис. грн. Збільшення відбулось за рахунок введення нового обладнання на суму 122 тис грн. Зниження чистого прибутку склало 94 тис. грн і у 2022 році він склав 11 тис. грн. порівняно з 2021 роком, де прибуток дорівнював 105 тис. грн., це відбулось за рахунок збільшення собівартості у 2022

році порівняно з 2021 на 1110 тис. грн. Відповідно, зменшилась і рентабельність продукції – на 0,02%. Оборотні активи зменшилась на 17,1 % у 2022 році, що становить 259 тис. грн. Середньоспискова чисельність працівників зросла на 11 осіб, продуктивність праці також зросла на 1,81%.

Нематеріальні активи на ТОВ «Фабрика печива «Борзна» не представлені в балансі у зв'язку з їх відсутністю.

Значний вплив на діяльність підприємства має наявність висококваліфікованих кадрів на ньому. Оскільки від ефективності використання трудових ресурсів у процесі виробництва залежать такі показники, як обсяг виробництва продукції, її собівартість, якість. Тому аналіз використання трудових ресурсів є важливим розділом системи комплексного економічного аналізу діяльності підприємства.

Трудові ресурси підприємства – персонал підприємства, який володіє певною освітою та кваліфікацією, бере участь у процесі виробництва шляхом взаємодії з основними засобами і матеріальними ресурсами, створюючи при цьому продукт, вартість, додаткову вартість [38, с. 628].

За допомогою аналізу чисельності і складу працівників підприємства визначається забезпеченість його трудовими ресурсами.

Тож проаналізуємо забезпеченість ТОВ «Фабрика печива «Борзна» трудовими ресурсами, порівнявши їх наявність в 2021 році із результатами 2022 року (табл. 2.2).

Результати аналізу показують, що склад працюючих по категоріям персоналу значно не змінився. Як бачимо за даними таблиці 2.6, чисельність робітників в звітному році у порівнянні із минулим збільшилась на 6,79%, що в абсолютному виразі склало 7 осіб. Збільшилась і частка інженерно-технічних працівників (на 2 особи, що становить 8,33%) і службовців (на 2 особи, що становить 22,22%). Загалом обсяг персоналу на підприємстві зріс на 11 осіб або на 8,09%.

Забезпеченість ТОВ «Фабрика печива «Борзна» трудовими ресурсами

Показник	Одиниці вимірювання	Роки		Відхилення	
		2021	2022	Абсолютне (+/-)	Відносне, %
1	2	3	4	5	6
Робітники	осіб	103	110	7	6,79
Невиробничий персонал	осіб	-	-	x	x
Інженерно-технічні працівники	осіб	24	26	2	8,33
Службовці	осіб	9	11	2	22,22
Всього	осіб	136	147	11	8,09

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Адміністративно-управлінський персонал необхідно перевірити на відповідність фактичного рівня освіти кожного працівника зайнятій посаді та вивчити питання, пов'язані з підбором кадрів, їх підготовкою та підвищенням кваліфікації.

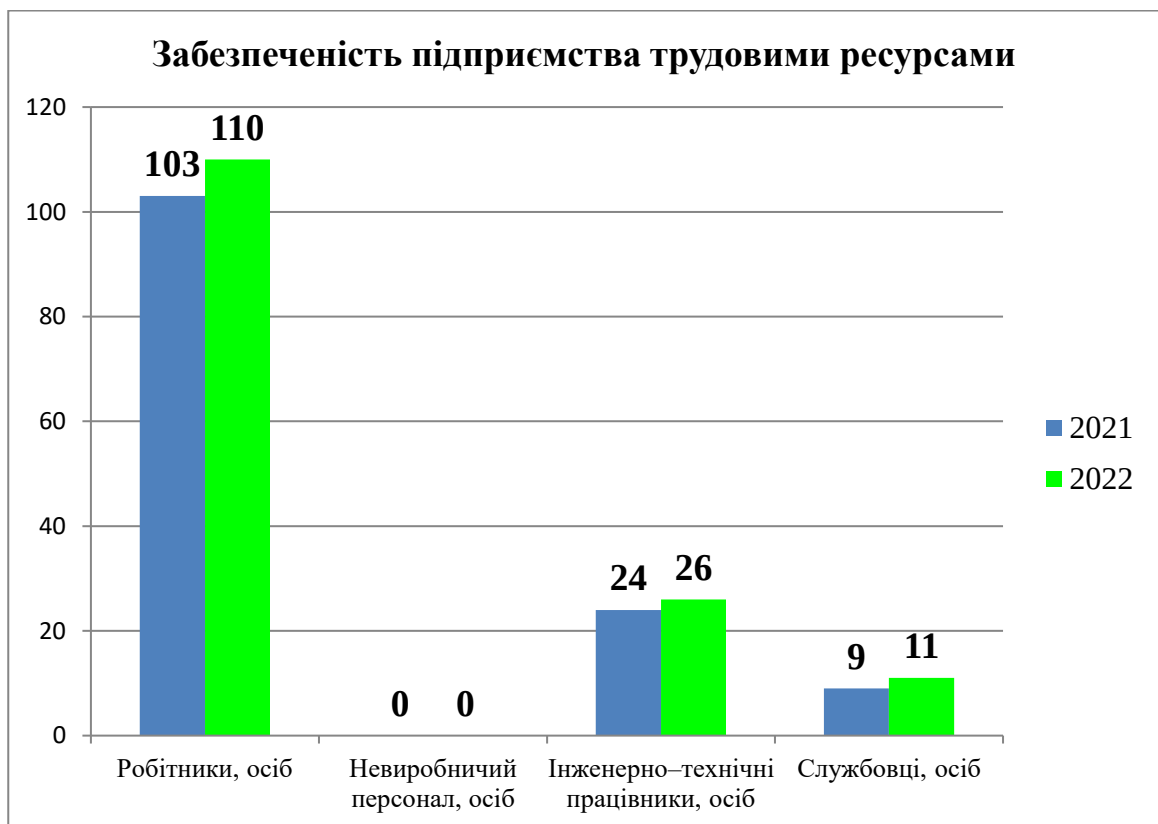


Рис. 2.2. Забезпеченість ТОВ «Фабрика печива «Борзна» трудовими ресурсами

Джерело: систематизовано автором

Також слід аналізувати і якісний склад трудових ресурсів за віком, статтю, освітою, кваліфікацією (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Якісний склад трудових ресурсів ТОВ «Фабрика печива «Борзна»

Показник	Одиниці вимірювання	2021		2022	
		Чисельність	Питома вага, %	Чисельність	Питома вага, %
1	2	3	4	5	6
Групи працівників					
За віком, років :					
– до 20	осіб	-	х	-	х
– від 20 до 30	осіб	14	10,29	16	10,88
– від 30 до 40	осіб	36	26,47	38	25,85
– від 40 до 50	осіб	52	38,24	57	38,78
– від 50 до 60	осіб	29	21,32	30	20,41
– старші 60	осіб	5	3,68	6	4,08
Всього	осіб	136	100	147	100
За статтю :					
– жінки	осіб	103	75,74	99	67,35
– чоловіки	осіб	33	24,26	48	32,65
Всього	осіб	136	100	147	100
За освітою :					
– початкова	осіб	-	х	-	х
– середня технічна	осіб	86	62,24	93	63,27
– вища	осіб	50	36,7	54	36,73
Всього	осіб	136	100	147	100

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Дані таблиці 2.3 свідчать про те, що на ТОВ «Фабрика печива «Борзна» переважають жінки від 30 до 40 та від 40 до 50 років, із середньою технічною та вищою освітою. Все це свідчить про те, що підприємство віддає перевагу більш кваліфікованим та освіченим працівникам.

Чоловіків на підприємстві працює багато – 32%.

Також підприємство працевлаштовує молодих спеціалістів у віці від 20 до 30 років, а саме 10%.

Далі потрібно провести аналіз показників руху та постійності кадрів (табл. 2.4.).

Показники руху працівників ТОВ «Фабрика печива «Борзна»

Показник	Одиниці виміру	Роки		Відхилення	
		2021	2022	Абсолютне (+/-)	Відносне ,%
1	2	3	4	5	6
Складало працівників на початок періоду	осіб	130	142	12	9,23
Прийнято всього, осіб	осіб	9	13	4	44,44
Вибуло всього, чол., у т. ч.:	осіб	5	2	-3	-60
–за власним бажанням	осіб	4	1	-3	-75
–за порушення трудової дисципліни	осіб	1	0	-1	-100
Складає працівників на кінець періоду, чол.	осіб	135	146	11	8,09
Середньосписочна чисельність	осіб	136	147	12	9,02
Кількість працівників, пропрацювавших рік	осіб	129	143	14	10,85

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Із даних таблиці 2.4 ми бачимо, що кількість прийнятих працівників збільшилась. Разом з тим, зменшилась кількість вибувши працівників. А ось кількість працівників, пропрацювавших рік, збільшилась на 14 осіб, тобто на 11 %, що свідчить про зниження плинності кадрів на підприємстві.

Рух персоналу на підприємстві характеризується такими показниками: коефіцієнт обороту по прийому, коефіцієнт обороту за вибуттям.

Розраховані показники представлені в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Показники руху персоналу ТОВ «Фабрика печива «Борзна»

Показники	Одиниці виміру	Роки		Відхилення	
		2021	2022	Абсолютне, +/-	Відносне, %
1	2	3	4	5	6
1. Коефіцієнт обороту по прийому	коєф	0,07	0,09	0,01	X
2. Коефіцієнт обороту по вибуттю	коєф	0,04	0,01	-0,03	X

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

З таблиці 2.5. видно, що в 2022 році збільшилося відношення чисельності прийнятих на роботу до середньооблікової чисельності працюючих на 0,01

пункти. У 2022 році також спостерігається динаміка коефіцієнта по вибуттю – він зменшився аж на 0,03 пункти, що є позитивним показником.

Найважливішим показником ефективності трудових ресурсів є продуктивність праці. Продуктивність праці вимірюється виробітком продукції за одиницю часу і витратами часу на одиницю продукції.

Таблиця 2.6

Показники ефективності використання трудових ресурсів ТОВ

«Фабрика печива «Борзна»

Показники	Одиниці виміру	Роки		Відхилення	
		2021	2022	Абсолютне +/-	Відносне, %
1	2	3	4	5	6
1. Обсяг продукції	тис. грн.	11047	12157	1110	10
2. Чисельність персоналу	осіб	136	147	12	9,02
з нього робітників	осіб	103	110	7	6,79
3. Відпрацьовано людино-днів	людино-дні	35000	38250	3250	109,3
4. Середньорічний виробіток одного працюючого	тис. грн.	81,22	82,70	1,47	1,81
5. Середній виробіток робітника					
річний	тис. грн.	107,25	110,51	3,26	3,04
денний	тис. грн.	0,31	0,31	0,00	0,00
6. Трудомісткість працюючого	тис. грн	0,0120	0,0102	-0,0018	17,65

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Виробіток одного працівника хоч і незначно, але зріс, а саме на 1,81% в порівнянні з 2021 роком. Річний виробіток одного робітника зріс більше – на 3,04%. Денний виробіток також показує хорошу динаміку: зростання на 0,69 %, що свідчить про зростання продуктивності праці.

Для здійснення господарської діяльності будь-яке підприємство повинне мати у своєму розпорядженні відповідні виробничі засоби. За характером своєї участі у процесі виробництва вони поділяються на основні і оборотні.

Оборотні кошти є більш мобільні порівняно з основними засобами. За умов звичайної господарської діяльності вони безперервно здійснюють кругообіг,

знаходячись на стадії виробництва, то у сфері обігу, змінюючи при цьому свою форму у відносно короткий термін [35, с. 431].

Ефективність використання оборотних активів на підприємстві має важливе значення, оскільки справляє значний вплив на загальну ефективність всієї сукупності засобів, залучених підприємством.

Ефективність використання оборотних коштів на підприємстві характеризується швидкістю їх обороту (оборотністю). Чим менше оборотні кошти затримуються на окремих стадіях, тим швидше завершується їх кругообіг. Тоді, показники, що характеризують швидкість оборотності оборотних коштів, і є показниками ефективності їхнього використання.

Вивчення структури оборотних коштів має важливе значення для розробки напрямків поліпшення їх використання. Аналіз структури оборотних коштів дає змогу виявити резерви удосконалення виробництва, економії сировини і матеріальних ресурсів, прискорення обертання оборотного капіталу фабрики. Структура оборотних коштів наведена у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Структура оборотних коштів на ТОВ «Фабрика печива «Борзна»

Групи оборотних засобів	2021 рік		2022 рік		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	Абсолютне (+, -)	Відносне (%)
1	2	3	4	5	6	7
1. Виробничі запаси	620	40,7	728	57,1	+108	+17
2. Готова продукція	36	2,3	89	7,1	+53	+147
3. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	815	53,5	440	34,8	-375	-47
4. Дебіторська заборгованість за розрахунки з бюджетом	17	1,1	1	0,1	-16	-94
5. Грошові кошти та їх еквіваленти:	-	-	-	-	-	-
5.1. у національній валюті	35	2,3	6	0,5	-29	-83
5.2. у т.ч. в касі	1	0,1	5	0,4	+4	+500
Разом	1523	100	1264	100	-259	-17

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Проаналізувавши дані таблиці 2.7 можна зробити наступні висновки: виробничі запаси зросли на 108 тис. грн. у 2022 році порівняно з 2021, що свідчить

про підвищення рівня забезпеченості виробництва. У відсотковому відношенні приріст становив 17%. У 2022 році запаси готової продукції зросли на 53 тис. грн. в порівнянні з попереднім роком, що становить збільшення аж на 147%, тому можна зробити висновок що відділ збуту не справляється з таким обсягом виробництва і потрібно вдосконалити його роботу. Також у 2022 році дебіторська заборгованість зменшилась на 375 тис. грн., що є позитивним явищем, адже раніше авансовані кошти у продукцію повернулись на підприємство. Ще одним позитивним показником є зниження дебіторської заборгованості з бюджетом – воно становило 16 тис. грн., або зменшилось на 94%.

Показники ефективності використання оборотних активів наведені у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8.

**Показники ефективності використання оборотних активів ТОВ
«Фабрика печива «Борзна» у 2021-2022 рр.**

Показники	Одиниці виміру	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				Абсолютне (+,-)	Відносне (%)
1	2	3	4	5	6
1. Одноденна виручка	тис.грн	36,83	40,52	+3,69	+10
2. Вартість оборотних активів	тис.грн	1523	1264	-259	-17,1
3. Тривалість обороту оборотних активів	дні	41	31	-10	-25,4
4. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	коєф.	8,7	11,5	+2,8	X
5. Коефіцієнт закріплення оборотних активів	коєф.	0,11	0,09	-0,02	X
6. Рентабельність оборотних активів	%	6,9	0,9	-6,0	-87

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

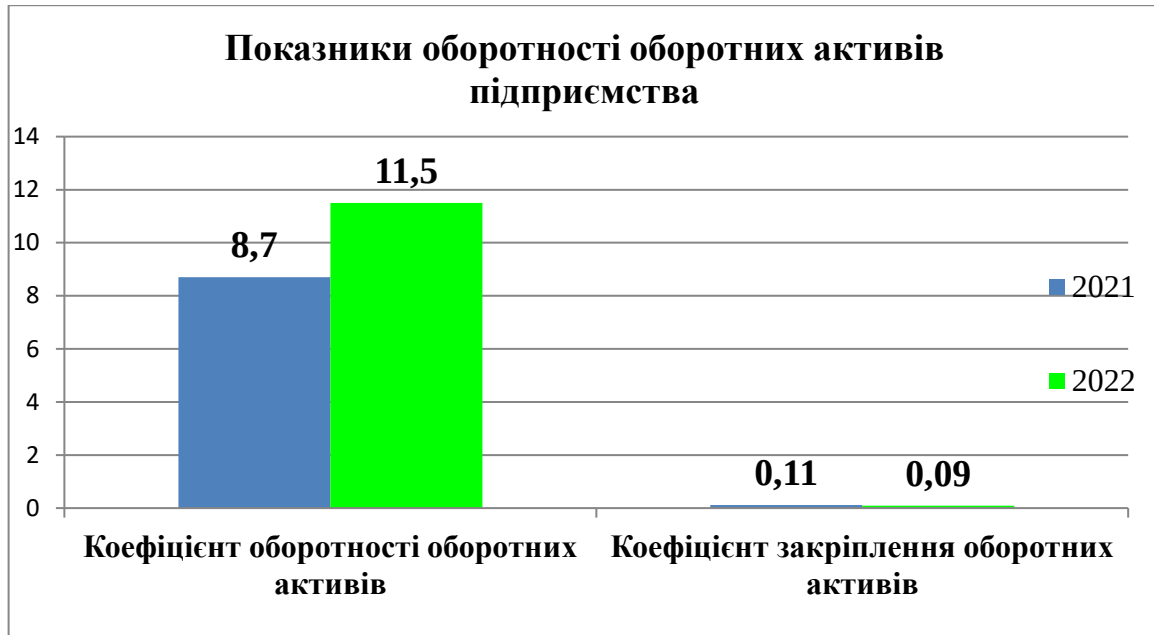


Рис. 2.3. Показники ефективності використання оборотних активів ТОВ «Фабрика печива «Борзна» у 2021-2022 рр.

Джерело: складено і розраховано автором

Проаналізувавши показники оборотності оборотних активів бачимо, що тривалість одного обороту у 2022 році зменшилась на 10 днів порівняно з 2021 роком і становить 31 день. При зменшенні тривалості обороту у 2022 році збільшився коефіцієнт оборотності, тобто оборотний капітал робить на 2,8 оберти більше ніж у 2021 році. У 2021 році коефіцієнт закріплення оборотних активів склав 0,11 а у 2022-0,09, що на 0,02 менше. Це призвело до зниження рентабельності активів на 87%.

2.3. Аналіз витрат підприємства

Основним фактором, що впливає на формування прибутку є витрати.

Витрати виробництва, що включаються в собівартість продукції (робіт, послуг), групуються за такими елементами: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація основних фондів і нематеріальних активів, інші витрати.

Проведемо аналіз витрат, який дозволяє не лише оптимізувати функціонування підприємства в умовах ринкової економіки, а й виявляє проблему

раціонального витрачання ресурсів, докорінно поліпшує управління витратами для забезпечення конкурентоспроможності продукції, а відтак при зменшенню обсягу витрат збільшуються доходи. Мета аналізу витрат обумовлена можливими варіантами розвитку підприємства у майбутньому.

Проведемо аналіз структури операційних витрат ТОВ «Фабрика печива «Борзна», а саме оцінимо їх за п'ятьма елементами, такими як матеріальні витрати, витрати на оплату праці. Зарахування на соціальні виплати, амортизація та інші витрати.

Провівши структурно-динамічний аналіз операційних витрат за економічними елементами ТОВ «Фабрика печива «Борзна» (таблиця 2.13), можна зробити наступні висновки: що у 2022 р. питома вага матеріальних витрат складає 83,8% порівняно з 2021 – 80,2% це можна пояснити тим що у 2022 році на підприємстві збільшується обсяг виробництва продукції.

Таблиця 2.9

**Структура та динаміка операційних витрат за економічними елементами
ТОВ «Фабрика печива «Борзна»**

Найменування показника	Одиниці виміру	Роки		Абсолютне відхилення +,-	Відносне відхилення, %
		2021	2022		
Матеріальні затрати	тис. грн	8692	10154	+1452	+16,8
у % до підсумку	%	80,2	83,8	+3,5	-
Витрати на оплату праці	тис. грн	1419	1368	-51	-3,6
у % до підсумку	%	13,1	11,3	-1,8	-
Відрахування на соціальні заходи	тис. грн	527	399	-128	-24,3
у % до підсумку	%	4,9	3,3	-1,6	-
Амортизація	тис. грн	106	111	+5	+4,7
у % до підсумку	%	0,98	0,92	0,06	-
Інші операційні витрати	тис. грн	82	78	-4	-4,9
у % до підсумку	%	0,75	0,64	-0,11	-
Разом	тис. грн	10826	12110	+1284	+11,8

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Витрати на оплату праці у 2022 році зменшились на 1,8% у загальній структурі витрат це означає що на підприємстві було удосконалено виробничий процес і це дало змогу зменшити обсяг ручної праці. Зменшення ручної праці в свою чергу призвело до зменшення відрахувань на соціальні заходи на 1,6%. Загалом операційні витрати зросли на 1284 тис.грн у 2022 році порівняно з 2021 роком.

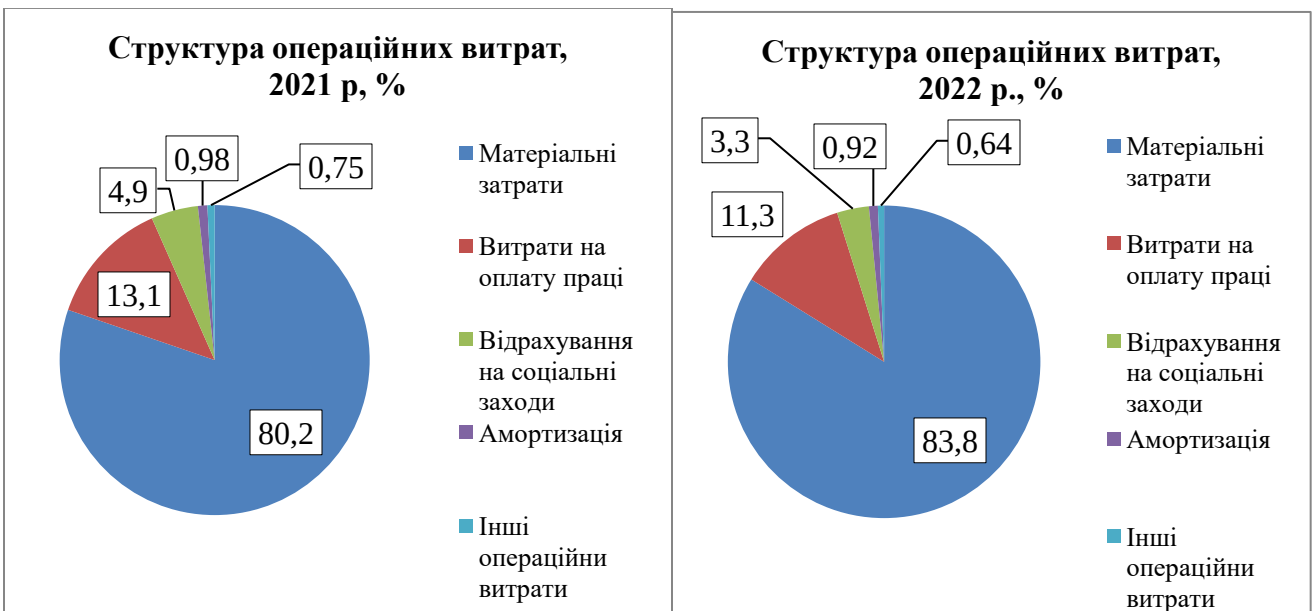


Рис. 2.4. Структура операційних витрат за економічними елементами ТОВ «Фабрика печива «Борзна» у 2021-2022 рр.

Джерело: складено та розраховано автором

Також проведемо динамічний аналіз витрат.

Ці витрати характеризуються чотирма показниками: адміністративними витратами, витратами на збут, операційними витратами (загальновиробничими) та іншими витратами.

Адмінстративні витрати зменшились у 2022 році на 138 тис. грн. порівняно з 2021 роком і склали 403 тис. грн. і 541 тис. грн. відповідно. Дане зменшення відбулось за рахунок зменшення адміністративного апарату.

Динаміка витрат ТОВ «Фабрика печива «Борзна»

Показники	Одиниці вимірювання	Роки		Відхилення	
		2021	2022	Абсолютне (+/-)	Відносне, %
1	2	3	4	5	6
1. Адміністративні витрати	тис. грн.	541	403	-138	-26
2. Витрати на збут	тис. грн.	466	384	-82	-18
3. Інші операційні витрати	тис. грн.	82	78	-4	-5
4. Інші витрати	тис. грн.	92	45	-47	-51

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

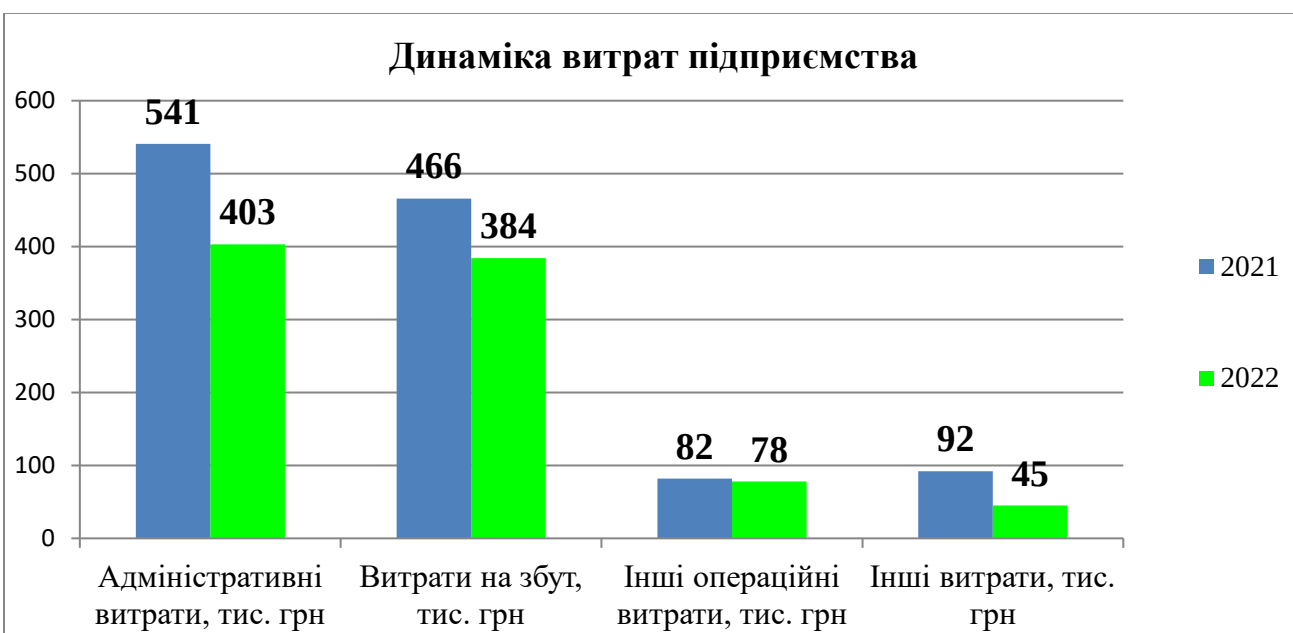


Рис. 2.5. Динаміка витрат ТОВ «Фабрика печива «Борзна» у 2021-2022 рр.

Джерело: складено та розраховано автором

Витрати на збут також знизились на 82 тис. грн. у 2022 порівняно з 2021 це відбулось за рахунок впровадження нових комп'ютерних систем що дало змогу спростити обробку даних отримуваних від замовників, а також завдяки ефективнішій роботі відділу продажу. Отже, незважаючи на те що адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати були знижені це не дало змоги підвищити прибутковість оскільки суттєво зросла собівартість продукції.

2.4. Аналіз фінансових результатів та оцінка фінансового стану підприємства

У величині фінансових результатів безпосередньо віддзеркалюються усі аспекти діяльності суб'єкта господарювання: технологія й організація виробництва, система внутрішнього та зовнішнього контролю та інші особливості діяльності. Саме фінансові результати є основою збільшення економічного потенціалу будь-якого підприємства [45, с. 569].

Фінансові результати діяльності підприємства відображаються у значній кількості показників, що створює методичні труднощі при систематичному аналізі. Крім того, наявність такої кількості показників ускладнює вибір кожним учасником господарської діяльності тих з них, які найбільше задовольняють його потреби в інформації щодо реального стану підприємства.

Аналіз даних табл. 2.11 розкриває повну картину діяльності ТОВ «Фабрика печива «Борзна» за аналізований період.

Таблиця 2.11

Фінансові результати діяльності ТОВ «Фабрика печива «Борзна» за 2021-2022 рр

Показники	Одиниці вимірювання	Роки		Відхилення	
		2021	2022	Абсолютне (+/-)	Відносне, %
1	2	3	4	5	6
1. Валовий прибуток (збиток) від реалізації	тис. грн.	1311	912	-399	-29
2. Інші операційні доходи	тис. грн.	-	-		
3. Адміністративні витрати	тис. грн.	541	403	-138	-26
4. Витрати на збут	тис. грн.	466	384	-82	-18
5. Інші операційні витрати	тис. грн.	82	78	-4	-5
6. Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток	тис. грн.	222	47	-175	-79
7. Інші доходи	тис. грн.	10	12	+2	+20
8. Інші витрати	тис. грн.	92	45	-47	-51
9. Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування: прибуток(збиток)	тис. грн.	140	14	-126	-10

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Проаналізувавши показники фінансово-господарської діяльності можна сказати що валовий прибуток від реалізації зменшився на 399 тис. грн у 2022 році порівняно з 2021. Адміністративні витрати зменшились у 2022 році на 138 тис. грн порівняно з 2021 роком і склали 403 тис. грн і 541 тис. відповідно. Витрати на збут також знизились на 82 тис. грн у 2022 порівняно з 2021 це відбулось за рахунок впровадження нових комп'ютерних систем що дало змогу спростити обробку даних отримуваних від замовників.

Отже, незважаючи на те що адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати були знижені це не дало змоги підвищити прибутковість оскільки суттєво зросла собівартість продукції.

Однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства є його фінансова стійкість (стабільність).

Фінансова стійкість – це надійно гарантована платоспроможність, рівновага між власними та залученими засобами, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури і партнерів, довіра кредиторів і інвесторів та рівень залежності від них, наявність такої величини прибутку, який би забезпечив самофінансування.

Таблиця 2.12

Показники фінансової стійкості ТОВ «Фабрика печива «Борзна» за 2021-2022 рр.

Коефіцієнт	Одиниці виміру	Роки		Абсолютне відхилення	Нормативне значення
		2021	2022		
1	2	3	4	5	
1. Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	коеф	0,46	0,42	0,04	>0,5
2. Співвідношення позикових і власних коштів	коеф	1,18	1,39	+0,21	< =1
3. Питома вага власних коштів у вартості майна	коеф	0,17	0,42	+0,25	Збільшення
4. Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами	коеф	0,18	0,08	-0,10	>0,4
5. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	коеф	0,26	0,01	-0,25	>0,2

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Після аналізу показників фінансової стійкості можна зробити наступні висновки:

Коефіцієнт платоспроможності у 2021 році склав 0,46 і у 2022 - 0,42, що нижче нормативного значення і знижується, тобто сума власних авансованих коштів у діяльність низька.

Коефіцієнт фінансування складає 1,18 у 2021 році і 1,39 у 2022, тобто підприємство повністю залежить від залучених коштів.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами складає у 2021 році 0,18 а у 2022 0,08, що свідчить про низьку забезпеченість підприємства власними оборотними засобами.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу знизився на 0,27 у 2022 році порівняно з 2021 і нижче нормативного значення, це означає, що значна частина власного капіталу капіталізована.

Фінансовий стан підприємства з позиції короткострокової перспективи оцінюється показниками ліквідності.

Ліквідність підприємства – це його спроможність перетворювати свої активи на гроші для покриття необхідних платежів.

Недостатня ліквідність, як правило, означає, що підприємство не може скористатися вигідними комерційними можливостями. На цьому рівні недостатня ліквідність означає, що немає свободи вибору, і це обмежує свободу дій керівництва.

Таблиця 2.13

Показники ліквідності ТОВ «Фабрика печива «Борзна» за 2021- 2022 рр.

Коефіцієнт	Одиниці виміру	Роки		Абсолютне відхилення	Нормативне значення
		2021	2022		
1	2	3	4	5	
1. Коефіцієнт покриття	коєф	1,22	0,93	-0,29	> = 1
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	коєф	0,69	0,33	-0,36	0,6-0,8
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	коєф	0,3	0,04	-0,26	>0,1
4. Чистий оборотний капітал	тис. грн	2,78	-1,00	-0,378	Збільшенн я

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Коефіцієнт покриття у 2022 році знизився на 0,29 порівняно з 2021 і складає лише 0,93. Це свідчить про те, що підприємство має низьку забезпеченість ресурсами для погашення його поточних зобов'язань.

Коефіцієнт швидкої ліквідності у 2021 році дорівнює 0,69, а у 2022 році 0,33, тобто зниження швидкої ліквідності означає нездатність підприємства своєчасно розраховуватись з дебіторами.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності складає 0,3 у 2021 році і лише 0,04 у 2022 році та показує, що мала частина боргів підприємства може бути сплачена негайно.

Чистий оборотний капітал у 2022 році зменшився на 378 тис. грн і склав -100, що свідчить про не спроможність підприємства сплачувати свої поточні зобов'язання та розширювати подальшу діяльність.

Аналіз ділової активності підприємства дає можливість визначити, наскільки ефективно підприємство використовує вкладені в нього кошти і відповісти на питання, за рахунок яких саме складових активів підприємство може підвищити свою результативність.

Таблиця 2.14

**Показники ділової активності ТОВ «Фабрика печива «Борзна»
за 2021-2022 рр**

Показники	Одиниці виміру	Роки		Абсолютне відхилення
		2021	2022	
1	2	3	4	5
1. Коефіцієнт оборотності активів	оберти	4,8	5,2	+0,4
2. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	оберти	12,4	14,1	+1,7
3. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	оберти	13,3	27,6	+14,3
4. Строк погашення дебіторської заборгованості	дні	27,4	13,2	-14,2
5. Строк погашення кредиторської заборгованості	дні	29,4	25,9	-3,5
6. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	оберти	14,8	13,8	-1
7. Коефіцієнт оборотності основних засобів (відддачі основних засобів)	оберти	5,29	5,3	+0,01
8. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	оберти	10,4	12,4	+2

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Провівши аналіз ділової активності підприємства, можна зробити висновок, що загальний коефіцієнт оборотності активів збільшився на 0,4, що свідчить про більш ефективне використання оборотних активів підприємства. Строк погашення кредиторської і дебіторської заборгованості у 2022 році зменшився на 4 і 14 днів відповідно за рахунок збільшення коефіцієнта оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості у 2022 році на 14 і 2 дні відповідно.

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів зменшився у 2022 році і складає 13,8 порівняно з 2021 р. – 14,8. що означає зменшення швидкості реалізації товарно-матеріальних запасів підприємства.

Що ж стосується оборотності власного капіталу, то він збільшився у 2022 році порівняно з 2021 р. на 2 оберти, що вказує на більш ефективне використання власного капіталу підприємства.

У фінансовому аналізі використовують різні показники рентабельності. Усі вони відносні й показують, скільки одиниць прибутку отримують на одиницю реалізованої продукції.

Таблиця 2.15

Показники рентабельності ТОВ «Фабрика печива «Борзна» у 2021-2022 році

Показники	Одиниці виміру	Роки		Абсолютне відхилення
		2021	2022	
1	2	3	4	5
1. Рентабельність активів	%	4,9	0,5	-4,4
2. Рентабельність власного капіталу	%	9,9	1,1	-8,8
3. Рентабельність діяльності	%	0,1	0,09	-0,01
4. Рентабельність продукції	%	0,03	0,01	-0,02

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Розрахувавши показники рентабельності можна зробити такі висновки: рентабельність активів у 2021 році склала 4,9% а 2022 році лише 0,5%, що свідчить про зниження ефективності використання активів підприємства.

Що ж стосується рентабельності власного капіталу то даний показник зменшився на 8,8%, тобто ефективність вкладання коштів до даного підприємства значно знизилась. Оскільки відбулось зниження рентабельності активів і власного

капіталу, це призвело до зниження рентабельності діяльності всього підприємства у 2022 році порівняно з 2021 роком на 0,01.

Висновки до розділу 2

ТОВ «Фабрика печива «Борзна» на сьогоднішній день випускає різноманітну продукцію, що задовольняє потреби споживачів, а саме зефір, цукерки, печиво вівсяне, печиво пісочне.

Зробивши аналіз основних показників діяльності підприємства, робимо висновок, що чистий дохід від реалізації продукції зріс на 1110 тис. грн. у 2022 році порівняно з 2021 роком на 10% і склав 12157 тис.грн. Середньорічна вартість основних виробничих засобів у 2021 році дорівнювала 2076 тис. грн. а у 2022 –2198 тис. грн. Збільшення відбулось за рахунок введення нового обладнання на суму 122 тис грн. Зниження чистого прибутку склало 94 тис. грн. і у 2022 році він склав 11 тис. грн. порівняно з 2021 роком, де прибуток дорівнював 105 тис. грн це відбулось за рахунок збільшення собівартості у 2022 році порівняно з 2021 на 1110 тис. грн. Відповідно, зменшилась і рентабельність продукції – на 0,02%. Оборотні активи зменшились на 17,1 % у 2022 році, що становить 259тис.грн. Середньоспискова чисельність працівників зросла на 11 осіб, фонд оплати праці збільшився більше, ніж вдвічі – на 54,8%. Продуктивність праці також зросла на 1,81%.

Нематеріальні активи на ТОВ «Фабрика печива «Борзна» не представлені в балансі у зв'язку з їх відсутністю.

Чисельність промислово–виробничого персоналу в звітному році у порівнянні із минулим збільшилась, що в абсолютному виразі склало 110 осіб. Кількість керівників не змінилася, а ось кількість робітників збільшилась на 80 осіб. Збільшилась і частка інженерно–технічних працівників і службовців.

Кількість прийнятих працівників зменшилась. Разом з тим, зменшилась кількість вибувши працівників. А ось кількість працівників, пропрацювавших рік, збільшилась на 18 осіб, тобто на 6 %.

У 2022 році збільшилося відношення чисельності прийнятих на роботу до середньооблікової чисельності працюючих на 0,01 пункти. У 2022 році також спостерігається динаміка коефіцієнта по вибуттю – він зменшився аж на 0,03 пункти, що є позитивним показником.

Виробіток одного працівника хоч і незначно, але зріс, а саме на 1,81% в порівнянні з 2021 роком. Річний виробіток одного робітника зріс більше – на 3,04%. Денний виробіток також показує хорошу динаміку: зростання на 0,69 %, що свідчить про зростання продуктивності праці.

Виробничі запаси зросли на 108 тис. грн. у 2022 році порівняно з 2021, що свідчить про підвищення рівня забезпеченості виробництва. У 2022 році запаси готової продукції зросли на 53 тис. грн. в порівнянні з попереднім роком, тому можна зробити висновок що відділ збуту не справляється з таким обсягом виробництва і потрібно вдосконалити його роботу. Також у 2022 році дебіторська заборгованість зменшилась на 375 тис. грн., що є позитивним явищем, адже раніше авансовані кошти у продукцію повернулись на підприємство.

Проаналізувавши показники оборотності оборотних активів бачимо, що тривалість одного обороту у 2022 році зменшилась на 10 днів порівняно з 2021 роком і становить 31 день. При зменшенні тривалості обороту у 2022 році збільшився коефіцієнт оборотності, тобто оборотний капітал робить на 2,8 оберти більше ніж у 2021 році. У 2021 році коефіцієнт закріплення оборотних активів склав 0,11 а у 2022-0,09, що на 0,02 менше. Це призвело до зниження рентабельності активів на 87%.

Провівши структурно-динамічний аналіз операційних витрат за економічними елементами ТОВ «Фабрика печива «Борзна», можна зробити наступні висновки: що у 2022 р. питома вага матеріальних витрат складає 83,8% порівняно з 2021 – 80,2% це можна пояснити тим що у 2022 році на підприємстві збільшується обсяг виробництва продукції. Витрати на оплату праці у 2022 році зменшились на 1,8% у загальній структурі витрат це означає що на підприємстві було удосконалено виробничий процес і це дало змогу зменшити обсяг ручної

праці. Зменшення ручної праці в свою чергу призвело до зменшення відрахувань на соціальні заходи на 1,6%. Загалом операційні витрати зросли на 1284 тис. грн. у 2022 році порівняно з 2021 роком.

Проаналізувавши показники фінансово-господарської діяльності можна сказати, що валовий прибуток від реалізації зменшився на 399 тис. грн у 2022 році порівняно з 2021. Адміністративні витрати зменшились у 2022 році на 138 тис. грн порівняно з 2021 роком і склали 403 тис. грн і 541 тис. відповідно. Витрати на збут також знизились на 82 тис. грн у 2022 порівняно з 2021 це відбулось за рахунок впровадження нових комп'ютерних систем що дало змогу спростити обробку даних отримуваних від замовників. Отже, незважаючи на те що адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати були знижені це не дало змоги підвищити прибутковість оскільки суттєво зросла собівартість продукції.

Сума власних авансованих коштів у діяльність низька, тобто підприємство повністю залежить від залучених коштів. Існує низьку забезпеченість підприємства власними оборотними засобами. Також значна частина власного капіталу капіталізована.

Підприємство має низьку забезпеченість ресурсами для погашення його поточних зобов'язань. Зниження швидкої ліквідності означає нездатність підприємства своєчасно розраховуватись з дебіторами. Мала частина боргів підприємства може бути сплачена негайно. Зменшення чистого оборотного капіталу свідчить про неспроможність підприємства сплачувати свої поточні зобов'язання та розширювати подальшу діяльність.

Провівши аналіз ділової активності підприємства, можна зробити висновок, що загальний коефіцієнт оборотності активів збільшився на 0,4, що свідчить про більш ефективне використання оборотних активів підприємства. Строк погашення кредиторської і дебіторської заборгованості у 2022 році зменшився на 4 і 14 днів відповідно за рахунок збільшення коефіцієнта оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості у 2022 році на 14 і 2 дні відповідно. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів зменшився, що означає зменшення швидкості

реалізації товарно-матеріальних запасів підприємства. Що ж стосується оборотності власного капіталу, то він збільшився на 2 оберти, що вказує на більш ефективне використання власного капіталу підприємства.

Існує зниження ефективності використання активів підприємства.

Також ефективність вкладання коштів до даного підприємства значно знизилась. Оскільки відбулось зниження рентабельності активів і власного капіталу, це призвело до зниження рентабельності діяльності всього підприємства.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «ФАБРИКА ПЕЧИВА «БОРЗНА»

3.1. Оцінка структури, стану та ефективності використання основних засобів підприємства

Під час аналізу ефективності використання основних засобів необхідно вивчити обсяг основних засобів, темпи їх зростання за відповідні періоди, співвідношення окремих груп у загальній вартості фондів (їх структуру), визначити активну частину фондів, причини зміни їх обсягів та структури, шляхи покращення структури.

Для аналізу обсягу, структури та динаміки основних засобів необхідно враховувати, що різні види основних засобів беруть різну участь у процесі господарської діяльності підприємства. Виробнича потужність визначається лише величиною промислово-виробничих основних засобів. Невиробничі основні засоби у виробництві безпосередньої участі не беруть, вони лише обслуговують культурно-побутові потреби колективу.

Показники обсягу, структури та динаміки основних засобів за початковою вартістю, аналіз цих складових зобразимо в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Структура основних засобів ТОВ «Фабрика печива «Борзна»

Групи основних засобів	2021 рік		2022 рік		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	Абсолютне (+, -)	Відносне (%)
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
Земельні ділянки	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
Будинки, споруди та передавальні пристрої	42	6,4	163	21,6	+121	+288
Машини та обладнання	512	78,2	562	74,2	+50	+9

Транспортні засоби	87	13,3	30	3,9	-57	-66
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	14	2,1	2	0,3	-12	-86
Разом	655	100	757	100	-	-

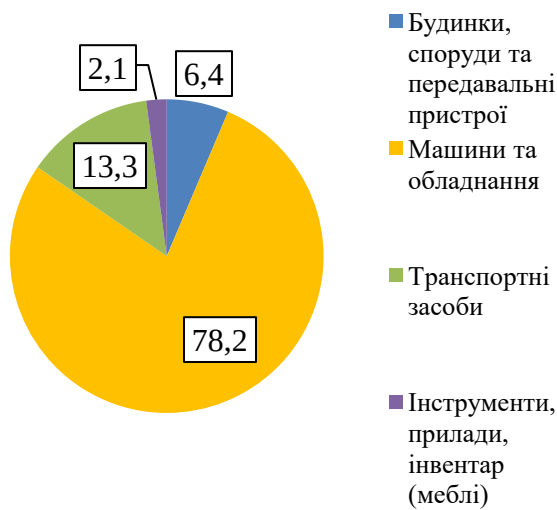
Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Провівши аналіз структури основних виробничих засобів за 2021-2022 рік, ми бачимо, що вартість будинків, споруд та передавальних пристроїв на кінець 2022 року змінилася на 121 тис. грн. Машини та обладнання збільшили свою вартість на 50 тис. грн. і на кінець 2022 року склали 562 тис. грн.

Вартість інструментів, приладів, інвентарю зменшилась на 12 тис. грн у 2022 році порівняно з 2021. Таку ж тенденцію спостерігаємо і в транспортних засобах: їх вартість знизилась на 57 тис. грн. у 2022 році. Отже, основні засоби підприємства поступово зношуються, тому підприємству необхідно слідкувати за розширенням матеріально-технічної бази та надходженням ОВЗ, щоб не зменшити свої виробничі потужності.

Оцінка руху основних засобів здійснюється на підставі коефіцієнтів вибуття, надходження, оновлення основних засобів. Погіршення цих показників свідчить про наявність серйозних проблем у фінансуванні потреб суб'єкта господарювання на технічне переозброєння і оновлення устаткування. Слід враховувати, що спрацьовані основні засоби не зумовлюють конкурентоспроможність продукції більшості підприємств.

**Структура основних засобів
у 2021 р, %**



**Структура основних засобів
у 2022 р., %**



Рис. 3.1. Структура основних засобів ТОВ «Фабрика печива «Борзна» у 2021-2022 рр.

Джерело: систематизовано автором

Для оцінки основних засобів розрахуємо показники їх руху (табл. 3.2.)

Таблиця 3.2

Показники руху та ефективності оновлення основних засобів ТОВ «Фабрика печива «Борзна»

Показники	Одиниці виміру	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				Абсолютне(+,-)	Відносне(%)
1	2	3	4	5	6
Середньорічна вартість основних засобів	тис. грн.	2076	2198	+122	+5,8
Вартість ОЗ на початок року	тис. грн.	1909	2088	+179	+9,4
Вартість ОЗ на кінець року	тис. грн.	2088	2292	+204	+9,8
Надійшло основних засобів	тис. грн.	193	213	+21	+10,9
Вибуло основних засобів	тис. грн.	13	9	-4	-31
Коефіцієнт оновлення основних засобів	%	10,1	10,2	+0,1	X
Коефіцієнт вибуття основних засобів	%	0,7	0,4	-0,3	X
Коефіцієнт приросту основних засобів	%	9,4	9,8	+0,4	X

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Проаналізувавши динаміку руху основних засобів у 2021-2022 році, можна зробити наступні висновки: середньорічна вартість основних засобів у 2022 році збільшилась на 122 тис. грн. і склала 2198 тис. грн. Таке збільшення спричинено надходженням основних засобів у 2022 році на суму 213 тис. грн. і виведення з експлуатації основних засобів на 9 тис. грн.

Коефіцієнт надходження у 2021 році склав 10,1, а у 2022 році 10,2 що на 0,1 більше, тобто відбувається оновлення основних виробничих засобів, що дає змогу підвищити виробничу потужність. Коефіцієнт приросту збільшився у 2022 році на 0,4% порівняно з 2021, це свідчить про позитивну тенденцію до оновлення основних засобів.

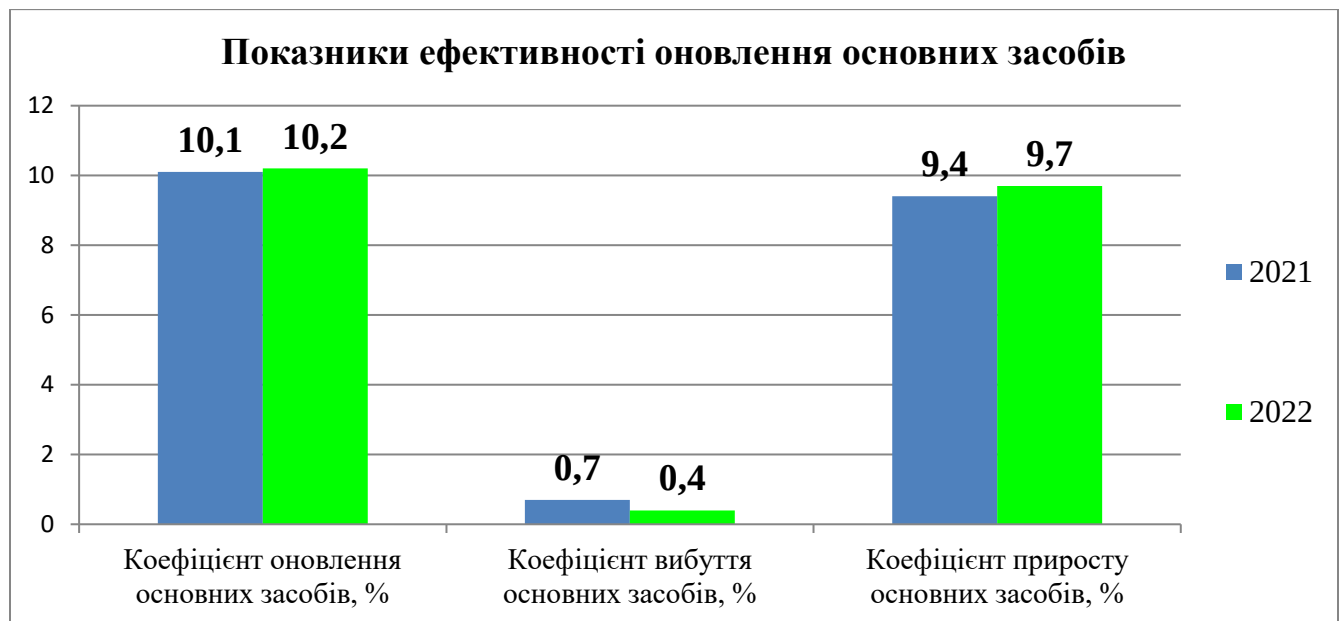


Рис. 3.2. Показники ефективності оновлення основних засобів ТОВ «Фабрика печива «Борзна» у 2021-2022 рр.

Джерело: систематизовано автором

Для аналізу технічного стану основних засобів використано коефіцієнти зносу та придатності засобів праці. Зношеність ОЗ і відсутність коштів веде до перевищення коефіцієнта вибуття над коефіцієнтом оновлення.

Коефіцієнти динаміки стану та ефективності відтворення основних засобів наведені в табл. 3.3.

Показники стану та оновлення основних засобів
ТОВ «Фабрика печива «Борзна»

Показники	Одиниці виміру	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				Абсолютне (+,-)	Відносне(%)
1	2	3	4	5	6
Балансова вартість основних засобів на початок року	тис. грн.	1909	2088	+179	+9,4
Балансова вартість основних засобів на кінець року	тис. грн.	2088	2292	+204	+9,8
Активна частина основних засобів	тис. грн.	540	613	+73	+14
Знос основних засобів	тис. грн.	1433	1535	+102	+7,1
Коефіцієнт зносу	%	75,1	73,5	-1,6	X
Коефіцієнт придатності	%	24,9	26,5	+1,6	X

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Проаналізувавши показники стану основних засобів у 2021-2022 році, можна зробити наступні висновки: балансова вартість основних засобів у 2022 році зросла на 204 тис. грн і склала 2292 тис. грн. порівняно з 2021р – 2088 тис. грн. Активна частина ОЗ збільшилась на 73 тис. грн., що становить 14%, що свідчить про нарощення виробничої потужності.

Коефіцієнт зносу зменшився на 1,6% у 2022 році і склав 73,5%. Дане зменшення відбулось за рахунок незначного оновлення основних засобів. Коефіцієнт придатності у 2022 році склав 26,5%, що на 1,6% більше, ніж у 2021 році.

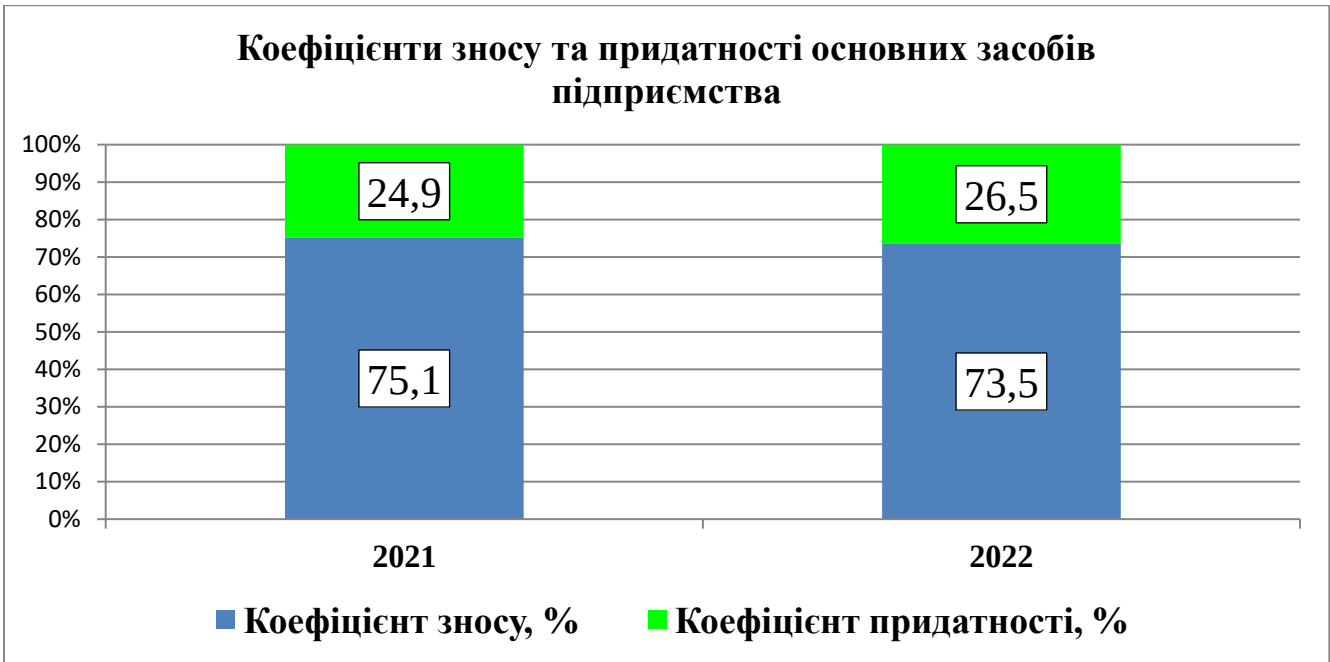


Рис. 3.3. Динаміка коефіцієнтів зносу та придатності ТОВ «Фабрика печива «Борзна» у 2021-2022рр.

Джерело: систематизовано автором

Ефективність використання основних засобів характеризують показники: віддачі основних засобів, фондомісткості, озброєності праці основних засобів й фондорентабельності.

Таблиця 3.4

Показники ефективності використання основних засобів ТОВ «Фабрика печива «Борзна»

Показники	Одиниці виміру	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				Абсолютне (+,-)	Відносне(%)
1	2	3	4	5	6
Віддача основних засобів	грн./ грн.	6,39	6,65	+0,26	+4,06
Місткість основних засобів	грн./ грн.	0,16	0,15	-0,01	-6,25
Озброєність праці основними засобами	грн./особу	15264	14952	-312	-2,04
Рентабельність основних засобів	%	5,06	0,5	-4,56	X

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

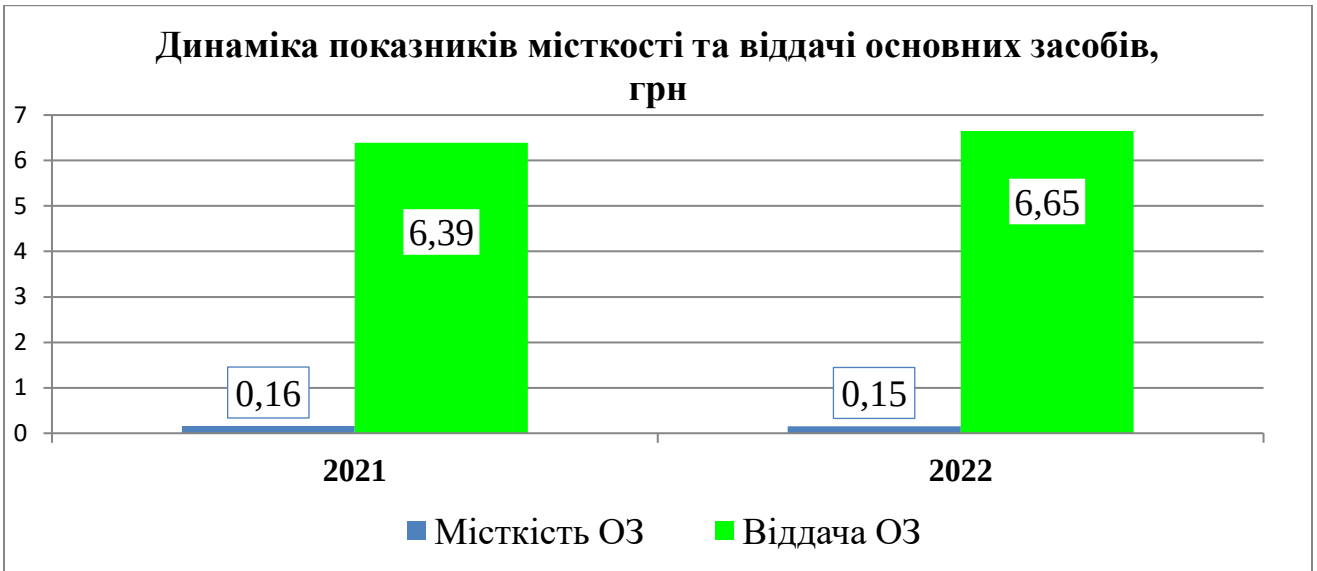


Рис. 3.4. Показники ефективності використання основних засобів ТОВ «Фабрика печива «Борзна» у 2021-2022 рр.

Джерело: систематизовано автором

Проаналізувавши показники ефективності використання основних засобів у 2021-2022 році, можна зробити наступні висновки: озброєність основними засобами у 2022 році зменшилась на 312 грн. на 1 особу, тобто забезпеченість працівників основними засобами зменшилась на 2,04% через збільшення кількості персоналу. Віддача основних засобів у 2022 році зросла на 0,26 грн., що становить 4,06 %, це є позитивним показником. Рентабельність основних засобів зменшилась на 4,56 в.п., оскільки зменшився чистий прибуток підприємства.

3.2. Факторний аналіз використання основних засобів підприємства

Зробимо факторний аналіз віддачі основних засобів, Озброєності праці основних засобів та середньорічної вартості основних засобів, щоб показати, вплив яких факторів спричинив зміну цих показників.

Факторний аналіз віддачі основних засобів.

$$\Phi_{\text{від}} = \frac{\text{ВП}}{\text{ОЗ}_{\text{сер.річ.}}}, \quad (2.2)$$

де ВП – обсяг випуску продукції в грошовому вимірі

ОЗ_{сер.річ.} – середньорічна вартість ОЗ

$$\Phi_{\text{від } 2021} = \frac{13257 \text{ тис.грн}}{2076 \text{ тис.грн}} = 6,39 \text{ грн.}$$

З 1-ці ОЗ у 2021 році виробляється 6,39 грн готової продукції

$$\Phi_{\text{від } 2022} = \frac{14588 \text{ тис.грн}}{2198 \text{ тис.грн}} = 6,65 \text{ грн.}$$

З 1-ці ОЗ у 2022 році виробляється 6,65 грн готової продукції

$$\Delta\Phi_{\text{від} \Rightarrow \text{ВП}} = \text{ВП}_{2022} / \text{ОЗ}_{\text{сер.річ.2021}} - \text{ВП}_{2021} / \text{ОЗ}_{\text{сер.річ.2021}} = 14588 / 2076 - 13257 / 2076 = 6,39 - 6,38 = 0,01 \text{ грн.}$$

Віддача основних засобів збільшилась за рахунок збільшення обсягу випуску продукції на 0,01 грн

$$\Delta\Phi_{\text{від} \Rightarrow \text{ОЗсер.річ}} = \text{ВП}_{2022} / \text{ОЗ}_{\text{сер.річ.2022}} - \text{ВП}_{2022} / \text{ОЗ}_{\text{сер.річ.2021}} = 14588 / 2198 - 13257 / 2076 = 6,63 - 6,38 = 0,25 \text{ грн.}$$

Віддача основних засобів збільшилась за рахунок зменшення середньорічної вартості ОЗ на 0,25 грн

$$\Delta\Phi_{\text{від}} = \Delta\Phi_{\text{від} \Rightarrow \text{ВП}} + \Delta\Phi_{\text{від} \Rightarrow \text{ОЗсер.річ}} = 0,01 + 0,25 = 0,26 \text{ грн}$$

Віддача основних засобів у 2022 році знизилась на 0,26 грн.

Факторний аналіз озброєності праці основних засобів

$$\Phi_{\text{озб}} = \text{ОЗ}_{\text{сер.річ}} / \text{ССЧ}, \quad (2.3)$$

де ССЧ – середньоспискова чисельність персоналу

$$\Phi_{\text{озб } 2021} = 2076000 \text{ грн} / 136 \text{ ос} = 15264 \text{ грн/ос}$$

Забезпеченість 1го працівника основними засобами у 2021 році складає 15264 грн середньорічної вартості ОЗ

$$\Phi_{\text{озб } 2022} = 2198000 \text{ грн} / 147 \text{ ос} = 14952 \text{ грн/ос}$$

Забезпеченість 1го працівника основними засобами у 2022 році складає 14952 грн середньорічної вартості ОЗ

$$\Delta\Phi_{\text{озб} \Rightarrow \text{ОЗсер.річ}} = \text{ОЗ}_{\text{сер.річ.2022}} / \text{ССЧ}_{2021} - \text{ОЗ}_{\text{сер.річ.2021}} / \text{ССЧ}_{2021} = 16161 - 15264 = 897 \text{ грн}$$

Озброєність праці основними засобами зросла на 897 грн за рахунок збільшення середньорічної вартості ОЗ

$$\Delta\Phi_{\text{озб} \Rightarrow \text{ССЧ}} = \text{ОЗ}_{\text{сер.річ.2022}} / \text{ССЧ}_{2022} - \text{ОЗ}_{\text{сер.річ.2022}} / \text{ССЧ}_{2021} = 14952 - 16161 = -1209 \text{ грн}$$

Озброєність праці основними засобами зменшилась на 1209 грн за рахунок збільшення середньоспискової чисельності:

$$\Delta\Phi_{\text{озб}} = \Delta\Phi_{\text{озб} \Rightarrow \text{ОЗсер.річ}} + \Delta\Phi_{\text{озб} \Rightarrow \text{ССЧ}} = 816 + (-1209) = -312 \text{ грн}$$

Озброєність основними засобами у 2022 році зменшилась на 312 грн

Факторний аналіз середньорічної вартості основних виробничих засобів

$$\text{ОЗ}_{\text{сер.річ}} = \text{ССЧ} * \Phi_{\text{озб}}, \quad (2.4)$$

$$\Delta\text{ОЗ}_{\text{сер.річ} \Rightarrow \text{ССЧ}} = \text{ССЧ}_{2022} * \Phi_{\text{озб}2021} - \text{ССЧ}_{2021} * \Phi_{\text{озб}2021} = 147 * 15264 - 136 * 15264 = 2243808 - 2075904 = 167904 \text{ грн}$$

Середньорічна вартість ОЗ збільшилась на 167904 грн за рахунок збільшення середньоспискової чисельності.

$$\Delta\text{ОЗ}_{\text{сер.річ} \Rightarrow \Phi_{\text{озб}}} = \text{ССЧ}_{2022} * \Phi_{\text{озб}2022} - \text{ССЧ}_{2022} * \Phi_{\text{озб}2021} = 2197944 - 2243808 = -45864 \text{ грн}$$

Середньорічна вартість ОЗ зменшилась на 45864 грн за рахунок зменшення Озброєності праці основних засобів.

$$\Delta\text{ОЗ}_{\text{сер.річ}} = \Delta\text{ОЗ}_{\text{сер.річ} \Rightarrow \text{ССЧ}} + \Delta\text{ОЗ}_{\text{сер.річ} \Rightarrow \Phi_{\text{озб}}} = 167904 - 45864 = 122000 \text{ грн}$$

Середньорічна вартість ОЗ у 2022 році збільшилась на 122000 грн.

Систематизуємо розрахунки в таблицю 3.5.

Таблиця 3.5.

Факторний аналіз віддачі основних засобів, озброєності праці основних засобів та середньорічної вартості основних засобів ТОВ «Фабрика печива «Борзна»

Фактор впливу	Зміна віддачі основних засобів, грн.	Зміна озброєності праці основних засобів, грн.	Зміна середньорічної вартості ОЗ, грн.
1	2	3	4
Збільшення обсягу випуску продукції	+0,01		
Збільшення середньорічної вартості ОЗ		+897	
Зменшення середньорічної вартості ОЗ	+0,25		
Збільшення середньоспискової чисельності працівників		-1209	+167904
Зменшення Озброєності праці основних засобів			-45864

Джерело: систематизовано автором

3.3. Оцінка оновлення основних засобів та джерел його фінансового забезпечення на підприємстві

Формування та реалізація стратегії відтворення основних засобів на ТОВ «Фабрика печива «Борзна» передбачає декілька етапів. На першому етапі оцінюється стан та потреби у використанні основних засобів підприємством, розробляються нормативи та норми потреби в обладнанні, його використанні та ремонту. На даному етапі виявляються причини неефективного функціонування необоротних засобів виробництва та розглядаються можливі шляхи ліквідації чинників, що знижують ефективність їх використання, не застосовуючи механізм оновлення основних засобів.

На другому етапі відбувається визначення виробничої потреби підприємства в оновленні основних засобів. За результатами економічного, технологічного та фінансового аналізу, що проводиться на попередньому етапі, визначається перелік основних засобів, які потребують ремонту, заміни, реконструкції, тощо, а також визначається система пріоритетів в оновленні конкретних одиниць основних засобів.

Наступним кроком є оцінка можливих результатів оновлення основних засобів, визначення переваг та недоліків відтворення, а також майбутнього підвищення ефективності використання основних засобів, обирається форма відтворення основних засобів (просте чи розширене відтворення); здійснюється техніко-економічне обґрунтування оновлення, де ефективність розглядається як потенційно корисна віддача від заходів, спрямованих на оновлення основних засобів.

Четвертий етап передбачає визначення джерел фінансування оновлення основних засобів та проведення аналізу структури фінансових ресурсів.

Фінансове забезпечення відтворювального процесу – це покриття витрат за рахунок фінансових ресурсів, які акумулюються суб'єктами господарювання і державою.

На ТОВ «Фабрика печива «Борзна» амортизація нараховується методом зменшення залишку, шляхом використання встановлених норм до залишкової вартості основних засобів на початок звітного періоду.

Суть цього методу полягає в тому, що в перший рік експлуатації об'єкта основних засобів сума нарахованої амортизації буде найбільшою. Потім кожного наступного року вона зменшуватиметься і в останній рік нарахування амортизації буде найменшою. При цьому виходять з того, що на початок експлуатації відповідний об'єкт основних засобів ще є новим, тому діятиме ефективно, але в подальшому його ефективність знижуватиметься, витрати на ремонт зростуть. Метод зменшення залишкової вартості слід застосовувати для тих об'єктів основних засобів, ефективність використання яких у період експлуатації зменшується, причому неможливо достовірно оцінити ступінь їх зменшення.

Але на практиці ТОВ «Фабрика печива «Борзна» не резервує кошти амортизаційного фонду, а використовує їх у поточній діяльності, що призводить до ситуації, коли оновлення основних засобів неможливе через фактичну нестачу грошових ресурсів або вимагає залучення значних позикових коштів. Об'єктами відрахувань в такий фонд може бути обсяг реалізації продукції, фонд оплати праці, а відсоток відрахувань визначається самим підприємством в залежності від конкретних виробничих ситуацій.

На п'ятому етапі розробки стратегії здійснюється оцінка запропонованих альтернативних варіантів. Критеріями оцінки можуть виступати: плата за залучення фінансових ресурсів, умови повернення, термін залучення тощо. На підставі оцінки альтернативних варіантів оновлення здійснюється вибір оптимального варіанту відтворення основних засобів та джерел їх фінансування.

Таким чином, для підвищення конкурентоспроможності ТОВ «Фабрика печива «Борзна» за рахунок використання сучасного виробничого обладнання в умовах невизначеності ринкових відносин, управлінцям необхідно переосмислити свої підходи до формування фінансових джерел на ефективне використання в процесі відтворення основних виробних засобів.

Своєчасний ремонт основних виробничих засобів запобігає передчасному їх зносу та вибуттю, продовжує строк служби, підвищує виробничу потужність та скорочує потребу в нових капітальних вкладеннях.

Фінансування капітального ремонту на підприємстві ТОВ «Фабрика печива «Борзна» здійснюється згідно з планом капітального ремонту. План складають на підставі кошторисно-фінансових розрахунків щодо ремонту окремих об'єктів з урахуванням чинних норм, цін, тарифів. Затверджує план керівник підприємства.

Проаналізуємо відтворення основних засобів на підприємстві за 2021 рік.

Таблиця 3.6

Оцінка оновлення основних засобів ТОВ «Фабрика печива «Борзна» за 2021 рік, тис. грн.

Групи основних засобів	Залишок на початок року		Надійшло за рік	Вибуло за рік		Нараховано амортизації за рік	Залишок на кінець року	
	первісна вартість	Знос		первісна вартість	знос		первісна вартість	знос
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Будинки, споруди та передавальні пристрої	888	859	16	0	0	3	904	862
Машини та обладнання	831	365	99	0	0	53	930	418
Транспортні засоби	175	112	63	13	13	39	225	138
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	15	4	15	0	0	11	29	15
Разом	1909	1340	193	13	13	106	2088	1433

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Основні засоби за кожною основною групою використовуються за своїм прямим призначенням. Первісна вартість основних засобів (на кінець звітного періоду) – 2088 тис. грн. (будівлі та споруди – 904 тис. грн., машини та обладнання – 930 тис. грн., транспортні засоби – 225 тис. грн., інші – 29 тис. грн.). Супінь зносу – 68,63 % (будівлі та споруди – 95,35 %, машини та обладнання – 44,95 %, транспортні засоби – 59,11 %, інші – 51,72 %).

транспортні засоби – 61,33 %, інші – 51,72%). Ступінь використання – 100 %. Знос (на кінець року) – 1433 тис. грн. (будівлі та споруди – 862 тис. грн., машини та обладнання – 418 тис. грн., транспортні засоби – 138 тис. грн., інші – 15 тис. грн. Загалом відтворення основних засобів здійснилось на суму 193 тис. грн.

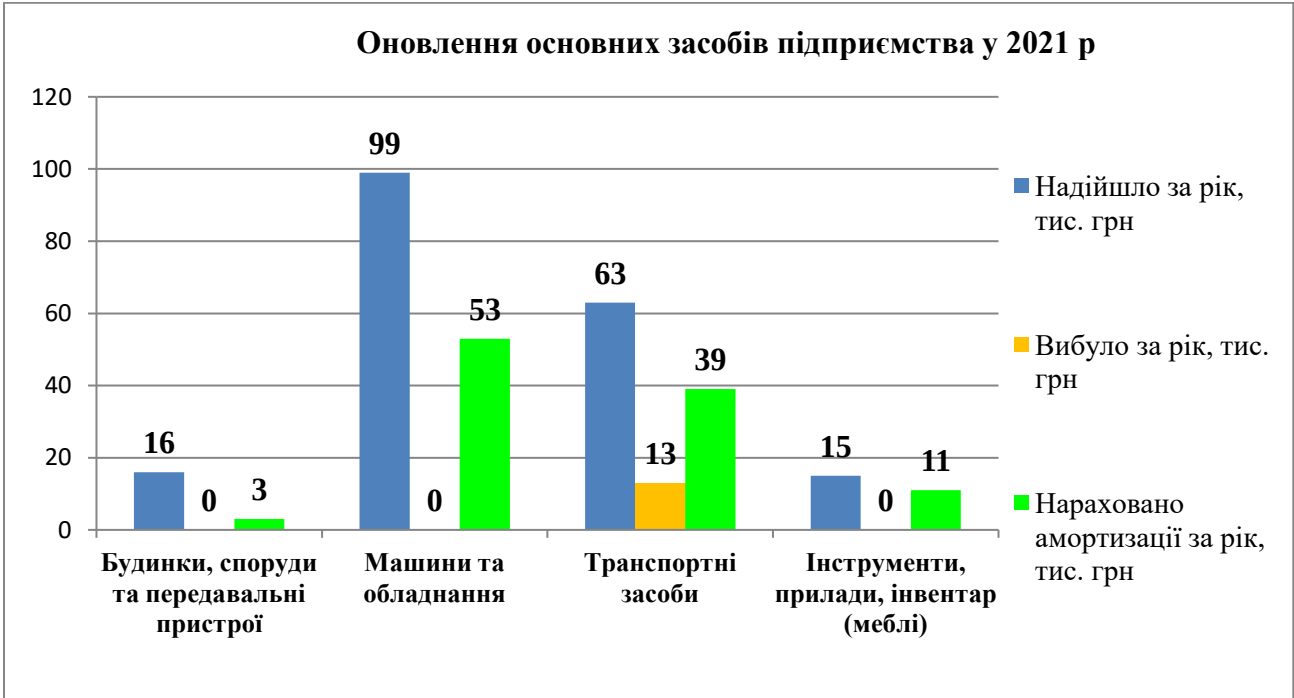


Рис. 3.5. Оновлення основних засобів ТОВ «Фабрика печива «Борзна» за 2021 рік

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності підприємства

Як видно з таблиці 3.6, у 2021 році на ТОВ «Фабрика печива «Борзна» було введено основних засобів на суму 193 тис.грн. Дане введення відбулось за рахунок кредиту, наданого ПАТ КБ «Приватбанк» і коштів, отриманих від виведеного з обліку обладнання. Загалом кредит було взято на 3 роки під 23% річних на суму:

Тіло кредиту = Введено ОЗ – Виведено ОЗ= 193тис.грн – 13тис. грн =180 тис. грн.

Схема повернення кредиту за класичною схемою, розрахунки щодо наданого кредиту наведені у таблиці 3.7.

**Схема повернення кредиту для фінансового відтворення основних засобів
ТОВ «Фабрика печива «Борзна» у 2021 році**

Рік	Сума виплат, тис. грн.	Відсоток за кредит, тис. грн.	Погашення основної суми боргу, тис. грн.	Залишок основної суми боргу на кінець року, тис. грн.
0				180
1	101,4	41,4	60	120
2	87,6	27,6	60	60
3	73,8	13,8	60	0
Всього	262,8	82,8	180	

Джерело: надано підприємством

З таблиці 3.7 видно, що керівництво ТОВ «Фабрика печива «Борзна», взявши кредит на суму 180 тис. грн. на оновлення основних засобів, сплатило відсотки у розмірі 82,8 тис. грн. Даний захід є високовартісний, але при такому фізичному спрацюванні обладнання це необхідно.

Проаналізуємо відтворення основних засобів за 2022 рік.

Таблиця 3.8

**Оцінка оновлення основних засобів ТОВ «Фабрика печива «Борзна»
за 2022 рік, тис. грн.**

Групи основних засобів	Залишок на початок року		Надій шло за рік	Вибуло за рік		Нарахова но амортиза ції за рік	Залишок на кінець року	
	первісна вартість	знос		первісна вартість	знос		первісна вартість	знос
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Будинки, споруди та передавальні пристрої	904	862	127	0	0	6	1031	868
Машини та обладнання	930	418	86	9	9	36	1007	445
Транспортні засоби	225	138	0	0	0	57	225	195
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	29	15	0	0	0	12	29	27
Разом	2088	1433	213	9	9	111	2292	1535

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Основні засоби за кожною основною групою використовуються за своїм прямим призначенням. Первісна вартість основних засобів (на кінець звітного періоду) – 2292 тис. грн. (будівлі та споруди – 1031 тис. грн., машини та обладнання – 1007 тис. грн., транспортні засоби – 225 тис. грн., інші – 29 тис. грн.). Супінь зносу – 66,97 % (будівлі та споруди – 84,19 %, машини та обладнання – 44,19 %, транспортні засоби – 86,67 %, інші – 93,1%). Ступінь використання – 100 %. Знос (на кінець року) – 1535 тис. грн. (будівлі та споруди - 868 тис. грн., машини та обладнання – 445 тис. грн., транспортні засоби – 195 тис. грн., інші – 27 тис. грн. Загалом відтворення ОЗ у 2022 році становило 213 тис. грн.

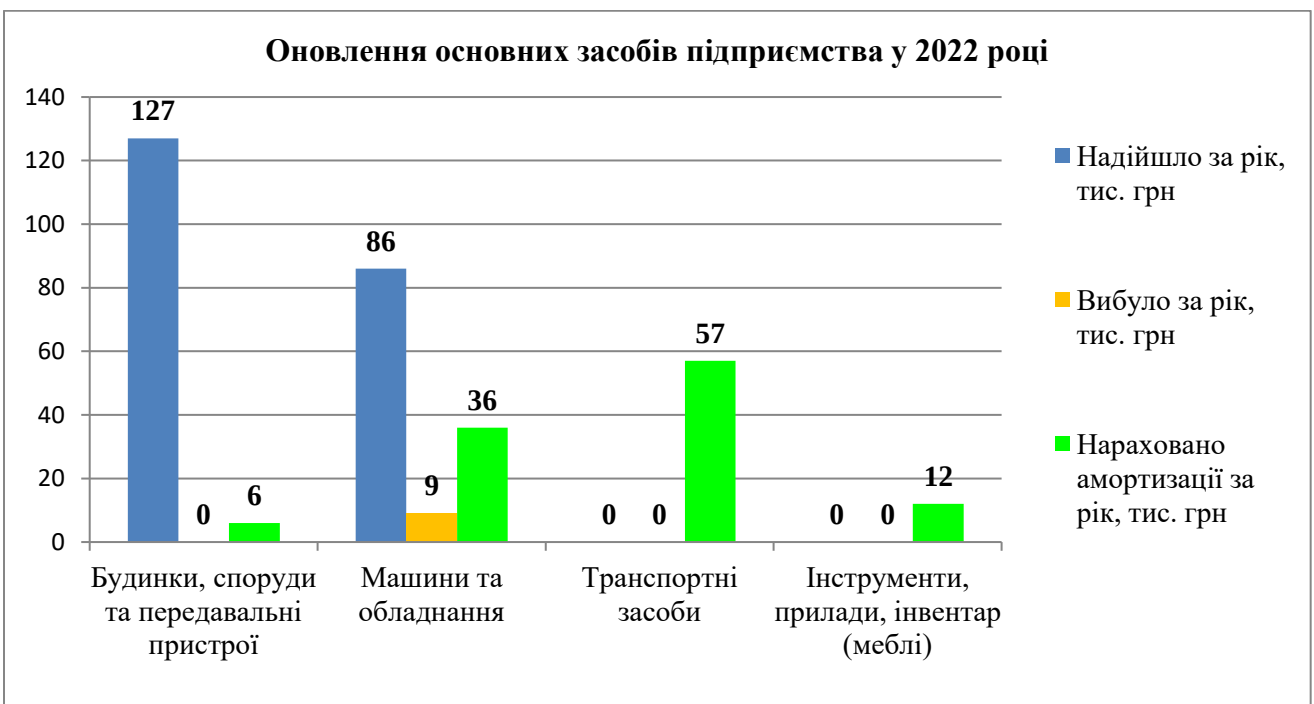


Рис. 3.6. Оновлення основних засобів ТОВ «Фабрика печива «Борзна» за 2022 рік

Джерело: складено та розраховано автором

Оновлення основних засобів відбулось і в 2022 році на суму 213 тис.грн. Проте джерела фінансування відрізняються порівняно з 2021 роком, оскільки чистий прибуток у 2021 склав 105 тис. грн. Лише 80%, що складає 84 тис. грн, було взято на фінансування основних засобів, таким чином кредит було взято на суму:

Тіло кредиту= Введено ОЗ – Чистий прибуток- Виведено ОЗ= 213тис. грн – 84 тис. грн - 9 тис.грн = 120тис.грн.

Кредит було надано ПАТ КБ «Приватбанк» на 3 роки під 23% річних. Схема повернення кредиту за класичною схемою, розрахунки щодо наданого кредиту наведені у таблиці 3.9.

Таблиця 3.9

Схема повернення кредиту для фінансового оновлення основних засобів

ТОВ «Фабрика печива «Борзна» у 2022 році

Рік	Сума виплат, тис. грн	Відсоток за кредит, тис. грн	Погашення основної суми боргу, тис. грн	Залишок основної суми боргу на кінець року, тис. грн
0				120
1	67,6	27,6	40	80
2	58,4	18,4	40	40
3	49,2	9,2	40	0
Всього	175,2	55,2	120	

Джерело: надано підприємством

З таблиці 3.9 видно, що відсотки за кредит складають 55,2 тис. грн. Це менше, ніж у 2021 році оскільки і саме тіло кредиту менше.

Розрахунки джерел фінансування у 2021 і 2022 роках щодо відтворення основних засобів надані ТОВ «Фабрика печива «Борзна».

Висновки до розділу 3

Провівши аналіз структури основних виробничих засобів за 2021-2022 рік, ми бачимо, що вартість будинків, споруд та передавальних пристроїв на кінець 2022 року змінилася на 121 тис. грн. Машина та обладнання збільшили свою вартість на 50 тис. грн. і на кінець 2022 року склали 562 тис. грн.

Вартість інструментів, приладів, інвентарю зменшилась на 12 тис. грн. у 2022 році порівняно з 2021. Таку ж тенденцію спостерігаємо і в транспортних засобах: їх вартість знизилась на 57 тис. грн. у 2022 році. Отже, основні засоби підприємства поступово зношуються, тому підприємству необхідно слідкувати за

розширенням матеріально-технічної бази та надходженням основних виробничих засобів, щоб не зменшити свої виробничі потужності.

Проаналізувавши динаміку руху основних засобів у 2021-2022 році, можна зробити наступні висновки: середньорічна вартість основних засобів у 2022 році збільшилась на 122 тис. грн. і склала 2198 тис. грн. Таке збільшення спричинено надходженням основних засобів у 2022 році на суму 213 тис. грн. і виведення з експлуатації основних засобів на 9 тис. грн. Коефіцієнт надходження у 2021 році склав 10,1, а у 2022 році 10,2 що на 0,1 більше, тобто відбувається оновлення основних виробничих засобів, що дає змогу підвищити виробничу потужність. Коефіцієнт приросту збільшився у 2022 році на 0,3% порівняно з 2021, це свідчить про позитивну тенденцію до оновлення основних засобів.

Проаналізувавши показники стану основних засобів у 2021-2022 році, можна зробити наступні висновки: балансова вартість основних фондів у 2022 році зросла на 204 тис.грн і склала 2292 тис. грн. порівняно з 2021р -2088 тис.грн. Активна частина ОЗ збільшилась на 73 тис. грн., що становить 14%, що свідчить про нарощення виробничої потужності.

Коефіцієнт зносу зменшився на 1,6% у 2022 році і склав 73,5%. Дане зменшення відбулось за рахунок незначного оновлення основних засобів. Коефіцієнт придатності у 2022 році склав 26,5%, що на 1,6% більше, ніж у 2021 році.

Проаналізувавши показники ефективності використання основних засобів у 2021-2022 році, можна зробити наступні висновки: озброєність основними засобами у 2022 році зменшилась на 312 грн. на 1 особу, тобто забезпеченість працівників основними засобами зменшилась на 2,04% . Віддача основних засобів у 2022 році зросла на 0,26 грн., що становить 4,06 %, це є позитивним показником. Фондорентабельність основних засобів зменшилась на 4,56%, оскільки зменшився чистий прибуток підприємства.

Після факторного аналізу відддачі основних засобів бачимо, що вона збільшилась за рахунок збільшення обсягу випуску продукції на 0,01 грн., а за

рахунок збільшення середньорічної вартості ОЗ на 0,25 грн. Загалом Віддача основних засобів у 2022 році збільшилась на 0,26 грн.

Після факторного аналізу Озброєності праці основних засобів бачимо, що вона зросла на 897 грн. за рахунок збільшення середньорічної вартості ОЗ, і зменшилась на 1209 грн. за рахунок збільшення середньорічної чисельності. Загалом озброєність основними засобами у 2022 році зменшилась на 312 грн.

Після факторного аналізу середньорічної вартості ОЗ бачимо, що вона збільшилась на 167904 грн. за рахунок збільшення середньоспискової чисельності, також зменшилась на 45864 грн за рахунок зменшення Озброєності праці основних засобів. Загалом середньорічна вартість ОЗ у 2022 році збільшилась на 122000 грн.

На ТОВ «Фабрика печива «Борзна» амортизація нараховується методом зменшення залишку, шляхом використання встановлених норм до залишкової вартості основних засобів на початок звітного періоду.

На практиці ТОВ «Фабрика печива «Борзна» не резервує кошти амортизаційного фонду, а використовує їх у поточній діяльності, що призводить до ситуації, коли оновлення основних засобів неможливе через фактичну нестачу грошових ресурсів або вимагає залучення значних позикових коштів.

У 2021 році на ТОВ «Фабрика печива «Борзна» було введено основних засобів на суму 193 тис. грн. Дане введення відбулось за рахунок кредиту наданого ПАТ КБ «Приватбанк» і коштів отриманих від виведеного з обліку обладнання. Загалом кредит було взято на 3 роки під 23% річних на суму 180 тис. грн.

Керівництво ТОВ «Фабрика печива «Борзна», взявши кредит на суму 180 тис. грн. на оновлення основних засобів, сплатило відсотки у розмірі 82,8 тис. грн. Даний захід є високовартісний, але при такому фізичному спацюванні обладнання це необхідно.

Оновлення основних засобів відбулось і в 2022 році на суму 213 тис. грн. Проте джерела фінансування відрізняються порівняно з 2021 роком, оскільки чистий прибуток у 2021 склав 105 тис. грн. Проте лише 80%, що складає 84 тис.

грн., було взято на фінансування основних засобів, таким чином кредит було взято на суму 120 тис. грн.

Кредит було надано ПАТ КБ «Приватбанк» на 3 роки під 23% річних.

Відсотки за кредит складають 55,2 тис. грн. Це менше, ніж у 2021 році, оскільки і саме тіло кредиту менше.

Розрахунки джерел фінансування у 2021 і 2022 роках щодо оновлення основних засобів надані ТОВ «Фабрика печива «Борзна».

РОЗДІЛ 4

ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ СТИМУЛЮВАННЯ ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЗАСОБІВ ТОВ «ФАБРИКА ПЕЧИВА «БОРЗНА»

4.1. Напрями покращення механізм стимулювання оновлення основних засобів підприємства

Фізичне спрацювання та техніко-економічне старіння діючих знарядь праці можна усунути частково або повністю, застосовуючи різні форми відтворення.

На основі аналізу підходів, що описують процеси відтворення ОВЗ, обґрунтовано механізм відтворення ОВЗ, в основу якого покладено особливості життєвого циклу основних засобів, що впливають з економічної сутності останніх.

Циклічна природа суспільного відтворення та акцентування уваги на ключових аспектах формування, відновлення та використання основних засобів підприємств дають підстави розглядати відтворення ОВЗ як багатостадійний постійно поновлюваний процес заміни новими зразками застарілих та/або зношених основних засобів (або їх складових частин) із наступним відшкодуванням здійснених витрат [41].

Визначено такі стадії відтворювального процесу:

- 1) прогнозування;
- 2) науково-дослідницькі та дослідно-конструкторські розробки (НДДКР);
- 3) організаційно-технічна підготовка виробництва (ОТПВ);
- 4) формування/ оновлення ОВЗ;
- 5) освоєння створених (оновлених) потужностей;
- 6) експлуатація;
- 7) утилізація (рис. 4.1).

Дослідження свідчать, що у сфері матеріального виробництва на стадії прогнозування, НДДКР та ОТПВ складає менше 5% сукупних витрат за весь життєвий цикл того чи іншого елементу ОВЗ; на виготовлення (будівництво), монтаж і освоєння – 10-15%; решта (понад 80% сукупних витрат) – формується на стадії експлуатації. Підраховано, що різке зростання витрат відбувається на стадії формування/ оновлення ОВЗ, що відповідає моменту, коли капітальні вкладення змінюють свою форму [39].

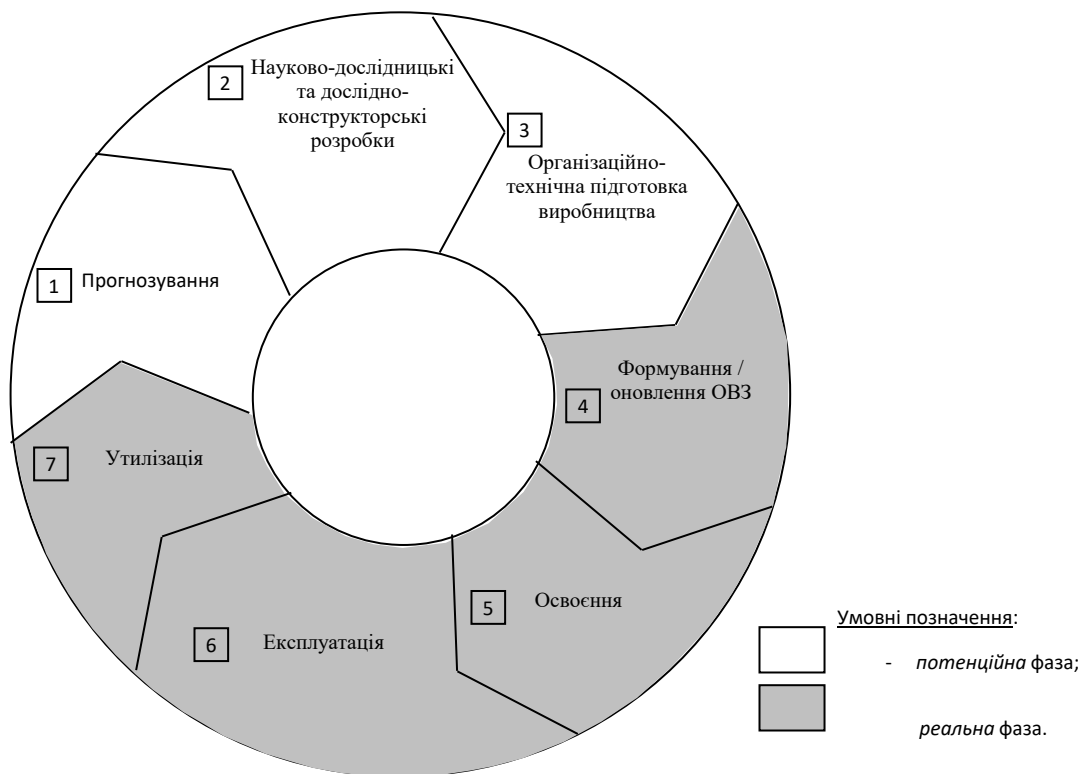


Рис. 4.1. Циклічність оновлення основних виробничих засобів

Джерело: систематизовано автором на основі [39, 41, 49].

У залежності від форми функціонування капіталу, цикл онвлення основних виробничих засобів на ТОВ «Фабрика печива «Борзна» пропонується поділити на дві фази: потенційну та реальну. Характерною рисою потенційної фази є те, що проект відтворення того чи іншого елементу основних засобів може бути припинений на будь-якій її стадії без значних фінансових втрат. Тобто до початку

четвертої стадії зберігається можливість альтернативного використання ресурсів. Однак, після того, як грошові кошти матеріалізуються у вигляді конкретних засобів праці, така можливість втрачається, а втрати внаслідок відмови від подальшої їх експлуатації різко зростають. Тобто необхідно так організувати бізнес-діяльність підприємства, щоб забезпечити максимальний ефект від використання цих засобів праці. Отже, завдання підвищення ефективності процесів відтворення (на потенційній фазі) та використання (на реальній фазі) суттєво відрізняються. З огляду на особливості кожної фази, для їх аналізу слід застосовувати різні методичні підходи та інструментарій.

Основні виробничі засоби ТОВ «Фабрика печива «Борзна» є складною системою різнохарактерних об'єктів, кожен із яких функціонує у різних умовах, а отже, має свою специфіку відтворення. Кожен елемент основних виробничих засобів знаходиться на певній стадії свого індивідуального циклу відтворення, тобто усі стадії відтворювального циклу відбуваються одночасно. Відповідно, різні форми відтворення основних виробничих засобів (на стадії експлуатації: заміна, ремонт та модернізація окремих одиниць устаткування та їх елементів; на стадії формування/оновлення основних виробничих засобів: технічне переозброєння, реконструкція, розширення діючих цехів і виробництв, нове будівництво) здійснюються паралельно. Підкреслимо, що ТОВ «Фабрика печива «Борзна» у той чи інший спосіб оплачує виконання робіт на потенційній фазі: або у вигляді інвестицій у власну розробку і самостійне виробництво необхідних основних виробничих засобів, або у складі ціни придбаного обладнання.

Крім того, поліпшення використання та оновлення основних засобів на ТОВ «Фабрика печива «Борзна» можна досягти шляхом:

- звільнення підприємства від зайвого обладнання, машин та інших основних засобів;
- своєчасного і якісного проведення планово-попереджувальних ремонтів;
- підвищення рівня кваліфікації обслуговуючого персоналу;
- підвищення рівня механізації та автоматизації;

– впровадження нових технологій та нової продукції.

З урахуванням цього, на ТОВ «Фабрика печива «Борзна» можна впровадити наступний алгоритм оцінки варіантів фінансового відтворення основних засобів по співвідношенню витрат і економічних результатів діяльності підприємства (рис. 4.2).



Рис. 4.2. Алгоритм оцінки результативності інвестиційних проектів по фінансовому оновленню основних засобів на ТОВ «Фабрика печива «Борзна»

Джерело: систематизовано автором на основі [49]

Відмінною особливістю представленої моделі є орієнтир не тільки на економічну, але і на сукупну ефективність використання основних засобів, з врахуванням зміни супутніх факторів виробництва – землі і праці, які при придбанні більш досконалих основних засобів будуть затребувані в розширеному масштабі. Ця сума і буде непрямою оцінкою варіантів інвестицій. Тому

представлений на рис. 4.2. алгоритм оцінки варіантів оновлення основних засобів необхідно застосовувати для виявлення комплексного корисного ефекту від використання придбаних основних засобів. Критерієм оптимальності в запропонованому алгоритмі обраний рівень приросту прибутку на одну гривню капіталовкладень, викликаного зміною структури сполучених факторів (земля і праця) при незнижуваний ефективності використання основних засобів [49].

Вибір найбільш ефективного способу оновлення основних засобів підприємств харчової промисловості може відбуватися відповідно до можливої стратегії довгострокового розвитку підприємства:

- 1) агресивний розвиток (активне зростання);
- 2) помірне зростання;
- 3) вдосконалення при незмінному рівні зростання;
- 4) стримування спаду і розробка нового виду продукції;
- 5) активне перепрофілювання або ліквідація.

Нами ж висловлюється думка про зв'язок між можливими варіантами оновлення основних засобів, стратегіями довгострокового розвитку підприємства і розміром необхідних амортизаційних коштів .

Виходячи з цього, на нашу думку, в процесі формування амортизаційної політики необхідно встановити взаємозв'язок між способами оновлення основних засобів та стратегією довгострокового розвитку підприємства, що дозволяє на практиці ухвалювати певні управлінські рішення, в тому числі стосовно амортизації основних засобів як джерела фінансування капітальних вкладень (табл. 4.1.).

Взаємозв'язок між способами оновлення основних засобів, стратегіями довгострокового розвитку підприємства та розміром необхідних амортизаційних відрахувань

Стратегія довгострокового розвитку підприємства	Способи оновлення основних засобів	Необхідний розмір амортизаційних відрахувань
1	2	3
1. Стратегія агресивного розвитку припускає швидке розширення ринків збуту, одним з основних стратегічних завдань є досягнення лідируючих позицій в галузі за об'ємом продажу виробів	Активне інвестування в нове будівництво, інтенсивне розширення виробництва, вкладення засобів в науково-дослідні розробки	Вартість нового будівництва, наукових розробок
2. Стратегія помірної зростання припускає невелике зниження темпів свого розвитку і об'ємів виробництва	Вкладення інвестицій в поступове розширення своєї діяльності, а також виділення чималих коштів на підвищення своїх конкурентних переваг	Сума з урахуванням напрямків майбутнього розширення діяльності (придбання нового устаткування, модернізація, дообладнання тощо)
3. Стратегія вдосконалення при незмінному рівні розвитку дозволяє підприємствам з максимальною ефективністю використовувати досягнутий виробничо-економічний потенціал	Основною метою буде збільшення або підтримка на колишньому рівні чистого грошового потоку без проведення нового будівництва і нарощування виробництва. В таких умовах розширене відтворення буде або недоцільним, або нездійсненним внаслідок фінансових труднощів	Вартість капітального ремонту, зношеного устаткування для його заміни, модернізації застарілих непродуктивних основних засобів і реконструкції виробничих будівель (споруд)
4. Стратегія стримування спаду реалізації продукції проявляється в несприятливих для підприємства зовнішніх і внутрішніх умовах, що характеризується спрямованістю наявних ресурсів на зниження негативної дії різного роду чинників на процес функціонування підприємства	Дотримуючись цієї стратегії, доцільно сконцентрувати обмежені фінансові ресурси на проведення простого відтворення основних засобів, модернізації провідного устаткування, підсилити контроль за ефективністю проведення ремонту основних засобів	Вартість модернізації і заміни основного устаткування, вартість поточного ремонту основних засобів

1	2	3
5. Стратегія активного перепрофілювання зобов'язує невідкладно здійснювати заходи щодо впровадження нових продуктів на ринку і розширення своєї частки в інших (найчастіше суміжних) галузях	Відмова від випуску продукції, що раніше виготовлялась підприємством, може призвести до простоїв частини устаткування і значного зниження оборотності активів (в основному по сировині, матеріалам і НЗВ)	Кошти на перепрофілювання за мінусом суми доходу від ліквідації зношених основних засобів, від продажу непотрібного устаткування і від передачі непотрібних основних засобів в операційну оренду

Джерело: систематизовано автором на основі [40]

Стратегічні управлінські рішення у виборі амортизаційної політики в умовах малоприбутковості підприємства мають свою специфіку, фактори впливу і складаються з наступних взаємозв'язаних завдань та передбачуваних умов їх вирішення:

- в умовах низького рівня прибутку основним джерелом оновлення основних засобів є амортизаційні відрахування;
- потенційні потреби споживачів і стратегічні цілі підприємства обґрунтовують потребу в основних засобах і є стимулом щодо їх відтворення;
- знос визначає тривалість кругообігу основних засобів підприємства і є головним чинником при прийнятті рішення щодо оновлення основних засобів;
- спосіб оновлення основних засобів впливає на розмір відтворюваного виробничого потенціалу і зумовлює потребу в певній сумі амортизаційних коштів;
- ступінь якісного оновлення основних засобів проявляється шляхом впровадження інновацій у виробництво [50].

У сучасних умовах господарювання важливим є застосування нових методів оновлення матеріальної бази. Одним із таких методів є купівля техніки в лізинг, під якою розуміється передача господарського майна в тимчасове користування на умовах певного терміну, зворотності та платності.

Розвиток лізингу стимулюватиме підвищення ефективності кредитної політики банків у результаті створення конкурентного середовища між джерелами

фінансування та розвиток організованого вторинного ринку багатьох видів техніки.

Проаналізувавши сучасний ринок довгострокових банківських кредитів і порівнявши його із лізинговими операціями, зокрема, з фінансовим лізингом, бачимо, що лізинг дає вигідний ефект не тільки як шлях альтернативного способу відтворення основних засобів, а й в плані економії власних коштів за рахунок значного зменшення податкового навантаження [77].

З економічної точки зору операція лізингу багато в чому схожа з довгостроковим кредитуванням на закупівлю устаткування й інших видів основних виробничих засобів. Всі лізингові операції діляться на дві основні групи: оперативний і фінансовий лізинг. До першого виду лізингу відносять ту обставину, що термін оренди не повинен передбачати повної окупності. Орендодавець не покриває витрати за рахунок платежів орендного характеру одного орендаря. Фінансовий лізинг виступає операцією, яка має повну окупність. Платежі орендного призначення відшкодовують витрати і забезпечують прибуток фіксованого виду для лізингодавця. Важливо підкреслити, що для фінансового лізингу (на відміну від інших його форм) характерно те, що термін оренди, як правило, дуже близький до терміну служби устаткування. Основна перевага застосування лізингової форми дає можливість підприємствам купувати потрібне обладнання без головних капітальних витрат одноразового характеру.

Лізинг як інструмент відтворення основних засобів має ряд переваг:

- використання нових технологій без великих капіталовкладень;
- відсутність застави та поручителів;
- сервісне обслуговування об'єктів відноситься на витрати;
- об'єкт лізингу ставиться на баланс і на нього нараховується амортизація;
- є можливість випробування обладнання перед покупкою;
- лізингові платежі зараховуються до собівартості продукції в повному обсязі, цим самим зменшуючи податок на прибуток [77].

Крім того, можна відокремити податкові переваги лізингу для харчових підприємств:

- винагорода по лізингу для лізингодавця не обкладається ПДВ;
- 50% витраченого палива відносять на валові витрати;
- амортизаційні відрахування від балансової вартості об'єкта лізингу зменшують базу оподаткування;
- виникає податковий кредит з ПДВ на всю суму вартості предмету лізингу;
- 100% комісії лізингодавця відноситься на валові витрати [77].

На сьогодні існують наступні недоліки лізингу, а саме:

- складна організація лізингової угоди через значну кількість учасників;
- вищі можуть бути і адміністративні витрати, тому вважають, що ціна лізингу може бути нижчою або дорівнювати ціні позики тільки за наявності певних податкових пільг;
- науково-технічний прогрес робить об'єкт лізингу застарілим під час фінансового лізингу орендні платежі не припиняють до завершення угоди;
- лізингові операції є досить ризиковою справою і мають специфічні ризики: фінансові ризики; ризик несплати лізингових платежів; проектні ризики; майновий ризик, пов'язаний з утратою, пошкодженням предмета лізингу; ризик неповернення предмета лізингу [77].

Незважаючи на всі недоліки, притаманні лізингу, українським виробникам харчової продукції все вигідніше користуватися ним.

Підвищити привабливість лізингової форми і відповідно її ефективність для фінансового відтворення основних засобів можна наступним шляхом:

- по-перше, збільшити строк дії договору до нормального експлуатаційного терміну використання майна, для техніки у харчовій промисловості це близько 8 років. Дане збільшення повністю відповідає умовам віднесення лізингової операції до фінансового лізингу згідно якої термін дії угоди має бути наближеним до нормального строку служби майна;

– по-друге, відмовитися від сплати авансового платежу, оскільки більшість виробників не мають змоги сплатити близько половини вартості об'єкта лізингу у перший рік. Адже авансовий платіж у даному випадку виконує функцію страхування від втрати вартості через моральне зношування [79].

Необхідно використовувати альтернативні методи фінансування витрат на оновлення матеріальної бази і реструктуризацію виробництва. Однією з таких альтернатив може стати селенг – ефективний інструмент оновлення основних засобів без значних одноразових витрат капіталу.

Селенг використовується при нестачі власних фінансових коштів для реального інвестування, а також при інвестиціях у реальні проекти з невеликим періодом експлуатації чи з високим ступенем зміни технології.

Селенг – це двосторонній процес, який є специфічною формою зобов'язання, що регламентується угодою майнового найму і полягає в передачі власником своїх прав у користуванні та розпорядженні його майном селенг-компанії за визначену плату. При цьому власник залишається володарем переданого майна і може при першій вимозі повернути його. Селенг-компанія залучає і вільно використовує на свій розсуд майно та окремі майнові права громадян і господарчих суб'єктів. До такого майна можуть належати будівлі, споруди, сировина і матеріали, цінні папери, продукти інтелектуальної праці. При цьому власник залишається власником переданого в наймання майна й може на першу вимогу повернути його [80].

Селенг – це одна із різновидностей лізингу. Тому його функції регламентуються Об'єднанням європейських лізингових товариств із штаб-квартирою в Брюсселі.

За формою фінансування селенгова діяльність наближена до банківської діяльності. Вона може здійснюватися будь-якими торгово-промисловими підприємствами як побічна операція. Однак економічно доцільно створювати селенг-компанії.

Селенг є ефективним інструментом фінансування різних сфер підприємництва в умовах ризику. У сучасних умовах для розвитку селенгу відкриваються хороші перспективи. До них можна віднести:

- скорочення об'ємів ліквідних коштів з причини постійно виникаючих труднощів на грошовому ринку;
- загострення конкуренції, що потребує оптимізації вкладення капіталу;
- зменшення прибутку господарчих суб'єктів, що обмежує їх можливість вкласти достатню суму коштів у розвиток нової технології та розширення виробництва [80].

4.2. Економічне обґрунтування доцільності введення нового обладнання за рахунок лізингу для виробництва печива «Здоров'я»

Сьогодні у світі спостерігається тенденція до занепокоєння людей своїм здоров'ям. Питання харчування – це питання життя людей. Незбалансоване харчування, екологічно несприятливі умови проживання, екологічно нечисті продукти – ось, на жаль, наша дійсність. І з чого дивуватися, якщо значна частина населення країни страждає серцево-судинними захворюваннями, ожирінням, цукровим діабетом, онкологічними захворюваннями і іншими хворобами.

Попит на солодощі з натуральних продуктів без штучних барвників і консервантів невпинно зростає. Українці все частіше віддають перевагу екологічно чистим та виготовленим з натуральних інгредієнтів кондитерським виробам. На ТОВ «Фабрика печива «Борзна» випускається багато видів печива, суфле та зефіру, майже вся продукція робиться з натуральних інгредієнтів, тому знайти принципово нові рецептури і технології дуже важко.

Пропонуємо впровадити у виробництво випуск нового виду печива – печиво «Здоров'я», що виготовляється з цільного зерна з додаванням горіхів та родзинок. Даний проект достатньо цікавий економічно. По-перших, зерно в середньому у два рази дешевше борошна. По-друге, при виготовлені печива з борошна близько 40% сировини йде у відходи, а печиво з цільного зерна виготовляється по практично

безвідходним технологіям. До того ж на основі тіста з зерна можна виготовляти і інші різновиди печива, які виробляються на підприємстві.

Печиво «Здоров'я» виготовлятимуть безпосередньо з зерна пшениці і жита по оригінальним технологіям: зерно спочатку доводиться до стадії проростання (на початковій стадії проростання воно володіє самою високою біологічною властивістю), а потім на спеціальній машині перетворюється в тісто.

Переваги виробництва в тому, що по своїй харчовій і біологічній цінності печиво «Здоров'я» перевищує всі традиційні види печива, виготовлених з борошна. У ньому повністю збережені білки, рослинні жири, вуглеводи, мікроелементи, мінеральні речовини, сполуки фосфору, калію, сірки, магнію, кремнію, кальцію, заліза, вітаміни групи В, В₂, РР С, і харчової клітковини. Володіє збалансованим амінокислотним складом білка. Корисні речовини, які містяться в зерні, входять до складу твердих тканин людини, сприяють очищенню організму від солей тяжких металів і радіонуклідів, стабілізації цукру в крові при діабеті, нормалізації обміну речовин в організмі і артеріального тиску, підвищеною гемоглобіну у крові, покращенню роботи органів травлення, зниженню ваги при ожирінні, необхідні дітям з ослабленим здоров'ям, чудово підходить людям які ведуть активний спосіб життя для відновлення сил. Зерно для виробництва даного виду печива використовуватиметься тільки найвищої якості.

Печиво «Здоров'я» виготовлятиметься з додаванням горіхів та родзинок, але в майбутньому якщо печиво користуватиметься попитом то можна розширити лінійку додаючи чорнослив, журавлину, смородину, яблука.

Технологія виробництва печива «Здоров'я» дозволяє зберегти всі корисні цінні частини зерна, включаючи зародок, алеїроновий шар і багат шарові оболонки. Для асортименту можуть використовуватися суміш пророщеної пшениці і натуральні інгредієнти: коріандр, курага, мак, суміш горіхів, ламінарія, що містить йод, сухофрукти, очищене насіння соняшнику, кунжуту, гарбуза, льону тощо.

Печиво «Здоров'я» легко вписується в класичну технологію виробництва звичайного печива: заміс тіста, додавання горіхів і родзинок, оброблення, розподіл і випічка. Але для цього спочатку необхідно на спеціальному устаткуванні отримати тістову масу із зерна, доведеного в умовах виробництва до стадії проростання. Спочатку поверхня зерна очищається від бруду, пороху, мікрофлори, смітних і мінеральної домішок і піддається миттю. Далі зерно пророщується – це збільшує в ній вміст вітамінів і цінних речовин у багато разів (для кожного окремого сорту зерна – своя спеціальна технологія). Після цього пророщене зерно доводиться на спеціальному устаткуванні до стану тістової маси. І в кінці отримана тістова маса проходить всі етапи традиційної класичної технології (заміс, оброблення, розподіл і випічку). Борошно в технологічному процесі не використовується.

Хімічні консерванти, підсилювачі, розпушувачі і т.д. – не застосовуються. Генетично модифіковані інгредієнти – відсутні.

Випечене печиво «Здоров'я» з цілісного пророщеного зерна по своєму зовнішньому вигляду і смаку мало чим відрізняється від звичайного вівсяного печива – золотисто-шоколадного кольору, має досить м'яку приємно-солодкувату консистенцію.

Для організації виробництва печива «Здоров'я» необхідно придбати спеціальне устаткування для отримання тістової маси з пророщеного зерна.

Важливою відмінністю виробництва печива «Здоров'я» з пророщеного зерна є висока рентабельність і автономність:

- використання різних сортів пшениці та жита, у тому числі і м'яких;
- збільшення використання зерна пшениці і жита на 20%;
- витрати на придбання, зберігання і перевезення зерна значно нижче, ніж борошна.

Для виробництва печива «Здоров'я» потрібно ввести нове обладнання. А саме «Установку пресування зерна ЗШН Я31.124»

Для нормальної роботи комплекту устаткування потрібне зерно пшениці або жита із ступенем очищення від фізичних домішок не нижче, ніж у зерна,

використовуваного в відділеннях по перемеленому зерну зернопереробних підприємств.

Нижче подані вихідні дані для обґрунтування доцільності запропонованих заходів.

Витрати на придбання обладнання складаються з вартості обладнання за ринковими цінами, транспортних, заготівельно-складських витрат, вартості монтажних робіт. Витрати на транспортування нового обладнання приймаються у розмірі 5%, заготівельно-складські – 1,25%, витрати на монтаж – 10% вартості нового обладнання (табл. 4.2).

Таблиця 4.2

Кошторисно-фінансовий розрахунок на нове обладнання для ТОВ «Фабрика печива «Борзна»

Назва нового обладнання	Ціна за од. без ПДВ, тис. грн	Кількість одиниць обладнання	Вартість обладнання, тис. грн.	Витрати, тис. грн. на			Первісна вартість нового обладнання, тис. грн..
				транс-портуван	загот. складськ	монтаж	
Установка пресування зерна ЗШН Я31.124	107,72	1	107,72	5,38	1,35	10,77	125,22

Джерело: сформовано автором

У рамках операції лізингова компанія (лізингодавець) за договором купівлі продажу набуває устаткування у компанії-постачальника, яке вказує кінцевий покупець (лізингоотримувач). Устаткування стає власністю лізингової компанії і потім передається ТОВ «Фабрика печива «Борзна» в лізинг. Лізингоотримувач ТОВ «Фабрика печива «Борзна» протягом дії договору лізингу періодично (наприклад, один раз в квартал) виплачує лізингодавцю відповідні суми – лізингові платежі. Як правило, устаткування отримується не за власні засоби лізингової компанії, а за залучені, наприклад, банківський кредит (тому з'являється ще один учасник операції – банк). Цей кредит лізингодавець виплачує з частини коштів, що поступають йому від ТОВ «Фабрика печива «Борзна». Ризики можливої неплатоспроможності ТОВ «Фабрика печива «Борзна», страхуються наступним

учасником лізингової операції – страховою компанією. У результаті такої схеми ТОВ «Фабрика печива «Борзна» фактично купує устаткування під банківський кредит. При цьому право власності на це устаткування переходить до покупця після виплати всієї суми лізингових платежів.

Пропонований лізинговий платіж включає наступні компоненти:

1. Авансовий внесок (1 варіант * – 10% від суми контракту, 2 варіант – 25%).
2. Виплати основного боргу.
3. Виплати відсотків по кредиту (32% річних на 1 рік).
4. Оплата страховки.
5. Комісійні лізингової компанії (2 – 4% від суми контракту).

* – передбачається викуп за залишковою 10% вартістю.

Для кількісної оцінки доцільності придбання устаткування в лізинг розглянемо організацію виробництва печива «Здоров'я» із застосуванням механізму лізингу.

Для розрахунків приймемо дані, що вартість комплекту устаткування для виробництва печива «Здоров'я» складає близько 125220 грн.

Вартість банківського кредиту 32% річних. Термін кредиту – 1 рік.

Виплати лізингових платежів здійснюються щомісячно.

В наших розрахунках передбачається, що весь вироблений обсяг продукції продається.

Таблиця 4.3

Розрахунок вартості лізингу для ТОВ «Фабрика печива «Борзна» за варіантом №1, грн.

Місяць	Залишок основного боргу на початок періоду	Погашення основного боргу	Сума погашення відсотків	Загальний лізинговий платіж	ПДВ на основну суму боргу	ПДВ на %*	Загальна сума ПДВ
1	112,698.00	8,348.00	3,005.28	11,353.28	1,391.33	0.00	1,391.33
2	104,350.00	8,348.00	2,782.67	11,130.67	1,391.33	0.00	1,391.33
3	96,002.00	8,348.00	2,560.05	10,908.05	1,391.33	0.00	1,391.33
4	87,654.00	8,348.00	2,337.44	10,685.44	1,391.33	0.00	1,391.33

Місяць	Залишок основного боргу на початок періоду	Погашення основного боргу	Сума погашення відсотків	Загальний лізинговий платіж	ПДВ на основну суму боргу	ПДВ на %*	Загальна сума ПДВ
5	79,306.00	8,348.00	2,114.83	10,462.83	1,391.33	0.00	1,391.33
6	70,958.00	8,348.00	1,892.21	10,240.21	1,391.33	0.00	1,391.33
7	62,610.00	8,348.00	1,669.60	10,017.60	1,391.33	0.00	1,391.33
8	54,262.00	8,348.00	1,446.99	9,794.99	1,391.33	0.00	1,391.33
9	45,914.00	8,348.00	1,224.37	9,572.37	1,391.33	0.00	1,391.33
10	37,566.00	8,348.00	1,001.76	9,349.76	1,391.33	0.00	1,391.33
11	29,218.00	8,348.00	779.15	9,127.15	1,391.33	0.00	1,391.33
12	20,870.00	8,348.00	556.53	8,904.53	1,391.33	0.00	1,391.33
Загалом:		100,176.00	21,370.88	121,546.88	16,696.00	0.00	16,696.00
Остаточна вартість після закінчення строку лізингу:							12,522.00
Аванс (10%) від початкової вартості							12,522.00
Повні витрати:							146,590.88

Джерело: сформовано за допомогою <http://leasinginukraine.com/ua/calculator/>

Лізингова угода №2 таблиця 4.4.

Таблиця 4.4

Розрахунок вартості лізингу для ТОВ «Фабрика печива «Борзна» за варіантом №2, грн.

№	Місяць платежу	Рік	Платіж, разом	Відшкодування вартості об'єкту лізингу	Відсотки, комісії та інші виплати, пов'язані із договором лізингу	Залишок зобов'язань на кінець періоду
0	січень	2024	Аванс: 31305.00			
1	лютий	2024	9248.14	6743.74	2504.40	87171.26
2	березень	2024	9248.14	6923.58	2324.57	80247.68
3	квітень	2024	9248.14	7108.20	2139.94	73139.48
4	травень	2024	9248.14	7297.76	1950.39	65841.72
5	червень	2024	9248.14	7492.36	1755.78	58349.36
6	липень	2024	9248.14	7692.16	1555.98	50657.20
7	серпень	2024	9248.14	7897.28	1350.86	42759.92
8	вересень	2024	9248.14	8107.88	1140.26	34652.04
9	жовтень	2024	9248.14	8324.09	924.05	26327.95
10	листопад	2024	9248.14	8546.06	702.08	17781.89
11	грудень	2024	9248.14	8773.96	474.18	9007.93
12	січень	2025	9248.14	9007.93	240.21	-0.00
Повні витрати:			142282,68			

Джерело: сформовано за допомогою <http://www.utl.com.ua/ua/leasing/leasing-calculator>

Порівняємо ефективність застосування лізингової угоди та взяття банківського кредиту на покупку обладнання під 32% річних на 12 місяців (таблиця 4.6.).

Таблиця 4.5

Розрахунок банківського кредиту для ТОВ «Фабрика печива «Борзна»

Номер місяця	Погашення кредиту, грн	Погашення %, грн	Загальний внесок, грн	Залишок кредиту, грн
1	10435.00	3339.20	13774.20	114785.00
2	10435.00	3060.93	13495.93	104350.00
3	10435.00	2782.67	13217.67	93915.00
4	10435.00	2504.40	12939.40	83480.00
5	10435.00	2226.13	12661.13	73045.00
6	10435.00	1947.87	12382.87	62610.00
7	10435.00	1669.60	12104.60	52175.00
8	10435.00	1391.33	11826.33	41740.00
9	10435.00	1113.07	11548.07	31305.00
10	10435.00	834.80	11269.80	20870.00
11	10435.00	556.53	10991.53	10435.00
12	10435.00	278.27	10713.27	0.00
	125220.00	21704.80	146924.80	

Джерело: сформовано автором за допомогою <http://www.aval.ua/personal/crediting/>

Як видно з таблиць, існують різні методи відтворення основних засобів шляхом фінансового лізингу. Підприємство самостійно визначає, який шлях обрати, зважаючи на те, чи є кошти для першого авансованого платежу та чи вигідно буде викупляти обладнання за залишковою вартістю після закінчення терміну лізингової угоди. Вибір варіанту залежить від забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами.

Таблиця 4.6

Порівняння застосування різних способів фінансового забезпечення відтворення основних виробничих засобів для ТОВ «Фабрика печива «Борзна»

Варіант відтворення	Повні витрати, тис.грн	Відхилення вартості лізингової угоди 1 від вартості кредиту		Відхилення вартості лізингової угоди 2 від вартості кредиту	
		Абсолютне, тис. грн	Відносне, %	Абсолютне, тис. грн	Відносне, %
Лізингова угода 1	146,59	-0,33	-0,99	-4,64	-0,97
Лізингова угода 2	142,28				
Банківський кредит	146,92				

Джерело: розраховано автором

Аналізуючи розрахунки, можна побачити, що банківський кредит обійдеться дорожче на 0,33 тис. грн в порівнянні з лізинговою угодою 1 і на 4,64 тис.грн в порівнянні з лізинговою угодою 2. Отже, як видно з розрахунків застосування лізингової угоди в будь-якому її варіанті є набагато вигіднішим шляхом фінансового забезпечення відтворення основних засобів ТОВ «Фабрика печива «Борзна» , ніж отримання банківського кредиту.

Розрахуємо як зміниться структура основних засобів на прогнозний рік лише за умови введення на ТОВ «Фабрика печива «Борзна» нового обладнання в лізинг (таблиця 4.7).

Таблиця 4.7

**Вплив введення нового обладнання на структуру основних засобів ТОВ
«Фабрика печива «Борзна»**

Групи основних засобів	2022 рік		Прогнозний рік		Відхилення	
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	Абсолютне (+, -)	Відносне(%)
1	2	3	4	5	6	7
Земельні ділянки	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
Будинки, споруди та передавальні пристрої	163	21,6	163	18,5	0	0
Машини та обладнання	562	74,2	687,22	77,9	125,22	+22,3
Транспортні засоби	30	3,9	30	3,4	0	0
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	2	0,3	2	0,2	0	0
РАЗОМ	757	100	882,22	100	-	-

Джерело: розраховано автором

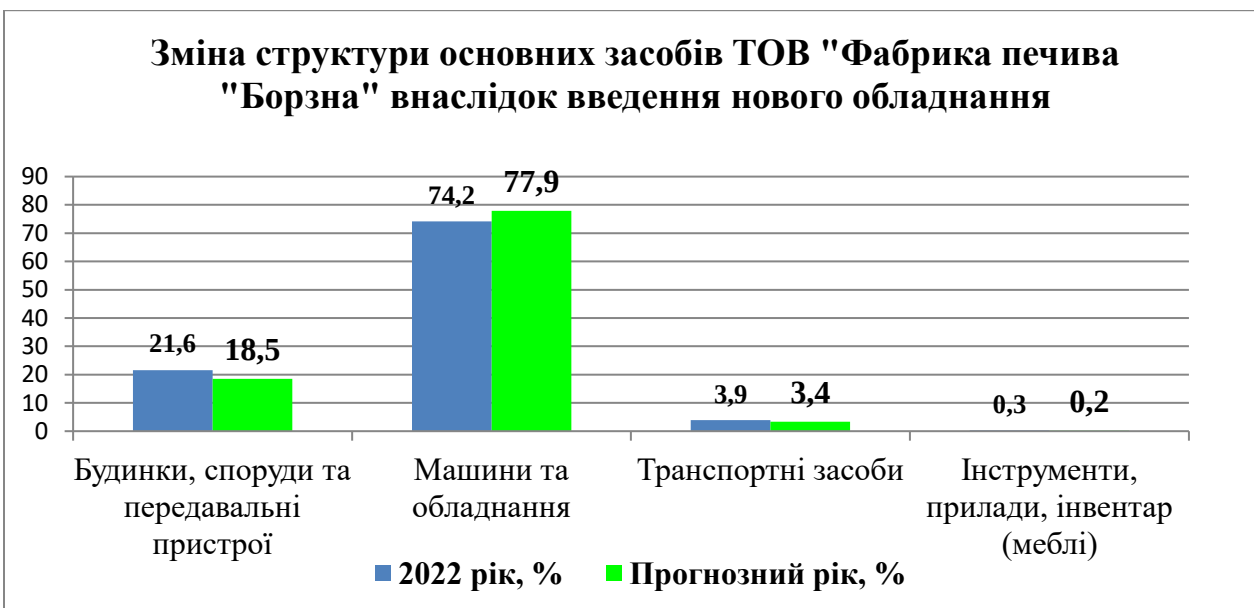


Рис. 4.3. Вплив введення нового обладнання на структуру основних засобів ТОВ «Фабрика печива «Борзна»

Джерело: систематизовано автором

Розрахуємо зміну показників руху основних засобів після введення нового обладнання (табл. 4.8).

Таблиця 4.8

Вплив введення нового обладнання на показники руху та ефективності відтворення основних засобів ТОВ «Фабрика печива «Борзна»

Показники	Одиниці виміру	2022 рік	Після впровадження проекту	Відхилення	
				Абсолютне (+,-)	Відносне(%)
1	2	3	4	5	6
Середньорічна вартість основних засобів	тис.грн	2198	2396,3	+198,3	+9,02
Надійшло основних засобів	тис.грн	213	338,22	+125,22	+58,7
Вибуло основних засобів	тис.грн	9	9	0	0
Коефіцієнт оновлення основних засобів	%	10,2	14,8	+4,6	X
Коефіцієнт вибуття основних засобів	%	0,4	0,4	0	X
Коефіцієнт приросту основних засобів	%	9,8	14,4	+4,6	X

Джерело: розраховано автором

Отже, середньорічна вартість основних засобів зросла на 198,3 тис. грн після впровадження проекту, оскільки надійшло основних засобів на 125,22 тис.грн.

Планується, що вибуття основних засобів не передбачається, тому коефіцієнт оновлення становить 14,8%, а коефіцієнт приросту – 14,4%.

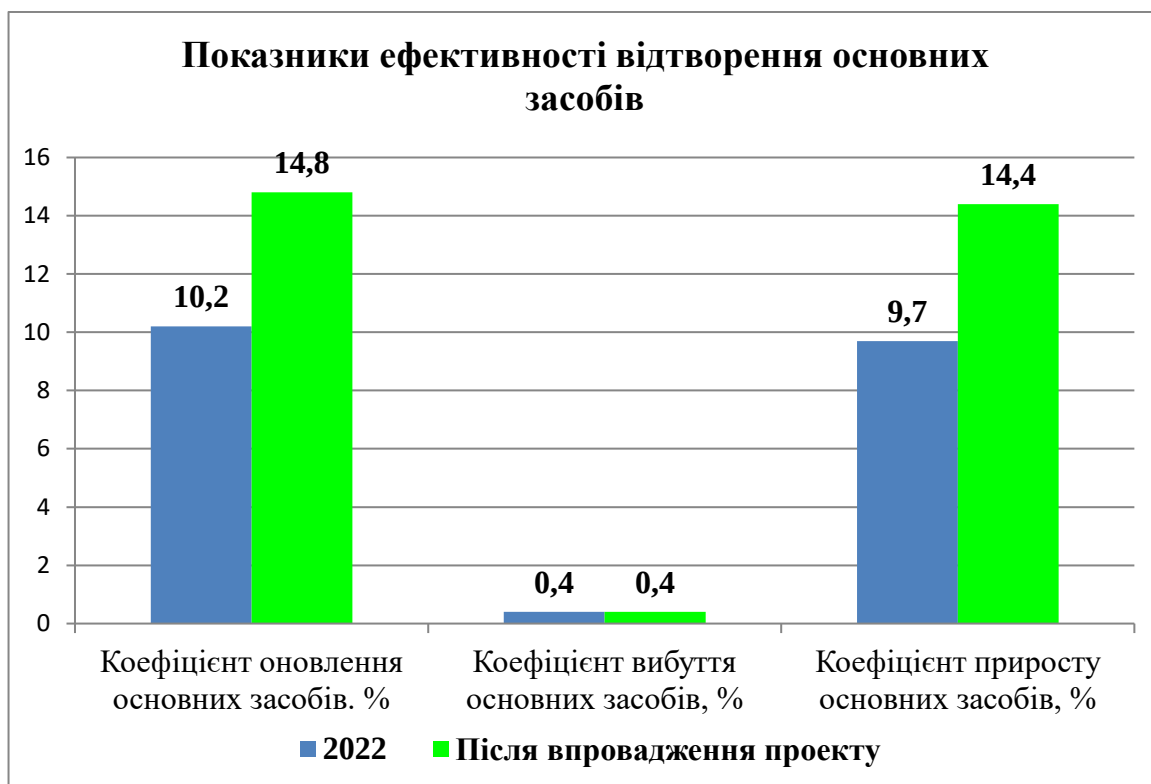


Рис. 4.4. Вплив введення нового обладнання на показники ефективності відтворення основних засобів ТОВ «Фабрика печива «Борзна»

Джерело: систематизовано автором

Для оцінки стану основних засобів розраховують коефіцієнти стану основних засобів і вивчають їх динаміку за ряд періодів. Вихідні дані та розрахунки коефіцієнтів стану основних фондів та їх динаміки наведений в табл. 4.9.

Таблиця 4.9

Вплив введення нового обладнання на показники стану та ефективності відтворення основних засобів ТОВ «Фабрика печива «Борзна»

Показники	Одиниці виміру	2022 рік	Після впровадження проекту	Відхилення	
				Абсолютне (+,-)	Відносне(%)
1	2	3	4	5	6
Балансова вартість основних засобів на початок року	тис.грн	2088	2292	+204	+9,8

1	2	3	4	5	6
Балансова вартість основних засобів на кінець року	тис.грн	2292	2417,22	+125,22	+5,4
Активна частина основних засобів	тис.грн	613	738,22	+125,22	+20,4
Знос основних засобів	тис.грн	1535	1560	+25	+1,6
Коефіцієнт зносу	%	73,5	68,06	-5,44	X
Коефіцієнт придатності	%	26,5	31,94	+5,44	X

Джерело: розраховано автором

Проаналізувавши таблицю видно, що після введення нового обладнання балансова вартість зросте на 125,22 тис.грн, тобто на вартість введенного обладнання, на стільки ж зросте і активна частина основних засобів, оскільки введене обладнання прийматиме безпосередню участь у виробництві продукції. Коефіцієнт придатності збільшиться на 5,44%, а коефіцієнт зносу зменшиться на таку ж суму.

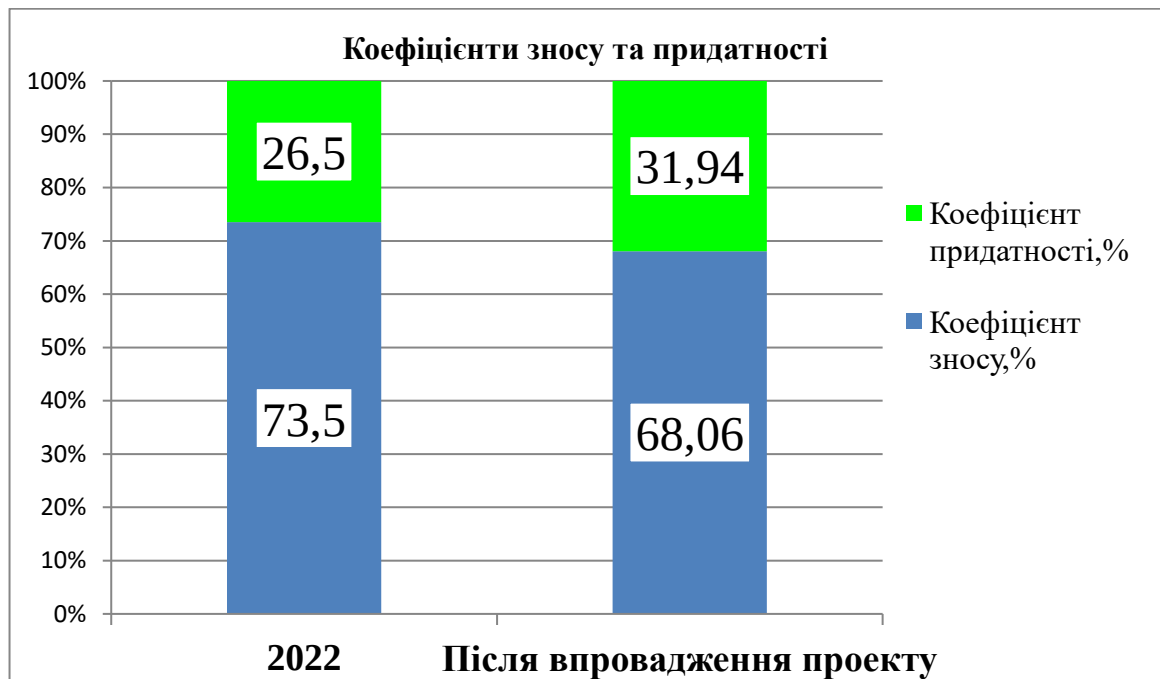


Рис. 4.5. Вплив введення нового обладнання на коефіцієнти зносу та придатності основних засобів ТОВ «Фабрика печива «Борзна»

Джерело: систематизовано автором

Розрахуємо показники ефективності використання основних засобів на ТОВ «Фабрика печива «Борзна» таблиця 4.10.

Таблиця 4.10

**Вплив введення нового обладнання на показники ефективності
використання основних засобів ТОВ «Фабрика печива «Борзна»**

Показники	Одиниці виміру	2022 рік	Після впровадження проекту	Відхилення	
				Абсолютне(+,-)	Відносне(%)
1	2	3	4	5	6
Озброєність ОЗ	грн./особу	14952	16301	+1349	+9,02
Місткість ОЗ	грн/грн	0,15	0,14	-0,01	-6,6
Віддача ОЗ	грн/грн	6,65	7,0	+0,35	+5,2

Джерело: розраховано автором

Як видно з таблиці 4.10, озброєність основними засобами зросла на 1349 грн після введення нового обладнання. Після впровадження проекту Місткість основних засобів також зменшилась на 0,01 грн, а Віддача основних засобів збільшилась на 0,35 грн, що є позитивним для основної діяльності підприємства.



Рис. 4.6. Вплив введення нового обладнання на показники ефективності використання основних засобів ТОВ «Фабрика печива «Борзна»

Джерело: систематизовано автором

На підприємстві є три лінії по виробництву продукції. Вівсяне печиво виробляється на лінії №1, цю ж лінію ми використаємо для виробництва нового печива. Далі розрахуємо впровадження печива «Здоров'я» і його вплив на техніко-економічні показники діяльності підприємства. Визначимо виробничу програму підприємства з виробництва вівсяного печива включаючи нове печиво «Здоров'я» (таблиця 4.11.)

Таблиця 4.11

Розрахунок виробничої програми ТОВ «Фабрика печива «Борзна» у натуральному виразі

Найменування продукції	Добова потужність 1 лінії, т	Коефіцієнт використання потужності	Фактичний добовий обсяг виробництва, т	Річний обсяг виробленої продукції, т
Вівсяне печиво	2,39	0,72	1,72	431,72
Печиво «Здоров'я»	X	x	0,1	25,1
Разом	2,39	0,76	1,82	456,82

Джерело: сформовано автором

За основу щодо визначення необхідності виробництва печива «Здоров'я» та його обсягу було взято маркетингове дослідження печива з насінням гарбуза, кунжутом та мигдалем ТМ «Премія» (див. додатки). Проаналізовано дані щодо обсягів реалізації даного продукту на території Києва і області. Оскільки печиво ТМ «Премія» за своїм складом схоже до печива «Здоров'я», тому і обсяги виробництва визначились на позначці у 25,1 тонн.

Розрахунок продукції, що підлягає реалізації, визначається як добуток річного обсягу виробництва кожного виду продукції та відпускної ціни підприємства без ПДВ (таблиця 4.12.)

Таблиця 4.12

Розрахунок виробничої програми печива «Здоров'я» для ТОВ «Фабрика печива «Борзна» у вартісному виразі

Найменування продукції	Річний обсяг виробництва, т	Відпускна ціна підприємства (без ПДВ), грн. /т	Вартість річного обсягу виробництва, тис. грн.
Печиво «Здоров'я»	25,1	31889,91	800,43

Джерело: сформовано автором

Розрахунок собівартості 1 т продукції проводиться за статтями калькуляції.

До статті «Сировина та матеріали» включається вартість: сировини та основних матеріалів, які входять до складу продукції, що виготовляється, утворюючи її основу; допоміжних матеріалів, що використовуються при виготовленні продукції у виробничому процесі і пакування продукції (якщо пакування відповідно до встановленого технологічного процесу проводиться у процесі виробництва продукції (цехах) до здавання її на склад готової продукції).

У кондитерській промисловості основним видом сировини є борошно, цукор, жири, сіль, дріжджі, патока, олія на змащування форм і листів, меланж, яєчний порошок, сода, мак, лимонна та молочна кислоти, фруктові підварки та інші основні матеріали, передбачені рецептурою.

До допоміжних матеріалів належать пакувальні матеріали (пакувальний папір, етикетки, коробка, шпагат, поліетиленова плівка, пакети, тощо). Витрати на пакування виробів включаються безпосередньо у виробничу собівартість, якщо готові вироби пакуються на виробництві.

Розрахунок сировини і матеріалів представлений в таблиці 4.13.

Таблиця 4.13

**Розрахунок вартості сировини та матеріалів на виробництво 1000 кг печива
для ТОВ «Фабрика печива «Борзна»**

Вид сировини та основних матеріалів	Одиниця виміру	Норми витрат на 1 т виробу	Ціна одиниці сировини, грн.	Сума, грн.
1	2	3	4	5
Зерно жита	кг	471	3	1413
Зерно пшениці	кг	318	1,75	556,5
Цукор-пісок	кг	113	13,75	1553,75
Сіль	кг	10	3	30
Родзинки	кг	55	100	5500
Насіння соняшника	кг	30	7	210
Горіхи грецькі	кг	33	70	2310
Масло вершкове	кг	22	55	1210
Какао порошок	кг	27	80	2160
Олія для змащування	л	6	25	150
Разом				15093,3
Транспортно-заготівельні витрати				754,67

Пакувальні матеріали:				
Картон	кг	81,3	6,41	521,13
Клей	кг	4,1	9,2	37,72
підпергамент	кг	7,32	7,6	55,63
Разом пакувальні матеріали				614,48
Всього по статті				16462,45

Джерело: сформовано автором

До статті «Паливо та електроенергія на технологічні цілі» відносяться витрати на всі види палива і енергії, які витрачаються на технологічні потреби при здійсненні основного виробництва, які можуть отримуватися як від сторонніх організацій, так і виготовлятися на самому підприємстві. На ТОВ «Фабрика печива «Борзна» паливо та електроенергія отримуються від інших підприємств дані наведені нижче таблиця 4.14.

Таблиця 4.14

**Розрахунок вартості палива і електроенергії на технологічні цілі для
ТОВ «Фабрика печива «Борзна»**

Енерговитрати	Одиниця виміру	Ціна за одиницю, грн.	Вироби кондитерські	
			Норма витрат на 1т	Сума, грн.
Паливо (газ)	м ³	67,81	310/1,15	1835,74
Електроенергія	квт.- год	2,66	380	630,8
Всього по статті				2466,54

Джерело: сформовано автором

Відсотки нарахування амортизації, витрат на поточний та капітальний ремонти надані планово-економічним відділом підприємства (табл. 4.15).

До статті калькуляції «Основна заробітна плата» відносяться витрати на виплату основної заробітної плати робітників, обчисленої згідно з прийнятими підприємством системами оплати праці, у вигляді тарифних ставок (окладів) і відрядних розцінок для робітників, зайнятих виробництвом продукції.

**Розрахунок амортизаційних нарахувань для нового обладнання ТОВ
«Фабрика печива «Борзна»**

Вид ОЗ	Балансова вартість, тис. грн..	Амортизація		Ремонтні роботи		Витрати разом, тис. грн. (Σ p.4+p.5+p.6)
		Нарахування амортизації %	Сума, тис. грн. (p.2 * p.3)/100	Витрати на поточний ремонт, тис. грн. 3% (p.2 * 3%)/100	Витрати на капітальний ремонт, тис. грн. 5% (p.2 * 5%)/100	
1	2	3	4	5	6	7
Машини та обладнання (фасувально-пакувальна установка)	125,22	20	25,044	3,7566	6,261	40,0704
Всього	125,22	-	30,0528	3,7566	6,261	40,0704

Джерело: сформовано автором

Так, на ТОВ «Фабрика печива «Борзна» застосовується відрядна форма оплати праці для робітників, зайнятих на процесах виробництва ручною працею. Нижче наведені дані по оплаті праці працівників, зайнятих виробництвом вівсяного печива, включаючи печиво «Здоров'я».

Таблиця 4.16

**Розрахунок основної заробітної плати робітників, що працюють за
відрядною системою оплати праці, для ТОВ «Фабрика печива «Борзна»**

Професія	Кількість робітників на зміну	Тарифний розряд	Годинна тарифна ставка, грн.	Тривалість зміни, год.	Тарифний фонд заробітної плати за зміну, грн. грн.
1	2	3	4	5	6
Машиніст тістомісильних машин	1	5	82,6	8	660,8
Тістороб	1	4	75,5	8	604
Формувальник	3	4	70,8	8	566,4
Пекар печі	1	3	65,3	8	522,4

Пакувальник	2	2	61,4	8	491,2
Всього	-	-	-	-	2844,8
Норма виробітку в змінну, т					1,82
Тарифна заробітна плата на 1 т готової продукції, грн					1563,08

Джерело: сформовано автором

На підприємствах такого типу нараховується додаткова заробітна плата. До неї відносяться виплати виробничому персоналу підприємства, що нараховані за працю понад установлені норми. На ТОВ «Фабрика печива «Борзна» додаткова заробітна плата встановлена у розмірі 30% від основної заробітної плати (розрахунки подані нижче).

Таблиця 4.17

Розрахунок додаткової заробітної плати для ТОВ «Фабрика печива «Борзна»

Вироби	Основна заробітна плата на 1 т виробу, грн.	Розмір доплат, %	Додаткова заробітна плата, грн.
Печиво «Здоров'я»	1563,08	30	468,92

Джерело: сформовано автором

До статті «Відрахування на соціальні заходи» включаються нарахування на заробітну плату робітників, зайнятих виробництвом продукції, які включають відрахування до єдиного соціального внеску. Єдиний соціальний внесок становить – 22%.

Таблиця 4.18

Розрахунок відрахувань на соціальні заходи для ТОВ «Фабрика печива «Борзна»

Вироби	Заробітна плата, грн.		Всього фонд оплати праці, грн.	Відрахування на соціальні заходи, %	Сума нарахувань на заробітну плату, грн.
	Основна	Додаткова			
Печиво «Здоров'я»	1563,08	468,92	2032	22	447,04

Джерело: сформовано автором

До статті «Витрати на утримання та експлуатацію устаткування» відносяться витрати на утримання і експлуатацію виробничого обладнання,

технічний нагляд, технічне обслуговування, на ремонти, амортизаційні відрахування від вартості виробничого обладнання транспорту, витрати на утримання цехових транспортних засобів тощо. За даними підприємства витрати на утримання та експлуатацію обладнання становлять 294,49 грн./тону.

До статті «Загальновиробничі витрати» належать витрати на управління виробництвом; включаються витрати на оплату праці і відрахування на соціальні заходи апарату управління цехів, дільниць; оплата службових відряджень персоналу цехів, дільниць; витрати на придбання спеціалізованої літератури; оплата послуг за участь у семінарах, що проводяться з метою підвищення професійного рівня; амортизація основних засобів та нематеріальних активів загальновиробничого призначення; витрати на охорону праці, витрати на пожежну і сторожову охорону; витрати на опалення, освітлення, водопостачання та інше утримання виробничих приміщень тощо. За даними підприємства загальновиробничі витрати становлять 294,49 грн./тону.

До адміністративних витрат належать такі загальногосподарські витрати, що спрямовані на обслуговування і управління підприємством: витрати, які пов'язані з управлінням підприємством, витрати на утримання та обслуговування основних засобів, витрати на обслуговування виробничого процесу. За даними підприємства адміністративні витрати становлять 9-10 % від виробничої собівартості.

До витрат на збут належать витрати, пов'язані з реалізацією (збутом) продукції, зокрема: витрати на утримання підрозділів підприємства, що пов'язані зі збутом продукції, витрати на утримання, ремонт та експлуатацію основних засобів, витрати, пов'язані з транспортуванням та страхуванням готової продукції, витрати на тару та пакування виробів на складах готової продукції, витрати на зберігання, навантаження, розвантаження та страхування готової продукції тощо.

Для визначення ефективності виробництва та реалізації продукції розраховують виробничу собівартість, повні витрати на виробництво продукції, що представлені в таблиці 4.19.

**Планова калькуляція 1 т печива «Здоров'я» ТОВ «Фабрика печива
«Борзна»**

№ п/п	Найменування статей калькуляції найменування матеріалів	Витрати на 1т, грн.
1	2	3
1	Сировина і матеріали	16462,45
	в т. ч.	
	а)зерно та інша сировина	15093,3
	б) пакувальні матеріали	614,48
2	Паливо та енергія на технологічні цілі	2466,54
3	Основна заробітна плата робітників	1563,08
4	Додаткова заробітна плата	468,92
5	Відрахування на соціальні заходи	447,04
6	Витрати на утримання та експлуатацію устаткування	294,49
7	Загальновиробничі витрати	294,49
8	Виробнича собівартість	20614,04
9	Адміністративні витрати	2061,4
10	Витрати на збут	1855,26
11	Повні витрати	24530,7

Джерело: сформовано автором

Відпускна ціна продукції підприємства включає: виробничу собівартість, визначені адміністративні витрати, витрати на збут, норму прибутку.

$$Ц = BC + Ba + Bз + П \quad (4.1)$$

де: Ц – ціна;

BC – виробнича собівартість продукції;

Ba – адміністративні витрати;

Bз – витрати на збут;

П – сума прибутку;

ПДВ – сума податку на додану вартість.

Суму прибутку визначають за формулою:

$$П = Р * (BC + Ba + Bз) / 100 \quad (4.2)$$

де Р – рівень рентабельності, що планується підприємством (або встановлюється законодавчо).

Розрахуємо відпускну ціну печива «Здоров'я» в таблиці 4.20.

Таблиця 4.20

**Розрахунок відпускної ціни (грн.) за 1 тону печива «Здоров'я» ТОВ
«Фабрика печива «Борзна»**

№ п/п	Показники	Печиво «Здоров'я»
1	2	3
1	Виробнича собівартість	20614,04
2	Адміністративні витрати	2061,4
3	Витрати на збут	1855,26
4	Повні витрати	24530,7
5	Рентабельність, %	30
6	Прибуток	7359,21
7	Відпускна ціна підприємства (ціна без ПДВ)	31889,91
8	ПДВ (гр.7*0,2 (при ставці податку 20%))	6377,98
9	Відпускна ціна за 1 кг., грн.	48,27
10	Торгівельна націнка, %	30
12	Роздрібна ціна 1 кг виробу	92,75

Джерело: сформовано автором

Розрахуємо вплив введення нового печива на техніко-економічні показники підприємства.

Таблиця 4.21

**Вплив впровадження печива «Здоров'я» на показники діяльності ТОВ
«Фабрика печива «Борзна»**

Показники	Одиниця вимірювання	2022 рік	Після впровадження проекту	Відхилення	
				Абсолютне, +,-	Відносне, %
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід від реалізації продукції	тис. грн	12157	13117,52	+960,52	+7,9
Собівартість реалізованої продукції	тис. грн	11245	11762,41	+517,41	+4,6
Валовий прибуток	тис. грн	912	1355,11	443,11	+48,6

1	2	3	4	5	6
Адміністративні витрати	тис. грн	403	454,74	+51,74	12,8
Витрати на збут	тис. грн	384	430,57	+45,57	12,1
Інші операційні витрати	тис. грн	78	78	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності	тис. грн	47	391,8	+344,8	+835
Інші доходи	тис. грн	12	12	0	0
Інші витрати	тис. грн	45	45	0	0
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	тис. грн	14	358,8	+344,4	+2560
Чистий фінансовий результат: прибуток	тис.грн	11	293,73	+282,73	+2670

Джерело: сформовано автором

З таблиці видно, що в цілому впровадження печива «Здоров'я» позитивно вплине на техніко-економічні показники діяльності підприємства. А саме збільшиться виробництво продукції у вартісному виразі на 960,52 тис.грн. Також загальний прибуток зросте на 282,73 тис.грн і складе 293,73 тис. грн., що в майбутньому дасть змогу підприємству оновити свої виробничі засоби.

Отже, пропонуємо ТОВ «Фабрика печива «Борзна» застосувати лізинг в якості оновлення матеріально-технічної бази та ефективного шляху фінансового забезпечення відтворення основних засобів, а саме для придбання «Установки пресування зерна ЗШН Я31.124», з допомогою якої виготовляться новий вид печива «Здоров'я», що дозволить збільшити прибуток підприємства на 282,73 тис.грн, коефіцієнт оновлення на 4,6%, який буде становити 14,8%, що свідчить про кращу забезпеченість підприємства основними засобами після введення обладнання.

4.3. Економічне обґрунтування оновлення основних засобів шляхом ремонту власного транспорту

На ТОВ «Фабрика печива «Борзна» до внутрішнього транспорту входить стрічковий конвеєр і візок. До зовнішнього входять транспортні засоби які знаходяться на обліку підприємства. Кількість одиниць транспорту на ТОВ «Фабрика печива «Борзна» становить вісім одиниць. Сюди входить: дві вантажівки «IVECO»; дві вантажівки ГАЗ; вантажівка ЗІЛ-131, підйомний кран на базі ЗІЛ -131; пасажирський автобус ТАТА; вантажний автомобіль «Газель».

З вище перелічених транспортних засобів більшість не працює. Одна з вантажівок «IVECO» перебуває в ремонті, інша виконує транспортні перевезення продукції майже по всій території Чернігівської області. Автомобіль «Газель» доставляє продукцію на невеликі відстані по місту та району. Підйомний кран працює, але його не використовують. Решта транспортних засобів не працюють.

Для перевезення працівників підприємства підприємство наймає мікроавтобус тому, що це для підприємства є більш вигідним ніж перевозити працівників власним транспортом.

Що стосується внутрішнього транспорту, то там є також проблеми. Наприклад: стрічковий конвеєр постійно ламається, то виготовленні цукерки потрібно переносити вручну до охолоджувальної машини.

У 2021 році ТОВ «Фабрика печива «Борзна» впровадив у виробництво два нових види продукції: печиво вівсяне з заміном цукру (для діабетиків) та цукерки у вигляді суфле. Вони користуються значним попитом. Після впровадження даних видів продукції у виробництво збільшилася географія поставок – розширилась дистриб'юторська мережа фабрики. Також планується продовжувати запроваджувати у виробництво нові види продукції, наприклад, печиво «Здоров'я».

В зв'язку із збільшенням обсягів виробництва продукції та розширенням дистриб'юторської мережі виникла проблема у забезпеченні виробництва транспортом. Наявні транспортні засоби та посередницькі фірми не спроможні

вивезти додатковий обсяг виробленої продукції у віддалені регіони. Саме тому утворюються щомісячні залишки готової продукції.

Таблиця 4.22

Залишки готової продукції ТОВ «Фабрика печива «Борзна»

Показник	Одиниці виміру	Значення
1. Залишки готової продукції у натуральному вираженні за 1 місяць	тис.т	0,0065
2. Залишки готової продукції у діючих цінах	тис. грн	235,86

Джерело: надано підприємством

Відстань до точок збуту становить 36 кілометрів в обидва боки. Є два шляхи вирішення даної проблеми: орендувати додатковий автомобіль чи відремонтувати зламаний автомобіль, який є в автомобільному парку підприємства.

Спочатку розглянемо варіант із залучення найманого автомобіля і розрахуємо відповідні витрати та вплив на собівартість однієї тони продукції (таблиця 4.23.)

Таблиця 4.23

Розрахунок вартості перевезень продукції орендованим автомобілем для ТОВ «Фабрика печива «Борзна»

Показник	Одиниці виміру	Значення
1	2	3
1. Вартість 1 кілометра перевезень в обидві сторони	грн	32,5
2. Відстань до дистриб'юторських мереж	км	36
3. Кількість робочих днів	дні	251
4. Вартість перевезень продукції за рік	грн	112950
5. Собівартість 1 тонни продукції після оренди автомобіля	грн	35284
6. Прибуток від реалізації залишків готової продукції за рік	грн	86601

Джерело: Розраховано автором на основі даних, наданих підприємством, а також http://ost-vest-trans.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=6&Itemid=12

1. Визначимо вартість вантажних перевезень за рік.

$V = \text{Вартість перевезень} * \text{Відстань до мереж} * K\text{-сть робочих днів}$ (4.3.)

$V = 12,5 * 36 * 251 = 112950$ грн.

2. Розрахуємо собівартість 1 тони залишків готової продукції з урахування перевезень

$$C = (\text{Зал.гот.прод.} * 12 \text{ міс.} * \text{Соб.} + \text{Трансп.перевез.}) / \text{Зал.гот.прод. за рік} \quad (4.4.)$$

$$C = (6,5 * 12 * 33836 + 112950) / 78 = 35284 \text{ грн.}$$

3. Визначимо прибуток отриманий підприємством внаслідок реалізації залишків готової продукції

$$\Pi = (\text{Зал.гот прод. за рік} * \text{Ціна реалізації} - \text{Зал.гот прод.} * \text{Собівартість}) * \text{Податок на прибуток} \quad (4.5)$$

$$\Pi = (78 * 36290 - 78 * 35284) * 0,82 = 86601 \text{ грн}$$

Отже, після проведеного аналізу можна сказати що при використанні орендованого автомобіля щорічний прибуток підприємства збільшиться на 86601 грн. за рахунок реалізації залишків готової продукції.

Інший шлях до вирішення даної проблеми – це ремонт несправного автомобіля, який знаходиться на балансі підприємства. Для цього складемо кошторис витрат на ремонт автомобіля і витрати на експлуатацію (таблиця 4.24.).

Таблиця 4.24

**Кошторис витрат на ремонт і експлуатацію вантажного автомобіля для
ТОВ «Фабрика печива «Борзна»**

Стаття витрат	Сума грн.	В загальному обсязі, %
1	2	3
1. Витрати на запчастини	18000	28,26
2. Витрати на ремонт	6200	9,73
3. Технічне обслуговування	4000	6,28
4. Заробітна плата водію за місяць	23000	36,11
5. Витрати на паливно-мастильні матеріали за місяць	10000	15,70
6. Амортизація	2500	3,92
Всього	63700	100,00

Джерело: Розраховано автором на основі даних, наданих підприємством

Даний кошторис витрат складений на ремонт автомобіля і лише на 1 місяць експлуатації. Витрати на ремонт автомобіля складуть:

$$\text{Витрати на ремонт} = 18000 + 6200 = 24200 \text{ грн.}$$

Вони є одноразовими і покриваються за рахунок чистого прибутку.

Для перенесення витрат на собівартість потрібно розрахувати наступне:

$$1. \text{Заробітна плата водія за рік} = ЗП_{\text{за міс}} * \text{Кількість робітників} * 12 \quad (4.6)$$

$$ЗП = 23000 * 2 * 12 = 552000 \text{ грн.}$$

$$2. \text{Витрати на паливно-мастильні матеріали за рік} = 10000 * 12 = 120000 \text{ грн.}$$

3. Розрахуємо всі затрати на відновлення і експлуатацію вантажного автомобіля за рік.

$$В = 24200 + 552000 + 120000 + 192000 + 30000 + 1000 = 231000 \text{ грн.}$$

4. Розрахуємо собівартість продукції після ремонту автомобіля

$$С = (33836 * 6,5 * 12 + 231000) / 6,5 * 12 = 34683 \text{ грн}$$

5. Розрахуємо прибуток від реалізації залишків готової продукції

$$П = (36290 * 6,5 * 12) - (34683 * 6,5 * 12) * 0,82 = 102783 \text{ грн.}$$

6. Розрахуємо термін окупності вкладених коштів

$$\text{Ток} = 66120 / 102783 = 0,64 \text{ року}$$

7. Економічна ефективність інвестицій – це показник, обернений до терміну окупності. Він показує, скільки коштів підприємство отримає на кожну грошову одиницю інвестованих коштів:

$$Еі = П / І = 102783 / 66120 = 1,55 \text{ грн.}$$

Отже, з проведених розрахунків видно що для ТОВ «Фабрика печива «Борзна» доцільніше буде відновити наявний зламаний автомобіль на підприємстві для транспортування залишків готової продукції у віддалені регіони. Адже прибуток від транспортування продукції власним автомобілем є вищим від того, якщо підприємство кожного дня найматиме автомобіль для перевезення продукції, і складатиме 102783 грн. на рік. А в наступному році він ще збільшиться на суму ремонту, тобто 7000 грн.

Розрахунок впливу запропонованого заходу на показники діяльності підприємства наведені у таблиці 4.25.

**Вплив запропонованого заходу на показники діяльності ТОВ «Фабрика
печива «Борзна»**

Показники	Одиниця вимірюван ня	2022 рік	Після впроваджен ня проекту	Відхилення	
				Абсолютне, +,-	Відносне, %
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід від реалізації продукції	тис. грн	12157	14987,62	+2830,62	+23,3
Собівартість реалізованої продукції	тис. грн	11245	13950,27	+2705,27	+24,0
Валовий прибуток	тис. грн	912	1037,35	+125,35	+13,7
Адміністративні витрати	тис. грн	403	403	0	0
Витрати на збут	тис. грн	384	384	0	0
Інші операційні витрати	тис. грн	78	78	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності	тис. грн	47	47	0	0
Інші витрати	тис. грн	45	45	0	0
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	тис. грн	14	139,35	+125,35	+995,3
Чистий фінансовий результат: прибуток	тис. грн	11	113,78	102,78	+1034

Джерело: Розраховано автором на основі даних, наданих підприємством

Проаналізувавши вплив заходу, а саме ремонт автомобіля для перевезення готової продукції, можна сказати що виручка зросте на 2830,62 тис. грн у проектному році порівняно з 2022 роком. Витрати на виробництво і реалізацію зростуть на 2705,27 тис. грн. Після впровадження проекту прибуток зросте на 102,78 тис. грн.

Висновки до розділу 4

На основі аналізу підходів, що описують процеси відтворення основних засобів, обґрунтовано фінансове відтворення основних засобів, в основу якого покладено особливості життєвого циклу основних засобів, що впливають з економічної сутності останніх.

У залежності від форми функціонування капіталу, цикл відтворення основних засобів на ТОВ «Фабрика печива «Борзна» пропонується поділити на дві фази: потенційну та реальну. Характерною рисою потенційної фази є те, що проект відтворення того чи іншого елементу основних засобів може бути припинений на будь-якій її стадії без значних фінансових втрат. Однак, після того, як грошові кошти матеріалізуються у вигляді конкретних засобів праці, така можливість втрачається, а втрати внаслідок відмови від подальшої їх експлуатації різко зростають. Тобто необхідно так організувати бізнес-діяльність підприємства, щоб забезпечити максимальний ефект від використання цих засобів праці. Отже, завдання підвищення ефективності процесів відтворення (на потенційній фазі) та використання (на реальній фазі) суттєво відрізняються.

Крім того, поліпшення використання та відтворення основних засобів на ТОВ «Фабрика печива «Борзна» можна досягти шляхом:

- звільнення підприємства від зайвого обладнання, машин та інших основних засобів;
- своєчасного і якісного проведення планово-попереджувальних ремонтів;
- підвищення рівня кваліфікації обслуговуючого персоналу;
- підвищення рівня механізації та автоматизації;
- впровадження нових технологій та нової продукції.

Проаналізувавши сучасний ринок довгострокових банківських кредитів і порівнявши його із лізинговими операціями, зокрема, з фінансовим лізингом, бачимо, що лізинг дає вигідний ефект не тільки як шлях альтернативного способу відтворення основних засобів, а й в плані економії власних коштів за рахунок значного зменшення податкового навантаження.

Необхідно використовувати альтернативні методи фінансування витрат на оновлення матеріальної бази і реструктуризацію виробництва. Однією з таких альтернатив може стати селенг – ефективний інструмент оновлення основних засобів без значних одноразових витрат капіталу.

Селенг використотується при нестачі власних фінансових коштів для реального інвестування, а також при інвестиціях у реальні проекти з невеликим періодом експлуатації чи з високим ступенем зміни технології.

Пропонуємо впровадити у виробництво випуск нового виду печива – печиво «Здоров'я», що виготовляється з цільного зерна з додаванням горіхів та родзинок. Даний проект достатньо цікавий економічно. По-перше, зерно в середньому у два рази дешевше борошна. По-друге, при виготовлені печива з борошна близько 40% сировини йде у відходи, а печиво з цільного зерна виготовляється по практично безвідходним технологіям. До того ж на основі тіста з зерна можна виготовляти і інші різновиди печива, які виробляються на підприємстві.

Печиво «Здоров'я» виготовлятимуть безпосередньо з зерна пшениці і жита по оригінальним технологіям: зерно спочатку доводиться до стадії проростання (на початковій стадії проростання воно володіє самою високою біологічною властивістю), а потім на спеціальній машині перетворюється в тісто.

Для організації виробництва печива «Здоров'я» необхідно придбати спеціальне устаткування для отримання тістової маси з пророщеного зерна. А саме «Установку пресування зерна ЗШН Я31.124».

Існують різні методи відтворення основних засобів на підприємствах, що мають низький прибуток: шляхом фінансового лізингу чи за рахунок отримання банківського кредиту. Підприємство самостійно визначає, який шлях обрати, зважаючи на те, чи є кошти для першого авансованого платежу та чи вигідно буде викупляти обладнання за залишковою вартістю після закінчення терміну лізингової угоди. Вибір варіанту залежить від забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами.

Аналізуючи розрахунки, можна побачити, що банківський кредит обійдеться дорожче на 0,33 тис.грн в порівнянні з лізинговою угодою 1 і на 4,64 тис. грн в порівнянні з лізинговою угодою 2. Отже, як видно з розрахунків застосування лізингової угоди в будь-якому її варіанті є набагато вигіднішим

шляхом фінансового забезпечення відтворення основних засобів ТОВ «Фабрика печива «Борзна», ніж отримання банківського кредиту.

Отже, середньорічна вартість основних засобів зросла на 198,3 тис. грн після впровадження проекту, оскільки надійшло основних засобів на 125,22 тис. грн. Планується, що вибуття основних засобів не передбачається, тому коефіцієнт оновлення становить 14,8%, а коефіцієнт приросту – 14,4%.

Після введення нового обладнання балансова вартість зросте на 125,22 тис. грн, тобто на вартість введеного обладнання, на стільки ж зросте і активна частина основних засобів, оскільки введене обладнання прийматиме безпосередню участь у виробництві продукції. Коефіцієнт придатності збільшиться на 5,44%, а коефіцієнт зносу зменшиться на таку ж суму.

Озброєність основними засобами зросла на 1349 грн після введення нового обладнання. Після впровадження проекту Місткість основних засобів також зменшилась на 0,01 грн, а Віддача основних засобів збільшилась на 0,35 грн, що є позитивним для основної діяльності підприємства.

В цілому впровадження печива «Здоров'я» позитивно вплине на техніко-економічні показники діяльності підприємства. А саме збільшиться виробництво продукції у натуральному на 25,1 т і вартісному виразі на 960,52 тис. грн. Також загальний прибуток зросте на 282,73 тис. грн, що в майбутньому дасть змогу підприємству оновити свої основні виробничі засоби. В цілому рентабельність всієї продукції завдяки даним заходам зросте і складе 2,19%.

Отже, пропонуємо ТОВ «Фабрика печива «Борзна» застосувати лізинг в якості оновлення матеріально-технічної бази та ефективного шляху фінансового забезпечення відтворення основних засобів, а саме для придбання «Установки пресування зерна ЗШН Я31.124», з допомогою якої виготовлятиметься новий вид печива «Здоров'я», що дозволить збільшити прибуток підприємства на 282,73 тис. грн, коефіцієнт оновлення на 4,9%, що свідчить про кращу забезпеченість підприємства основними засобами після введення обладнання.

В зв'язку із збільшенням обсягів виробництва продукції та розширенням дистриб'юторської мережі виникла проблема у забезпеченні виробництва транспортом. Наявні транспортні засоби та посередницькі фірми не спроможні вивезти додатковий обсяг виробленої продукції у віддалені регіони. Саме тому утворюються щомісячні залишки готової продукції. Пропонується 2 шляхи вирішення наявної проблеми: найм автомобіля або ремонт наявного автомобіля.

З проведених розрахунків видно, що для ТОВ «Фабрика печива «Борзна» доцільніше буде відновити наявний зламаний автомобіль на підприємстві для транспортування залишків готової продукції у віддалені регіони. Адже прибуток від транспортування продукції власним автомобілем є вищим від того, якщо підприємство кожного дня найматиме автомобіль для перевезення продукції, і складатиме 102783 грн. на рік. А в наступному році він ще збільшиться на суму ремонту, тобто 7000 грн.

Проаналізувавши вплив заходу, а саме ремонт автомобіля для перевезення готової продукції, можна сказати що виручка зросте на 2830,62 тис. грн у проектному році порівняно з 2022 роком. Витрати на виробництво і реалізацію зростуть на 2705,27 тис. грн. Після впровадження проекту прибуток зросте на 102,78 тис. грн.

ВИСНОВКИ

В умовах гострого дефіциту інвестиційних ресурсів перед підприємствами постає першочергове завдання удосконалення механізму стимулювання оновлення основних засобів підприємства, як важливого матеріального елементу виробництва, що в значній мірі визначає їх потенціал.

Джерелами простого і розширеного відтворення основних засобів можуть бути власні, позичкові і залучені кошти та цільові надходження і благодійні внески.

Головним джерелом оновлення (відтворення) основних засобів є амортизаційні відрахування і прибуток. Саме завдяки їм підприємство може здійснювати не лише просте, а й розширене відтворення цього ресурсу. Прийнято вважати, що амортизаційні відрахування є джерелом здійснення простого відтворення основних засобів. Проте вони нерідко можуть стати і джерелом розширеного відтворення.

В економічній літературі виділяють таких три форми їх відтворення:

- підтримання основних засобів у придатному для експлуатації стані без зміни їх первісної корисності. Для цієї мети може створюватися фонд ремонтних робіт;

- реновація основних засобів, тобто заміна фізично і морально зношених основних засобів новими нерідко з кращими технічними характеристиками. Джерелом цієї форми відтворення є амортизаційні відрахування, надходження від реалізації потриманих основних засобів;

- розширене відтворення основних засобів на існуючій та новій технічній основі (здійснення модернізації, переоснащення виробництва). Воно здійснюється за рахунок прибутку підприємства і частково амортизаційних відрахувань, а також позичкових і залучених коштів.

- лізинг є особливою формою відтворення основних засобів, своєрідним видом підприємницької діяльності. Основоположним, сутнісним аспектом лізингу є довгострокова оренда майна, тобто передача його у тимчасове користування на умовах платності, строковості і зворотності або викупу.

Капітальні вкладення – це витрати на створення нових, реконструкцію і технічне переозброєння діючих основних засобів. За допомогою капітальних вкладень здійснюється як просте, так і розширене відтворення основних засобів.

Основні виробничі засоби в процесі експлуатації зазнають фізичного зносу і втрачають свої експлуатаційні якості. У зв'язку з цим ремонт основних засобів є необхідною умовою виробничого процесу. Своєчасний ремонт основних виробничих засобів запобігає передчасному їх зносу та вибуттю, продовжує строк служби, підвищує виробничу потужність та скорочує потребу в нових капітальних вкладеннях.

Система показників, яка може вичерпно характеризувати ефективність основних засобів, охоплює два блоки: перший – показники ефективності відтворення окремих видів і всієї сукупності засобів праці; другий – показники рівня використання основних засобів у цілому та окремих їхніх видів. Необхідність виокремлення в самостійну групу показників відтворення засобів праці, які характеризують процес їхнього руху, технічний стан та структуру, зумовлена тим, що відтворювальні процеси істотно й безпосередньо впливають на ступінь ефективності використання застосовуваних у виробництві машин, устаткування та інших знарядь праці.

Поряд з цим у систему показників ефективності відтворення основних засобів доцільно включити два нові:

- коефіцієнт інтенсивного оновлення (співвідношення обсягів вибуття і введення в дію за певний період);
- коефіцієнт оптимальності вибуття основних засобів (відношення фактичного коефіцієнта вибуття до нормативного);
- коефіцієнт повністю амортизованих основних засобів (відношення повністю амортизованих ОЗ до їх првісної вартості);
- коефіцієнт інвестування в основні засоби (відношення щорічних капітальних інвестицій в ОЗ до їх залишкової вартості).

Одним із методів оцінки ефективності використання основних засобів можна вважати факторний аналіз.

Під економічним факторним аналізом розуміється поступовий перехід від вихідної факторної системи до кінцевої факторної системи, розкриття повного набору прямих, кількісно вимірюваних факторів, що впливають на вимірювання результативного показника.

Систематизації факторів досягають за допомогою побудови структурно-логічних моделей, в яких фактори розміщують у певному порядку з урахуванням їхнього взаємозв'язку і співвідпорядкованості.

ТОВ «Фабрика печива «Борзна» на сьогоднішній день випускає різноманітну продукцію, що задовольняє потреби споживачів, а саме зефір, цукерки, печиво вівсяне, печиво пісочне.

Зробивши аналіз техніко-економічних показників, робимо висновок, що чистий дохід від реалізації продукції зріс на 1110 тис. грн. у 2022 році порівняно з 2021 роком на 10% і склав 12157 тис. грн. Середньорічна вартість ОВЗ у 2021 році дорівнювала 2076 тис. грн а у 2022 – 2198 тис. грн. Збільшення відбулось за рахунок введення нового обладнання на суму 122 тис. грн. Зниження чистого прибутку склало 94 тис. грн. і у 2022 році він склав 11 тис. грн. порівняно з 2021 роком, де прибуток дорівнював 105 тис. грн. Це відбулось за рахунок збільшення собівартості у 2022 році порівняно з 2021 на 1110 тис. грн. Відповідно, зменшилась і рентабельність продукції – на 0,02%. Оборотні активи зменшились на 17,1 % у 2022 році, що становить 259 тис. грн. Середньоспискова чисельність працівників зросла на 11 осіб, фонд оплати праці збільшився більше, ніж вдвічі – на 54,8%. Продуктивність праці також зросла на 1,81%.

Нематеріальні активи на ТОВ «Фабрика печива «Борзна» не представлені в балансі у зв'язку з їх відсутністю.

Чисельність промислово–виробничого персоналу в звітному році у порівнянні із минулим збільшилась і склала 135,6%, що в абсолютному виразі склало 110 осіб. Кількість керівників не змінилася, а ось кількість робітників збільшилась на 80 осіб. Збільшилась і частка інженерно–технічних працівників і службовців.

Кількість прийнятих працівників зменшилась. Разом з тим, зменшилась кількість вибувши працівників. А ось кількість працівників, пропрацювавших рік, збільшилась на 18 осіб, тобто на 6 %.

У 2022 році збільшилося відношення чисельності прийнятих на роботу до середньооблікової чисельності працюючих на 0,01 пункти. У 2022 році також спостерігається динаміка коефіцієнта по вибуттю – він зменшився аж на 0,03 пункти, що є позитивним показником.

Виробіток одного працівника хоч і незначно, але зріс, а саме на 1,81% в порівнянні з 2021 роком. Річний виробіток одного робітника зріс більше – на 3,04%. Денний виробіток також показує хорошу динаміку: зростання на 0,69%., що свідчить про зростання продуктивності праці.

Виробничі запаси зросли на 108 тис. грн. у 2022 році порівняно з 2021, що свідчить про підвищення рівня забезпеченості виробництва. У 2022 році запаси готової продукції зросли на 53 тис. грн. в порівнянні з попереднім роком, тому можна зробити висновок що відділ збуту не справляється з таким обсягом виробництва і потрібно вдосконалити його роботу. Також у 2022 році дебіторська заборгованість зменшилась на 375 тис. грн., що є позитивним явищем, адже раніше авансовані кошти у продукцію повернулись на підприємство.

Проаналізувавши показники оборотності оборотних активів бачимо, що тривалість одного обороту у 2022 році зменшилась на 10 днів порівняно з 2021 роком і становить 31 день. При зменшенні тривалості обороту у 2022 році збільшився коефіцієнт оборотності, тобто оборотний капітал робить на 2,8 оберти більше ніж у 2021 році. У 2021 році коефіцієнт закріплення оборотних активів склав 0,11 а у 2022-0,09, що на 0,02 менше. Це призвело до зниження рентабельності активів на 87%.

Провівши структурно-динамічний аналіз операційних витрат за економічними елементами ТОВ «Фабрика печива «Борзна», можна зробити наступні висновки: що у 2022 р. питома вага матеріальних витрат складає 83,8% порівняно з 2021 - 80,2% це можна пояснити тим що у 2022 році на підприємстві

збільшується обсяг виробництва продукції. Витрати на оплату праці у 2022 році зменшились на 1,8% у загальній структурі витрат це означає що на підприємстві було удосконалено виробничий процес і це дало змогу зменшити обсяг ручної праці. Зменшення ручної праці в свою чергу призвело до зменшення відрахувань на соціальні заходи на 1,6%. Загалом операційні витрати зросли на 1284 тис. грн. у 2022 році порівняно з 2021 роком.

Проаналізувавши показники фінансово-господарської діяльності можна сказати, що валовий прибуток від реалізації зменшився на 399 тис. грн. у 2022 році порівняно з 2021. Адміністративні витрати зменшились у 2022 році на 138 тис. грн. порівняно з 2021 роком і склали 403 тис. грн. і 541 тис. грн. відповідно. Витрати на збут також знизились на 82 тис. грн. у 2022 порівняно з 2021 це відбулось за рахунок впровадження нових комп'ютерних систем що дало змогу спростити обробку даних отримуваних від замовників. Отже, незважаючи на те що адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати були знижені це не дало змоги підвищити прибутковість оскільки суттєво зросла собівартість продукції.

Сума власних авансованих коштів у діяльність низька, тобто підприємство повністю залежить від залучених коштів. Існує низьку забезпеченість підприємства власними оборотними засобами. Також значна частина власного капіталу капіталізована.

Підприємство має низьку забезпеченість ресурсами для погашення його поточних зобов'язань. Зниження швидкої ліквідності означає нездатність підприємства своєчасно розраховуватись з дебіторами. Мала частина боргів підприємства може бути сплачена негайно. Зменшення чистого оборотного капіталу свідчить про не спроможність підприємства сплачувати свої поточні зобов'язання та розширювати подальшу діяльність.

Провівши аналіз ділової активності підприємства, можна зробити висновок, що загальний коефіцієнт оборотності активів збільшився на 0,4, що свідчить про більш ефективне використання оборотних активів підприємства. Строк погашення

кредиторської і дебіторської заборгованості у 2022 році зменшився на 4 і 14 днів відповідно за рахунок збільшення коефіцієнта оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості у 2022 році на 14 і 2 дні відповідно. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів зменшився, що означає зменшення швидкості реалізації товарно-матеріальних запасів підприємства. Що ж стосується оборотності власного капіталу, то він збільшився на 2 оберти, що вказує на більш ефективне використання власного капіталу підприємства.

Існує зниження ефективності використання активів підприємства.

Також ефективність вкладання коштів до даного підприємства значно знизилась. Оскільки відбулось зниження рентабельності активів і власного капіталу, це призвело до зниження рентабельності діяльності всього підприємства.

Виконавши аналіз структури ОВЗ за 2021-2022 рік, ми бачимо, що вартість будинків, споруд та передавальних пристроїв на кінець 2022 року змінилася на 121 тис. грн. Машина та обладнання збільшили свою вартість на 50 тис. грн. і на кінець 2022 року склали 562 тис. грн.

Вартість інструментів, приладів, інвентарю зменшилась на 12 тис.грн. у 2022 році порівняно з 2021. Таку ж тенденцію спостерігаємо і в транспортних засобах: їх вартість знизилась на 57 тис.грн. у 2022 році. Отже, основні засоби підприємства поступово зношуються, тому підприємству необхідно слідкувати за розширенням матеріально-технічної бази та надходженням ОВЗ, щоб не зменшити свої виробничі потужності.

Проаналізувавши динаміку руху основних засобів у 2021-2022 році, можна зробити наступні висновки: середньорічна вартість основних засобів у 2022 році збільшилась на 122 тис. грн. і склала 2198 тис. грн. Таке збільшення спричинено надходженням основних засобів у 2022 році на суму 213 тис.грн. і виведення з експлуатації основних засобів на 9 тис. грн. Коефіцієнт надходження у 2021 році склав 10,1, а у 2022 році 10,2 що на 0,1 більше, тобто відбувається оновлення основних виробничих засобів, що дає змогу підвищити виробничу потужність.

Коефіцієнт приросту збільшився у 2022 році на 0,4% порівняно з 2021, це свідчить про позитивну тенденцію до оновлення основних засобів.

Проаналізувавши показники стану основних засобів у 2021-2022 році, можна зробити наступні висновки: балансова вартість основних фондів у 2022 році зросла на 204 тис.грн. і склала 2292 тис.грн. порівняно з 2021р -2088 тис.грн. Активна частина ОЗ збільшилась на 73 тис.грн, що становить 14%, що свідчить про нарощення виробничої потужності.

Коефіцієнт зносу зменшився на 1,6% у 2022 році і склав 73,5%. Дане зменшення відбулось за рахунок незначного оновлення основних засобів. Коефіцієнт придатності у 2022 році склав 26,5%, що на 1,6% більше, ніж у 2021 році.

Проаналізувавши показники ефективності використання основних засобів у 2021-2022 році, можна зробити наступні висновки: озброєність основними засобами у 2022році зменшилась на 312 грн. на 1 особу, тобто забезпеченість працівників основними засобами зменшилась на 2,04%. Віддача основних засобів у 2022році зрсла на 0,26 грн., що становить 4,06 %, це є позитивним показником. Фондорентабельність основних засобів зменшилась на 4,56% , оскільки зменшився чистий прибуток підприємства.

Після факторного аналізу відддачі основних засобів бачимо, що вона збільшилась за рахунок збільшення обсягу випуску продукції на 0,01 грн., а за рахунок збільшення середньорічної вартості ОЗ на 0,25 грн. Загалом Віддача основних засобів у 2022році збільшилась на 0,26 грн.

Після факторного аналізу Озброєності праці основних засобів бачимо, що вона зросла на 897 грн. за рахунок збільшення середньорічної вартості ОЗ, і зменшилась на 1209 грн. за рахунок збільшення середньорічної чисельності. Загалом озброєність основними засобами у 2022 році зменшилась на 312 грн.

Після факторного аналізу середньорічної вартості ОЗ бачимо, що вона збільшилась на 167904 грн. за рахунок збільшення середньоспискової чисельності, також зменшилась на 45864 грн. за рахунок зменшення Озброєності праці

основних засобів. Загалом середньорічна вартість ОЗ у 2022 році збільшилась на 122000 грн.

На ТОВ «Фабрика печива «Борзна» амортизація нараховується методом зменшення залишку, шляхом використання встановлених норм до залишкової вартості основних засобів на початок звітного періоду.

На практиці ТОВ «Фабрика печива «Борзна» не резервує кошти амортизаційного фонду, а використовує їх у поточній діяльності, що призводить до ситуації, коли оновлення основних засобів неможливе через фактичну нестачу грошових ресурсів або вимагає залучення значних позикових коштів.

У 2021 році на ТОВ «Фабрика печива «Борзна» було введено основних засобів на суму 193 тис.грн. Дане введення відбулось за рахунок кредиту наданого ПАТ КБ «Приватбанк» і коштів отриманих від виведеного з обліку обладнання. Загалом кредит було взято на 3 роки під 23% річних на суму 180 тис.грн.

Керівництво ТОВ «Фабрика печива «Борзна» , взявши кредит на суму 180 тис.грн на оновлення основних засобів, сплатило відсотки у розмірі 82,8 тис. грн. Даний захід є високовартісний, але при такому фізичному spaцюванні обладнання це необхідно.

Оновлення основних засобів відбулось і в 2022 році на суму 213 тис.грн. Проте джерела фінансування відрізняються порівняно з 2021 роком, оскільки чистий прибуток у 2021 склав 105 тис. грн. Проте лише 80%, що складає 84 тис.грн, було взято на фінансування основних засобів, таким чином кредит було взято на суму 120 тис. грн.

Кредит було надано ПАТ КБ «Приватбанк» на 3 роки під 23% річних.

Відсотки за кредит складають 55,2 тис. грн. Це менше, ніж у 2021 році, оскільки і саме тіло кредиту менше.

Розрахунки джерел фінансування у 2021 і 2022 роках щодо оновлення основних засобів надані ТОВ «Фабрика печива «Борзна».

На основі аналізу підходів, що описують процеси відтворення ОВЗ, обґрунтовано механізм відтворення ОВЗ, в основу якого покладено особливості життєвого циклу основних засобів, що впливають з економічної сутності останніх.

У залежності від форми функціонування капіталу, цикл відтворення ОВЗ на ТОВ «Фабрика печива «Борзна» пропонується поділити на дві фази: потенційну та реальну. Характерною рисою потенційної фази є те, що проект відтворення того чи іншого елементу ОВЗ може бути припинений на будь-якій її стадії без значних фінансових втрат. Однак, після того, як грошові кошти матеріалізуються у вигляді конкретних засобів праці, така можливість втрачається, а втрати внаслідок відмови від подальшої їх експлуатації різко зростають. Тобто необхідно так організувати бізнес-діяльність підприємства, щоб забезпечити максимальний ефект від використання цих засобів праці. Отже, завдання підвищення ефективності процесів відтворення (на потенційній фазі) та використання (на реальній фазі) суттєво відрізняються.

Крім того, поліпшення використання та відтворення основних засобів на ТОВ «Фабрика печива «Борзна» можна досягти шляхом:

- звільнення підприємства від зайвого обладнання, машин та інших основних засобів;
- своєчасного і якісного проведення планово-попереджувальних ремонтів;
- підвищення рівня кваліфікації обслуговуючого персоналу;
- підвищення рівня механізації та автоматизації;
- впровадження нових технологій та нової продукції.

Проаналізувавши сучасний ринок довгострокових банківських кредитів і порівнявши його із лізинговими операціями, зокрема, з фінансовим лізингом, бачимо, що лізинг дає вигідний ефект не тільки як шлях альтернативного способу відтворення основних засобів, а й в плані економії власних коштів за рахунок значного зменшення податкового навантаження.

Необхідно використовувати альтернативні методи фінансування витрат на оновлення матеріальної бази і реструктуризацію виробництва. Однією з таких

альтернатив може стати селенг – ефективний інструмент оновлення основних засобів без значних одноразових витрат капіталу.

Селенг використовується при нестачі власних фінансових коштів для реального інвестування, а також при інвестиціях у реальні проекти з невеликим періодом експлуатації чи з високим ступенем зміни технології.

Пропонуємо впровадити у виробництво випуск нового виду печива – печиво «Здоров'я», що виготовляється з цільного зерна з додаванням горіхів та родзинок. Даний проект достатньо цікавий економічно. По-перших, зерно в середньому у два рази дешевше борошна. По-друге, при виготовлені печива з борошна близько 40% сировини йде у відходи, а печиво з цільного зерна виготовляється по практично безвідходним технологіям. До того ж на основі тіста з зерна можна виготовляти і інші різновиди печива, які виробляються на підприємстві.

Печиво «Здоров'я» виготовлятимуть безпосередньо з зерна пшениці і жита по оригінальним технологіям: зерно спочатку доводиться до стадії проростання (на початковій стадії проростання воно володіє самою високою біологічною властивістю), а потім на спеціальній машині перетворюється в тісто.

Для організації виробництва печива «Здоров'я» необхідно придбати спеціальне устаткування для отримання тістової маси з пророщеного зерна. А саме «Установку пресування зерна ЗШН Я31.124».

Існують різні методи відтворення основних засобів на підприємствах, що мають низький прибуток: шляхом фінансового лізингу чи за рахунок отримання банківського кредиту. Підприємство самостійно визначає, який шлях обрати, зважаючи на те, чи є кошти для першого авансованого платежу та чи вигідно буде викупляти обладнання за залишковою вартістю після закінчення терміну лізингової угоди. Вибір варіанту залежить від забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами.

Аналізуючи розрахунки, можна побачити, що банківський кредит обійдеться дорожче на 0,33 тис. грн. в порівнянні з лізинговою угодою 1 і на 4,64 тис. грн. в порівнянні з лізинговою угодою 2. Отже, як видно з розрахунків застосування

лізингової угоди в будь-якому її варіанті є набагато вигіднішим шляхом фінансового забезпечення відтворення основних засобів ТОВ «Фабрика печива «Борзна», ніж отримання банківського кредиту.

Отже, середньорічна вартість основних засобів зросла на 198,3 тис.грн. після впровадження проекту, оскільки надійшло основних засобів на 125,22 тис. грн. Планується, що вибуття основних засобів не передбачається, тому коефіцієнт оновлення становить 14,8%, а коефіцієнт приросту – 14,4%.

Після введення нового обладнання балансова вартість зросте на 125,22 тис. грн., тобто на вартість введеного обладнання, на стільки ж зросте і активна частина основних засобів, оскільки введене обладнання прийматиме безпосередню участь у виробництві продукції. Коефіцієнт придатності збільшиться на 5,44%, а коефіцієнт зносу зменшиться на таку ж суму.

Озброєність основними засобами зросла на 1349 грн. після введення нового обладнання. Після впровадження проекту Місткість основних засобів також зменшилась на 0,01 грн., а Віддача основних засобів збільшилась на 0,35 грн., що є позитивним для основної діяльності підприємства.

В цілому впровадження печива «Здоров'я» позитивно вплине на техніко-економічні показники діяльності підприємства. А саме збільшиться виробництво продукції у натуральному на 25,1 т і вартісному виразі на 960,52 тис. грн. Також загальний прибуток зросте на 282,73 тис. грн, що в майбутньому дасть змогу підприємству оновити свої основні виробничі засоби. В цілому рентабельність всієї продукції завдяки даним заходам зросте і складе 2,19% .

Отже, пропоную ТОВ «Фабрика печива «Борзна» застосувати лізинг в якості оновлення матеріально-технічної бази та ефективного шляху фінансового забезпечення відтворення основних засобів, а саме для придбання «Установки пресування зерна ЗШН Я31.124», з допомогою якої виготовлятиметься новий вид печива «Здоров'я», що дозволить збільшити прибуток підприємства на 282,73 тис.грн., коефіцієнт оновлення на 4,9%, що свідчить про кращу забезпеченість підприємства основними засобами після введення обладнання.

У зв'язку із збільшенням обсягів виробництва продукції та розширенням дистриб'юторської мережі виникла проблема у забезпеченні виробництва транспортом. Наявні транспортні засоби та посередницькі фірми не спроможні вивезти додатковий обсяг виробленої продукції у віддалені регіони. Саме тому утворюються щомісячні залишки готової продукції. Пропонується 2 шляхи вирішення наявної проблеми: найм автомобіля або ремонт наявного автомобіля.

З проведених розрахунків видно що для ТОВ «Фабрика печива «Борзна» доцільніше буде відновити наявний зламаний автомобіль на підприємстві для транспортування залишків готової продукції у віддалені регіони. Адже прибуток від транспортування продукції власним автомобілем є вищим від того, якщо підприємство кожного дня найматиме автомобіль для перевезення продукції, і складатиме 102783 грн. на рік. А в наступному році він ще збільшиться на суму ремонту, тобто 7000 грн.

Проаналізувавши вплив заходу, а саме ремонт автомобіля для перевезення готової продукції, можна сказати що виручка зросте на 2830,62 тис. грн. у проектному році порівняно з 2022 роком. Витрати на виробництво і реалізацію зростуть на 2705,27 тис. грн. Після впровадження проекту прибуток зросте на 102,78 тис. грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Податковий кодекс України від 7.04.2011р.
3. Закон України «Про лізинг» від 11 грудня 2013 р. № 11-08 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uazakon.com/document/spart73/inx73284.htm>
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua/document/92427/МСБО-16.pdf.
5. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі» від 12.10.2010 р. № 1202. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1017-10>.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» № 372 від 18.03.2011р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0288-00>
7. Автореферат диссертации на тему: Управление техническим обновлением производства. Автор: Третинникова О. Н., Донецк 2012.
8. Агрес О.Г. Економічна ефективність використання основних засобів сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. к. е. н.: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / О.Г. Агрес; Львівський нац. аграр. ун-т. – Львів, 2013. – 20 с.
9. Азаренкова Г.М., Журавель Т.М., Михайленко Р.М. Фінанси підприємств: Навч. посібник для самостійного вивчення дисципліни. – К. Знання-Прес, 2009. – 291с.
10. Аранчій В. І. Фінанси підприємств: Навч. посібник для проведення практичних занять. – К.: Професіонал, 2009. – 293с.
11. Аранчій В. І., Чумак В. Д., Смолянська О. Ю., Черненко Л. В. Фінансова діяльність підприємств: Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. – К.: Професіонал, 2008. – 240с.

12. Астапова Г.В. Неоінституціональні підходи щодо відтворення основних фондів підприємств/Г.В. Астапова, С.Т. Пілецька. // Вісник СумДУ.

13. Бабяк Н.Д. Амортизаційні відрахування як фінансове джерело відтворення основних засобів підприємств / Н.Д. Бабяк // Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка». – 2007. – № 10 (82). – С. 177–185.

14. База електронних підручників з економіки – Режим доступу: <http://www.textbooks.net.ua/content/view/1902/25/>

15. Бакалець, Р. І. Переваги придбання основних засобів за схемою фінансового лізингу // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vldfa/2010_18/Bakalets.pdf

16. Ватащук, В. & Сафонік, Н., (2023). Підвищення ефективності відтворення та використання основних засобів підприємств транспортної галузі. Економіка та суспільство, (51). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-23>

17. Бачевський Б. Є., Волохова Н. Д., Решетняк Є. О. Оновлення основних виробничих засобів на підприємствах України // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Університет та регіон». Луганськ: СУДУ, 2005. С. 123-127.

18. Больботенко І.В. Організація заходів технічного переозброєння виробництва в сучасних умовах [Електронний ресурс] / І.В. Больботенко – Режим доступу: <http://eprints.ksame.kharkov.ua/2860/>

19. Бондар М. І. Амортизація основних засобів: облік та оподаткування / Бондар М. І., Бабіч В. В. // Вісник ЖДТУ Серія: Економічні науки. – 2011. – № 1 (55). – С. 31-34.

20. Бондаренко О.А Сучасні напрямки відтворення основних засобів // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. пр. – Вип. 115. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2013. – С. 120-127.

21. Бутнік-Сіверський О.Б. Ринковий механізм господарювання (Теоретико-методологічні проблеми формування). – К.: ЦСП «Компас», 1995. – 304 с.

22. Василик, О.Д. Теорія фінансів: підручник / О.Д. Василик. – К.: НІОС. – 2010. – 416 с.

23. Войнаренко М. П., Пономарьова Н. А., Замазій О. В. Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.

24. Гелета О. Український ринок щебеню з природного каміння / О. Гелета // Коштовне та декоративне каміння. – 2017. – № 3. – С. 3-11.

25. Гетьман О. О. Економіка підприємства : Навч. посіб. / Гетьман О. О., Шаповал В.М. – 2-ге видання. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.

26. Гончаров С. М. Тлумачний словник економіста / Гончаров С. М., Кушнір Н. Б. ; ред. С. М. Гончарова. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 264 с.

27. Городянська Л.В. Відтворення основних засобів на підприємствах України : теорія і практика обліку і аналізу / Л.В. Городянська. – К.: КНЕУ, 2008. – 224 с.

28. Гречко С.М. Особливості визнання основних засобів в цілях бухгалтерського обліку та оподаткування / С.М. Гречко // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2017. – № 3(21). – Ч. 2. – С. 23–31.

29. Грещак М.Г. Внутрішній економічний механізм підприємства: навч. посібник / М. Г. Грещак, О. М. Гребешкова, О. С. Коцюба; за ред. Г. Грещака. – К.: КНЕУ, 2001. – 228 с.

30. Гринькова В. М., Коюда В.О. Фінанси підприємств: навчальний посібник / В. М. Гринькова, В. О. Корда. – 3-тє вид., стер. – К.: Знання-Прес, 2009. – С.17 (423 с.)

31. Державний класифікатор основних засобів ДК-013-97, затверджений наказом Державного стандарту від 19 серпня 1997 р. № 507 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua>l_doc2.nsf/link1/FIN678.html

32. Дідівська Л. І. Тенденції розвитку роздрібних торговельних мережа їх вплив на конкурентне середовище: Маркетинг і бізнес: журнал «Актуальні проблеми економіки» / Л. І. Дідівська. – 2014. – №8. – С. 119-126

33. Довгопола Н. Амортизація: предметна сутність і ступінь впливу на відтворення основних засобів / Довгопола Н., Нестеренко М. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – № 12. – С. 3-13.

34. Дудченко Я. О. Оцінка економічної ефективності інвестиційних проектів: навчальний посібник / Я. О. Дудченко. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2004. – 208 с.

35. Економіка підприємства: навчальний посібник / за ред. А.В. Шегди. – К.: Знання, 2009. – 431 с.

36. Економіка підприємства: навчальний посібник / за ред. І.В. Ковальчук. – К.: Знання 2008. – 679 с. – (Вища освіта ХХІ століття).

37. Економіка підприємства: підручник / за ред. С.Ф. Покропивного. – К.: КНЕУ, 2011. – 528 с.

38. Економічний аналіз: Навчальний посібник / В.М. Серединська, О. М. Загородна, Р. В. Федорович. – Тернопіль.: Видавництво Астон, 2010. – 624 с.

39. Економічний вибір оптимальних технологій: мікро- та макроекономічні аспекти: [монографія] / Ю. Стадницький, А. Загородній, О. Капітанець, О. Товкан. – Львів: ЗУКЦ, 2006. — 320 с.

40. Електронний економічний словник – Режим доступу: abc.informbureau.com

41. Електронний журнал «Бизнес-Агро» «Капитальный ремонт оборудования», 27 травня 2010 – Режим доступу: <http://biznes-agro.ru>

42. Завадський Й. С. Економічний словник / Й. С. Завадський, Т. В. Осовська, О. О. Юшкевич. – К.: Кондор, 2006. – 356 с.

43. Коваленко О. В. Напрями підвищення ефективності використання основних засобів підприємства/О. В. Коваленко, І. В. Громова // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2017. – Вип. 7. – С. 20–27.

44. Коваленко, Л. О. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова. – Чернігів: ЧДІЕУ, 2011. – 456 с.

45. Ковальчук С. В., Форкун І. В. Фінанси: навчальний посібник / С. В. Ковальчук, І. В. Форкун. – Львів: «Новий світ – 2000», 2010. – 568 с.
46. Костина, Н. І. Фінанси: система моделей і прогнозів: навчальний посібник / Н. І. Василик, А. А. Алексєєва, О. Д. Василик. – К.: Четверта хвиля, 2008. – 304 с.
47. Круш П. В. Капітал та основні засоби підприємства: нав. посіб. для вузів / П. В Круш, В. І. Подвігіна, О. В. Клименко – К.: Центр навч. л-ри., 2005. – 166 с.
48. Кушніренко О. М. Організаційно-економічний механізм управління соціальним розвитком виробництва / О.М. Кушніренко // Національне господарство України: теорія та практика управління: Зб. наук. праць – К.: Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України, 2019. – С. 258 – 264.
49. Луценко О.А. Формування та ефективне використання основних засобів у сільськогосподарських підприємствах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 / О. А. Луценко. – Харків, 2009. – 23 с.
50. Мазур А. В. Поняття та класифікація основних засобів підприємства [Електронний ресурс] / А.В. Мазур. – Режим доступу: <http://gisap.eu/ru/node/536>.
51. Вовк О.М., Долгополова Ю.А. Управління ефективністю інноваційного оновлення основних засобів авіапідприємств. Приазовський економічний вісник. 2019. Випуск 6(17). С. 106–110. DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2019-6-20>
52. Манів З. О., Луцький І. М. Економіка підприємства: Навч. посібник. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2009. – 580 с.
53. Мацибора В.І. Економіка підприємства :навч. посіб. для вузів / В. І. Мацибора, В. К. Збарський, Т. В.Мацибора. – К.: Каравела, 2008. – 312 с.
54. Машковська Я. С. Управління основними фондами підприємства / Я. С. Машковська // Збірка матеріалів Днів теорії та практики інвестування: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених «Сучасні проблеми управління інвестиційною та інноваційною діяльністю» / за ред. Хобти В. М. – Донецьк: ДВНЗ «ДонНТУ» – 2013. – С. 83-86.

55. Михайлов А. М. Основні засоби: визначення та класифікація / А. М. Михайлов // Вісник СДАУ. – 2001. – Вип. 1 (10). – С. 156-159.
56. Мочерний С. Амортизація // Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.1. / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – С. 40.
57. Неміш Ю. В. Методика діагностики основних засобів на м'ясопереробних підприємствах / Ю. В. Неміш // Розвиток національної економіки: методологія та практика: Матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Івано-Франківськ, 15 – 16 квіт. 2014 р.) – Івано-Франківськ, 2014. – С. 99 – 100.
58. Соломатіна Т. В. Лізинг в системі стратегічного розвитку фінансового потенціалу суб'єктів господарювання аграрного сектора економіки. *Економіка та держава*. 2020. № 5. С. 93–97. DOI: [10.32702/2306-6806.2020.5.93](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.5.93)
59. Неміш Ю. В. Удосконалення механізму управління основними засобами на м'ясопереробних підприємствах / Ю. В. Неміш // Інноваційна економіка. – 2014. – № 5. – С. 311 – 320.
60. Неміш Ю.В. Поняття «основні засоби» у сучасних наукових дослідженнях / Ю.В. Неміш // Аграрна економіка. – 2022. – Т. 5. – № 3–4. – С. 181–187.
61. Олійник Л.Г. Оновлення техніко-технологічної бази підприємств легкої промисловості [Електронний ресурс] / Л.Г. Олійник – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/ONG_2006/Economics/17956.doc.htm
62. Омельченко Л. Механизм обновления основных производственных фондов предприятия / Економіка: проблеми теорії та практики. – 2002. – Вип. 125. – С. 25 - 29.
63. Опарін, В.М. Фінанси (загальна теорія): навчальний посібник / В.М. Опарін. – К.: КНЕУ, 2009. – 164 с.
64. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

65. Закревська, Л. М. Лізинг як альтернативне джерело оновлення матеріально-технічної бази підприємств харчової промисловості України / Л. М. Закревська // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2020. – Вип. 2 (25). – С. 209-215.

66. Жадан Т. А. Аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку основних засобів промислових підприємств України / Т. А. Жадан, В. В. Назаренко, О. О. Токарев // Інновації в обліково-аналітичному забезпеченні та управлінні фінансово-економічною безпекою в умовах діджиталізації : матеріали 9-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 12-13 листопада 2020 р. = Innovations in accounting and analytical support and management of financial and economic security in the conditions of digitalization : bk. of abstr. of the 9th Intern. sci.-practical conf., 12-13 November 2020. – Харків : ХНУМГ, 2020. – С. 96-101.

67. Павленова К.О. Шляхи покращення стану та ефективності використання основних засобів на підприємстві [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.rusnauka.com/17_APSN_2009/Economics/47997.doc.htm

68. Партин, Г. О. Фінанси підприємств: навчальний посібник / О. Г. Партин, А. Г. Загородній – 2-ге вид., перероб. і доп., – К.: Знання, 2010. – 379 с.

69. Перелік діючих в Україні лізингових компаній, де можна отримати у лізинг обладнання чи устаткування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://investing.org.ua/lizing_ukrper

70. Петрович Й. М. «Оновлення техніко-технологічної бази шляхом проведення технічного переозброєння й реконструкції підприємства» [Електронний ресурс] / Й.М. Петрович, А.Ф. Кіт, В.В. Кулішов – Режим доступу: 3. <http://poglyad.com/students/item/15599/>

71. Пиріжок Є. С. Поняття «основні засоби» та канали їх вибуття на підприємстві / Є. С. Пиріжок, Н. Т. Кулікова // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2011. – Вип. 2 (20). – С. 397-405.

72. Поддєрьогін А. М. Лізинг як інвестиційна складова оновлення основних засобів виробництва [Електронний ресурс] / А. М. Поддєрьогін, Н. А. Марченко

// Незалежний аудитор. – 2014. – № 8. – С. 62–66. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Na_2014_8_12.pdf.

73. Поддєрьогін А. М., Білик М. Д., Буряк Л. Д., Булгакова С. О. Фінанси підприємств: Підручник Кер. кол. Авт. .А. М. Поддєрьогін. – 5 вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2004. – 546с.

74. Покропивний С. Ф. Підприємництво: стратегія, організація, ефективність: навчальний посібник / С. Ф. Покропивний, В. М. Колот. – К.: КНЕУ, 2008. – 346 с.

75. Приварникова І. Ю. Системне управління витратами на основні засоби як джерело підвищення ефективності їх використання та оновлення [Електронний ресурс] / І. Ю. Приварникова // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер.: Економіка. – 2010. – Вип. 13. – С. 157–168. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nznuoa_2010_13_21.pdf.

76. Рибченко М. Ф. Теоретико-методологічні аспекти оцінювання основних засобів / М. Ф. Рибченко // Держава та регіони. – 2006. – № 2. – С. 225-228. – (Серія «Економіка та підприємництво»).

77. Рубініна, А. В. Сутність та особливості формування конкурентних переваг підприємства: журнал «Інвестиції: практика та досвід» / А. В. Рубініна. – 2014. – № 8. – С.14-17.

78. Савченко А. Г., Москалюк І. П. Прискорена амортизація у системі державного регулювання // Фінанси України. – 2022.– №7. – С. 68–74.

79. Свірідова Н. Д. Економічний зміст оновлення основних виробничих засобів // Збірник наукових праць. Інформаційно-керуючі системи залізничного транспорту. Харків: ХарАЗТ, 2000. №1. С. 7-8.

80. Свірідова Н.Д. Напрямки оновлення основних виробничих засобів в сучасних умовах // Збірник міжвузівських праць Харківської академії залізничного транспорту. Харків, 2000. С. 64-69. Серія «Економіка». – №1. – 2011. – С. 113-119.

81. Сідун В. А. Економіка підприємства: Навчальний посібник / Сідун В. А., Пономарьова Ю. В. – вид. 2-ге , перероб. та доп. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 356 с.

82. Слав'юк, Р. А. Фінанси підприємств: навчальний Посібник посібник / Р. А. Слав'юк. – Київ: ЦУЛ, 2012. – 460 с.

83. Макаренко А. П., Шама М. В. Аудит основних засобів на підприємстві та напрями його вдосконалення. Агросвіт. 2020. № 2. С. 30–37. DOI: 10.32702/2306-6792.2020.2.30 Стахурська С. В. Відтворення основних засобів та їх інвестування в розрізі стадій життєвого циклу та стратегій підприємства // Наукові праці Національного університету харчових технологій. – 2008. – № 26. – С. 132 – 135.

84. Стельмахук А. М. Амортизаційний фактор у відтворенні основних засобів переробних підприємств АПК – Інноваційна економіка. – 2014 р., № 4 (53). – с. 5 – 16.

85. Тенюх З.І. Напрямки вдосконалення діяльності стратегічних підприємств державного сектору // Матеріали Міжнародної студентсько-аспірантської наукової конференції «Економіка України в умовах посилення глобалізаційних процесів: виклики і перспективи» (ЛНУ ім. Івана Франка, 15–16 травня 2009 року). – Львів, 2009. – С. 18–21.

86. Терещенко, О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навчальний посібник / О. О Терещенко – К.: Вид-во КНЕУ, 2012. – 210 с.

87. Тиха О. А. Управління фінансуванням основних засобів [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://intkonf.org/tiha-oa-upravlinnya-finansuvannya-osnovnih-zasobiv>

88. Ткачук С.В. Основні засоби: аналіз сутнісних та структурних характеристик / С.В. Ткачук // Наукові праці НУХТ. – 2009. – № 32. – С. 140-143.

89. Тлумачний словник економіста / Ред. С.М. Гончарова. – Рівне: НУВГП, 2008. – 264 с.

90. Утенкова К.О. Відтворення основних засобів та його фінансове забезпечення у сільському господарстві: дис. к. е. н.: спец. 08.07.02 / К. О. Утенкова; Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва. – Харків, 2006.

91. Кухта К. О., Орошан Т. А. Класифікація основних засобів як важлива передумова їх обліку та аналізу. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 21-22. С. 106–111. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.21-22.106

92. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: навчальний посібник / О. С. Філімоненков – 2-ге вид., переробл. і допов. – К.: МАУП, 2011. – 328 с.

93. Фінанси підприємств: навчальний посібник: курс лекцій / За ред. проф. Г. Г. Кірейцева. – Київ: Знання, 2010. – 216 с.

94. Фінанси підприємств: підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін. – 6-те вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2006 – 552 с.

95. Фінансова діяльність підприємств: підручник / О. М. Бандурка та ін. – К.: Либідь, 2012. – 348 с.

96. Чабаненко Ж. М. Особливості фінансового обліку основних засобів // Економічний простір. – 2012. – № 57 [Електрон. ресурс]. – Спосіб доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2012_57/statti/42.pdf.

97. Череп А. В. Ефективність використання основних фондів підприємства [Текст] / А. В. Череп, А. А. Клименко // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2009. – № 6. – С. 212-215.

98. Чорна І. О. Ефективність використання виробничих фондів та розробка пропозицій щодо її поліпшення [Текст] / І. О. Чорна // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2009. – № 2. – С. 212-216.

99. Чумаченко М. Амортизаційні відрахування – суттєве джерело фінансування інвестицій підприємства // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – №8. – С. 6–8.

100. Шваб, Л. І. Економіка підприємства: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Л. І. Шваб. – 3-ге вид. – К.: Каравела, 2009. – 568 с.

101. Шемшученко Ю. С. Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. – К.: ТОВ Видавництво «Юридична думка», 2007. – 992 с.

102. Ширська О. В. Економічна сутність поняття «амортизація» та «знос»: історичний аспект / Ширська О. В. // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2020–. – № 2 (20). – С. 478-485.

103. Янчев А. В. Экономическая сущность воспроизводства основных средств / А. В. Янчев // Прогресивні ресурсозберігаючі технології та їх економічне обґрунтування у підприємствах харчування. Економічні проблеми торгівлі: зб. наук. пр. Харк. держ. акад. технології та організації харчування. – Х.: ХДАТОХ, 2002. – Ч. 2. – С. 87-90.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета

Оцінка привабливості ринків

Будь ласка, оцініть вагомість кожного з критеріїв привабливості ринків

Вагомість критеріїв: від 0-0,2 маловажливі; від 0,21-0,5 критерії середньої важливості; 0,51- 1 важливі.

Критерій	Приклад	Ваше оцінювання
1.Розмір і темп росту ринку	0,1	
2.Якість ринку	0,35	
3.Конкурентна ситуація	0,25	
4.Вплив зовнішнього середовища	0,2	
Разом	1	

Будь ласка, оцініть від 1 до 10 позицію на ринку запропонованої продукції за наступними критеріями:

Значемість критерія : від 1-3 незначний; від 4-7 середня значимість, від 8-10 значимий.

	Приклад	Вівсяне печиво	Суфле	Пісочне печиво	Зефір
Розмір і темп росту ринку	5				
Якість ринку	3				
Конкурентна ситуація	8				
Вплив зовнішнього середовища	9				

Дякую за Вашу участь!

Анкета

Оцінка конкурентних позицій

Будь ласка, оцініть вагомість кожного з критеріїв конкурентних позицій

Вагомість критеріїв від 0-0,2 маловажливі; від 0,21-0,5 критерії середньої важливості; 0,51- 1 важливі.

Критерій	Приклад	Ваше оцінювання
1.Відносна позиція на ринку	0,35	
2.Відносний потенціал виробництва	0,15	
3.Відносний потенціал інновацій	0,4	
4.Відносна кваліфікація керівників і працівників	0,1	
Разом	1	

Будь ласка, оцініть від 1 до 10 конкурентну позицію запропонованої продукції за наступними критеріями:

Значемість критерія : від 1-3 незначний; від 4-7 середня значимість, від 8-10 значимий.

	Приклад	Вівсяне печиво	Суфле	Пісочне печиво	Зефір
Відносна позиція на ринку	4				
Відносний потенціал виробництва	2				
Відносний потенціал інновацій	10				
Відносна кваліфікація керівників і працівників	7				

Дякую за Вашу участь!

Підприємство Товариство з обмеженою відповідальністю
Фабрика печива «Борзна»

Територія Чернігівська обл., м. Борзна

**Організаційно-
правова форма
господарювання** Товариство з обмеженою відповідальністю

**Вид економічної
діяльності** Виробництво сухарів і сухого печива;
виробництво борошняних кондитерських
виробів, тортів і тістечок тривалого
зберігання

Дата

за ЄДРПОУ

за КОАТУУ

за КОПФГ

за КВЕД

КОДИ

31.12.2022

00381108

10.72

Середня кількість працівників: 147

Адреса, телефон: 16400, Чернігівська обл., Борзнянський р-н, м. Борзна, вул. Барвінок, 3, (04653) 21621

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

v

за міжнародними стандартами фінансової звітності

БАЛАНС**(Звіт про фінансовий стан)**

на 31.12.2022 р.

Форма № 1

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000		
- первісна вартість	1001	0	0
- накопичена амортизація	1002	0	0
Незавершені капітальні інвестиції	1005	125	322
Основні засоби:	1010	655	757
- первісна вартість	1011	2088	2292
- знос	1012	-1433	-1535
Інвестиційна нерухомість	1015		
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	0	0
Знос інвестиційної нерухомості	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	0	0
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1021	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які опубліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0

інші фінансові інвестиції	1035	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізаційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	780	1079
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	656	812
Виробничі запаси	1101	620	728
Незавершене виробництво	1102	0	0
Готова продукція	1103	36	84
Товари	1104	0	0
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестрахування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	815	440
Дебіторська заборгованість за рахунками			
за виданими авансами	1130	0	0
з бюджетом	1135	17	1
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
Дебіторська заборгованість за рахунками з нарахованих доходів	1140	0	0
Дебіторська заборгованість за рахунками із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	0	0
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти:	1165	35	6
готівка	1166	35	6
рахунки в банках	1167	0	0
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Інші оборотні активи	1190	0	0
Усього за розділом II	1195	1523	1264
III. Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	2303	2343

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	532	532
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал в дооцінках	1405	0	0
Додатковий капітал	1410	421	436
емісійний дохід	1411	0	0
накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	105	11
Неоплачений капітал	1425	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	1058	979
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі: резерви довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв незалежних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	0	0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	350	499
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
Товари, роботи, послуги	1615	753	712
Розрахунки з бюджетом	1620	76	91
у тому числі з податку на прибуток	1621	0	0
Розрахунки зі страхування	1625	17	13

Розрахунки з оплати праці	1630	46	46
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними векселями	1635	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	0	0
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	0	0
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	3	3
Усього за розділом III	620	1245	1364
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	2303	2343

Керівник

Алімова Марія Євгеніївна

Головний бухгалтер

Гузь Наталія Василівна

Підприємство

Товариство з обмеженою відповідальністю
«Фабрика печива «Борзна»

за ЄДРПОУ

Дата

КОДИ

31.12.2022

00381108

Звіт про фінансові результати**(Звіт про сукупний дохід)**

за 2022 рік

Форма №2

I. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	12157	11047
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
премії підписані, валова сума	2011	0	0
премії, передані у перестраховування	2012	0	0
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-11245	-9736
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий прибуток:			
- прибуток	2090	912	1311
- збиток	2095	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
зміна частки перестраховиків у інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	0	0
у тому числі: дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Адміністративні витрати	2130	-403	-541

Витрати на збут	2150	-384	-466
Інші операційні витрати	2180	-78	-82
у тому числі: витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансові результати від операційної діяльності:			
- прибуток	2190	47	222
- збиток	2195	0	0
Доход від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	12	10
у т.ч. дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	0	0
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0
Інші витрати	2270	-45	-92
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:			
- прибуток	2290	14	140
- збиток	2295	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	0	0
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:			
- прибуток	2350	11	105
- збиток	2355	0	0
II. СУКУПНИЙ ДОХІД			
Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За попередній період
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Дооцінка (оцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (оцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інші сукупний дохід	2445	0	0
Інші сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інші сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350,2355 та 2460)	2465	11	105

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ			
Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	10154	8692
Витрати на оплату праці	2505	1368	1419
Відрахування на соціальні заходи	2510	399	527
Амортизація	2515	111	106
Інші операційні витрати	2520	78	82
Разом	2550	12110	10826
IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ			
Назва статті	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	2127613	2127613
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	2127613	2127613
Чистий прибуток, (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0.05
Скоригований чистий прибуток, (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0.05
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Керівник

Алімова Марія Євгеніївна

Головний бухгалтер

Гузь Наталія Василівна